

T.C

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 3. VE 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KAVRAMLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müslüm SÖNMEZ

BURSA

2021

T.C

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 3. VE 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KAVRAMLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müslüm SÖNMEZ

Danışman

Prof. Dr. Gökhan ARI

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Müslüm SÖNMEZ

11/10/2021

**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

11/10/2021

Tez Başlığı / Konusu: İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavramlar

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 150 sayfalık kısmına ilişkin, 11/10/2021 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar hariç

3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

11/10/2021

Adı Soyadı:	Müslüm SÖNMEZ
Öğrenci No:	801872009
Ana Bilim Dalı:	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı:	Türkçe Eğitimi
Statüsü:	☒ Y. Lisans ☐ Doktora

Danışman

Prof. Dr. Gökhan ARI

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavramlar” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Müslüm SÖNMEZ

Prof. Dr. Gökhan ARI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Gökhan ARI

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana bilim Dalı'nda 801872009 numara ile kayıtlı Müslüm SÖNMEZ'in hazırladığı “İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavramlar” konulu Yüksek Lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı 26/10/2021 günü 13:30- 14:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı)

Prof. Dr. Gökhan ARI
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
(Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Neticeyi Tayyibe ATEŞ
Selçuk Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Mustafa ULUOCAK
Bursa Uludağ Üniversitesi

Önsöz

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana yardım eden, destek veren, katkı sağlayan herkese burada teşekkür etmek istiyorum.

Tez yazım sürecinde daima bana yol gösteren, desteğini asla esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Gökhan ARI'ya teşekkürü borç bilip en samimi duygularıyla şükranlarımı sunarım. Bu zorlu süreçte hep yanımda olan değerli arkadaşım Öğr. Gör. Vedat KARAGÜN'e teşekkürü borç bilirim. Dualarıyla, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olup, bana güvenen sevgili aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

Müslüm SÖNMEZ

11/10/2021

Özet

Yazar	: Müslüm SÖNMEZ
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XIV+150
Mezuniyet Tarihi	:26 /10 /2021
Tez	: İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavramlar
Danışmanı	: Prof. Dr. Gökhan ARI

İLKÖĞRETİM 3. VE 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KAVRAMLAR

Hayatın her alanında büyük önem taşıyan kavramların temelleri özellikle ilkokul çağında atılmaktadır. Kavramlar ilkokul dersleri düşünüldüğünde ana dili ders kitaplarındaki kavramlar hem kavram gelişimi hem de söz varlığı açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı ilköğretim 3. ve 4. sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında geçen kavramları ve kavram alanlarını belirlemektir.

Çalışma kapsamında ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kavramlar ve kavram alanları incelenmiştir. Araştırmanın modeli durum çalışmasına uygun şekilde tasarlanmıştır. Çalışmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiş, içerik analizi ve kategori analizi ile çözümlenmiştir. Ders kitaplarındaki kavramlar manuel olarak dijital ortama (MS Word programı) aktarılmıştır. Dijital ortama aktarıldıktan sonra kavram alanları, kavram kategorileri ve kavramlar sınıflandırılmıştır. Kavram sınıflandırması ön tür kuramındaki düzeylere uygun bir şekilde yapılmıştır. Elde edilen veriler MS Excel programında sıralanarak yorumlanmıştır.

Kavramların sınıflandırılması sonucunda ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında 22 kavram alanına ulaşılmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında 101 kavram kategorisi tespit edilmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 103 kavram kategorisi tespit edilmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında 1249, 4. sınıf Türkçe ders kitabında 1371 kavram geçtiği belirlenmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram kategorisi, kavram sayısı ve sıklık sayısının 3. sınıf Türkçe ders kitabından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, Ders kitabı, Kavram alanı, Kavram kategorisi, Kavramlar.

Abstract

Author	: Müslüm SÖNMEZ
University	: Bursa Uludag University
Field	: Department of Turkish and Social Sciences Education
Branch	: Department of Turkish Education
Degree Awarded	: Master Thesis
Page Number	: XIV+150
Degree Date	:26 /10 /2021
Thesis	: Concepts in Primary School 3rd and 4th Grade Turkish Textbooks
Supervisor	: Prof. Dr. Gökhan ARI

CONCEPTS IN PRIMARY SCHOOL 3RD and 4TH GRADE TURKISH TEXTBOOKS

Concept learning is very important in primary school age. Concept learning is of great importance in every profession and in every aspect of our lives. Concept learning is important for human life. Turkish textbooks prepared for primary school 3rd and 4th grades are important for learners' concept learning. The aim of this study is to determine the concepts and concept areas in the Turkish textbooks prepared for the 3rd and 4th grades of primary education.

Within the scope of the study, the concepts and concept areas in the primary school 3rd and 4th grade Turkish textbooks were examined. The data of the study were obtained by document analysis method and analyzed by content analysis and category analysis. The model of the research was designed in accordance with the case study. The texts in the textbooks were manually transferred to the digital environment (MS Word program). After transferring

to the digital environment, concept fields, categories and concepts were classified. The classification is based on the proto- type theory. The obtained data were interpreted by sorting in MS Excel program.

As a result of the classification of the concepts, 22 concept areas were reached by analyzing the concepts in the 3rd and 4th grade Turkish textbooks with content analysis. 101 basic level categories were identified in the 3rd grade Turkish textbook. 103 basic level categories were determined in the 4th grade Turkish textbook,. It was determined that 1249 concepts were included in the 3rd grade Turkish textbook and 1371 concepts were included in the 4th grade Turkish textbook.

Keywords: Turkish education, Textbook, Concept area, Concept category, Concepts.

İçindekiler

ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiii
I.BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	3
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar.....	4
II. BÖLÜM: LİTERATÜR	5
2.1. Kavram	5
2.2. Kavramların Özellikleri.....	6
2.3. Kavram ve Kelime Öğrenme.....	7
2.4. Kavram ve Kelime Öğretimi	9
2.5. Kavramların Sınıflandırılması	13
2.6. Kavram Edinim Kuramları	14
2.6.1. Klasik kuram.....	14
2.6.2. Ön tür kuramı.....	16
2.6.2.1. Üst düzey kavram (kavram alanı).....	18
2.6.2.2. Temel düzey kavram (kavram kategorisi).....	19
2.6.2.3. Alt düzey kavram (kavram).....	19

2.7. İlgili Araştırmalar	21
III. BÖLÜM: YÖNTEM	27
3.1. Araştırma Modeli.....	27
3.2. İnceleme Nesnesi.....	27
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	28
IV. BÖLÜM: BULGULAR	31
4.1. İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Kavramlar ve Kavram Alanları31	
4.1.1. İnsan kavram alanı.	31
4.1.2. Yer kavram alanı.....	34
4.1.3. Eşya kavram alanı.	38
4.1.4. Ulaşım kavram alanı.	42
4.1.5. Sanat kavram alanı.....	43
4.1.6. Kültür kavram alanı.	45
4.1.7. Konum kavram alanı.....	46
4.1.8. Doğa kavram alanı.....	48
4.1.9. Zaman kavram alanı.....	51
4.1.10. Vücut kavram alanı.....	55
4.1.11. Hayvan kavram alanı.	57
4.1.12. Bitki kavram alanı.....	59
4.1.13. Yeme-içme kavram alanı	61
4.1.14. Meslek kavram alanı.	63
4.1.15. İletişim kavram alanı.	65
4.1.16. Miktar kavram alanı.....	67

4.1.17. Sıra/sıralama kavram alanı.....	68
4.1.18. Sayı kavram alanı.....	70
4.1.19. Duyuşsal kavram alanı.....	71
4.1.20. Niteliksel kavram alanı.....	73
4.1.21. Durum kavram alanı.....	77
4.1.22. Diğer.....	79
4.2. Kavram Alanı-Kategori Sayısı-Kavram Sayısı-Kavram Sıklığı	82
4.3. İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavram Sıklığı	83
V. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	89
5.1. Sonuç	89
5.1.1. İlköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde geçen kavramlar ve kavram alanları nelerdir?	89
5.2. Öneriler.....	96
KAYNAKÇA.....	97
Ek 1	102
Ek: 2	125
ÖZ GEÇMİŞ	150

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Kuş Temel Düzey Ulamı ve Baykuş-Leylek Alt Uamları.....	20
2. İnsan Kavram Alanı.....	31
3. Yer Kavram Alanı.....	34
4. Eşya Kavram Alanı	38
5. Ulaşım Kavram Alanı	42
6. Sanat Kavram Alanı.....	43
7. Kültür Kavram Alanı	45
8. Konum Kavram Alanı	46
9. Doğa Kavram Alanı	48
10. Zaman Kavram Alanı.....	51
11. Vücut Kavram Alanı	55
12. Hayvan Kavram Alanı	57
13. Bitki Kavram Alanı.....	59
14. Yeme- İçme Kavram Alanı	61
15. Meslek Kavram Alanı	63
16. İletişim Kavram Alanı.....	65
17. Miktar Kavram Alanı	67
18. Sıra/ Sıralama Kavram Alanı	69
19. Sayı Kavram Alanı.....	70
20. Duyuşsal Kavram Alanı	71
21. Niteliksel Kavram Alanı	73
22. Durum Kavram Alanı.....	77
23. Diğer Kavram Alanı.....	79

24.	Kavram Alanı- Kategori Sayısı - Kavram Sayısı- Kavram Sıklığı.....	82
25.	3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan İlk 100 Kavram	84

1. Bölüm

Giriş

1.1. Problem Durumu

Dil, insanın dünyadaki yerini belirleyen en önemli unsurdur (Aksan, 2009). Dil sosyalleşme süreci içerisinde hem insana hem de topluma benlik, kimlik ve kişilik kazandıran bir belirleyicidir (Güzel, 2010). Anne karnında dille tanışan çocuk, doğduktan sonra anne ve yakın çevresinden dili edinmeye başlar. Kelime edinimi devam ederken 5-6 yaşlarında gramer kurallarının çoğunu da öğrenmiş olur. Bu dönemde çocuklar, 2-3 bin konuşma, 20-24 bin anlama kelime hazinesine sahiptirler (Dağabakan & Dağabakan, 2007). İlk okuma yazma döneminden sonra çocuğun kelime hazinesi gelişmeye devam eder. Kelime hazinesine yeni kelimeler eklenir ve kavram oluşturma süreci bu gelişimin temelini teşkil eder.

Kavram, günlük yaşam ya da belli bir eğitim öğretim sürecinden sonra oluşan, genel geçer düşüncelere uygun olan ve anlamlı öğrenmeye katkı sağlayan bilgi ve kelime yapılarıdır. Kavramlar zihninizde yapılandırmış olduğumuz düşünce ve bilgilerin benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılmış hâlidir (Güzel, 2010). Bu nedendir ki kavramlar zihninizdeki karmaşıklığı giderir, bilinmeyeni anlamaya ve açıklamaya yardımcı olur.

Dil ediniminin dayandığı temel esaslardan biri kavram öğrenmedir. Kavram öğrenme temelde çağrışım kurmaya dayanır (Arı, 2008:312). “Okul döneminde çeşitli derslerde karşılaşılan kavramlarla yeni kavramlar oluşturularak kavram öğrenme hayat boyu devam eder. Kelime öğrenme de kavrama dayanır. Çünkü kavramın; zihnin nesneleri kavramasına veya bilmesine araçlık eden düşünce ya da mantıksal yapı olduğu öne sürülmektedir” (akt. Aksan, 1998:150). Bir başka deyişle bilgileri ve kelimelerin anlamlarını anlamayı sağlayan unsur kavramdır. İlk okuma yazmayı öğrenme sürecinden sonra Türkçe derslerinde karşılaşılan kelime ve kavramların kelime hazinesini geliştirdiği gibi aynı zamanda diğer derslerde karşılaşılabilecek kelime ve kavramları öğrenmede etkili olduğu söylenebilir. Türkçe

derslerinde 2. sınıftan itibaren eş anlam, zıt anlam gibi kavramayı geliştirecek etkinlikler yapılmaktadır. 4. sınıfta ise gerçek, mecaz ve terim anlamlı kelime etkinlikleri; eş sesli kelime etkinlikleri; deyim ve atasözlerinin anlamları ile ilgili etkinliklerin (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019) kavram ediniminde önemli olduğu öne sürülebilir.

3. ve 4. sınıftaki öğrencilerin ders kitaplarında karşılaştığı kavramlar ana dili öğretimi açısından son derece önemlidir. Ders kitaplarında geçen kelimeler aynı zamanda kavramdır ve metinlerde kelimelerin sayısı değil, kavramların sayısı önemlidir (Aksan, 2000). Ayrıca bu kavramların hangi kavram alanlarına girdiği de önem arz etmektedir. Çünkü her bir kavram alanı kavram oluşturmada, kelimeler arası bağlantı kurmada ve yeni kelime öğrenmede etkilidir. Bu sebeple 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kavram sayısının ve alanlarının araştırılması önem arz etmektedir. Ancak genel olarak ders kitaplarındaki kavramlarla özel olarak ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki kavramla ilgili çalışmalar son derece sınırlıdır (Altınkaynak Coşkun, 2006). Ders kitaplarındaki kavramlarla ilgili çalışmaların tek tük olması bu konuda çok sınırlı bir bilginin olduğunu göstermektedir.

Kavram öğretimine bir bakış açısı getirebilmek, Türkçe ders kitaplarında hangi kavram alanlarında hangi kavramların 3. ve 4. sınıf öğrencilerine sunulduğunu belirleyebilmek için kavramları sınıflandırmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu ihtiyaç karşılandığında ana dili edinim sürecinde çocukların Türkçe derslerinde hangi kelime ve kavramlarla karşılaştığı ortaya konmuş olacaktır. Nitelikli ve sistematik bir kelime öğretimi için ders kitaplarındaki kavramlar ortaya konursa ilköğretimde diğer ders kitaplarındaki (hayat bilgisi, sosyal bilgiler, fen bilimleri, matematik, müzik vs.) kavramlarla birlikte ilköğretim çocuklarına sunulan kavramlar sınıflandırılabilir. Söz varlığı araştırmaları ile birleştirildiğinde bu öğretim kademesindeki çocukların kelime ve kavram gelişimine uygun bir öğretim düzenlemesine gidilmesi için bu çalışmada ortaya konan veriler bir fikir verebilir.

1.2. Araştırma Soruları

Problem durumunda belirtilen gerekçeler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şu şekilde ifade edilebilir: 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitabı olarak okutulan iki kitabın okuma metinlerinde geçen kavramlar ve kavram alanları nelerdir?

Bu kapsamda alt problemler aşağıda listelenmiştir.

1. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinde geçen kavramlar ve kavram alanları nelerdir?

2. 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinde geçen kavramlar ve kavram alanları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarını kavramlar açısından inceleyip değerlendirmektir. Bu amaçla her iki sınıf ders kitabının kavramları kavram kategorileri ve kavram alanları sınıflandırılarak karşılaştırılmıştır. Bu tezde ele alınan 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinde geçen kavramların, kavram alanlarına göre sınıflandırılarak betimlenmesi, kavramların sıklık değerlerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Bu tezle ulaşılan sonuçlar, 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları aracılığıyla hangi kavramların kazandırılmasının hedeflendiğini ortaya koyacaktır. Bu çalışma ile öğrencilere sunulan kavramların ne olduğunun belirlenmesi, ileride hazırlanacak ders kitapları ve diğer materyaller için önem taşımaktadır. Böylelikle hem ilkokulda hem de ortaokulda kavram ve kelime öğretimin nasıl planlanması gerektiğine dair bir fikir edinilebilir. Bu bağlamda eğitim alanında yapılacak kavram listesi hazırlama çalışmalarında bu tezde ortaya konan bulguların katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma Soripek Yolu yayıncılığa ait 3. sınıf Türkçe ders kitabı ve Koza yayıncılığa ait 4. sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinleri ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Bu tez çalışmasında kullanılan kavramların bazıları kısaca aşağıda açıklanmıştır.

Kavram: “Kavram, dünyadaki nesnelerin ortak niteliklerine dayanan dile özgü bir genelleme, bir soyutlamadır” (Aksan, 1998:150).

Kavram alanı: Birbirine yakın, anlam yönüyle birbirlerini tamamlayan ve aralarında ortak bir bağ olan sözcüklerden oluşan dilsel alana kavram alanı denir (Karçığa, 2015).

Öğrenme: Kişinin çevresiyle etkileşimi sonunda ortaya çıkan kısmen kalıcı izli bir davranış değişmesi olarak tanımlanabilir (Sanemoğlu, 2010).

Kavram öğrenme: Uyarıların kategorilendirilerek, bilgilerin zihinde oluşturulmasıdır (Ülgen, 1996).

Ön tür: Ön tür (prototype), genel bir tanımlamayla belirli bir ulamın en iyi örneğidir. Ön tür ulama ait belirli özellikleri bir araya getiren ve diğerlerini dışarıda bırakan bir soyutlamadır (Bozkurt, 2012).

Üst Düzey Kavram (kavram alanı): Aynı niteliği taşıyan tüm kavramları kapsayıcı olan kavramlara üst düzey kavram adı verilmektedir (Aşık, 2020). En kapsayıcı ulam türüdür.

Temel Düzey kategori (kavram kategorisi): Ön tür kuramındaki temel düzey ulamı, aşırı “ayrıntı” ve “genellik” uçlarının bir ortalaması veya uzlaşması olarak tanımlanır (Önal, 2016).

Alt Düzey kategori (kavram): Ön tür kuramına göre hiyerarşik dikey sıralamada en altta bulunan grup olarak tanımlanır (akt. Kaymak, 2021).

Kelime: “Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında somut veya soyut bir kavrama karşılık olan yahut da somut ve soyut kavramlar arasında geçici ilişkiler kurmaya yarayan dil birimi” (Korkmaz, 2007:114).

2. Bölüm

Literatür

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalar sunulmuştur.

2.1. Kavram

Türk Dil Kurumunun (TDK) <https://sozluk.gov.tr/> internet adresindeki sözlükte kavram “Bir nesnenin, olayın veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon.” olarak tanımlanmaktadır. İnsan zihninde anlam kazanan birbirinden farklı olayların, düşüncelerin, objelerin, nesnelerin, olguların ve durumların değişiklik gösteren bilgi formlarına kavram denir (Çeliköz, 1998; Malatyalı & Yılmaz, 2010). Korukcu’ya (2008) göre kavram, kelimelere, işaretlere, sembollere ve bunlar arasındaki bağlantıya yüklenmiş olan anlamlardır.

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere kavramların ortak özelliği insan zihninde soyut olarak tasarı halinde bulunan çağrışımların dildeki kelimelere aktarılmasıdır. Kavramların düşünsel yönü nesneler ve olaylardaki benzerlik ilişkisinden hareketle sınıflandırma işlevinin bulunmasıdır (Malatyalı & Yılmaz, 2010).

Kavramlar, bireylerin hayatlarında oldukça önemli bir yere sahiptir ve bireylerin öğrenmeleri için temel teşkil eder. Çeliköz’e (1998) göre insanlarda olay, nesne ve düşünceleri ortak özelliklerine göre gruplandırma becerisi olmasaydı bütün olay, nesne ve düşünceleri farklı farklı öğrenirlerdi. Dolayısıyla kavramlar olay, nesne ve düşünceleri gruplandırmamızı ve onları daha kolay anlamamızı sağlar (Çeliköz, 1998). Kavram “dilden önce var olan ve ilk olarak dil aracılığıyla anlatımını bulan bir kuruluş değil, terimin ses yapısının bir soyutlamasıdır” (akt. Aksan, 1998). Bir başka deyişle zihindeki tasarımın dille ifade bulmasıdır.

Kavramların, resmî ve gayri resmî tüm öğrenme ile öğretme durumlarında yaşama, kişiler arası uyuma, iletişime sağladığı yararlar vardır. Toplumdaki insanlar arasında anlaşmazlık varsa, bu anlaşmazlığın sebebi insanların iletişimde kullandıkları kavramlara yüklemiş oldukları anlamın eksik oluşundandır (Bozgöz, 2004). İnsanların günlük hayatta kullanmış oldukları kavramlar onların günlük hayatlarını kolaylaştırır. Ayrıca kavramlar bireylerin eğitim-öğretim hayatlarında bilgileri zihninde kolay ve anlamlı bir şekilde yapılandırmalarına yardımcı olur. Kişinin hayat boyu bütün öğrenme durumlarına temel teşkil eden kavramlar okuldaki öğrenmelerin vazgeçilmez bir parçasıdır.

2.2. Kavramların Özellikleri

Yaşadığımız dünyayı anlama ve algılamamızda önemli bir yere sahip olan kavramların bazı temel özellikleri vardır. Kavramların birey tarafından doğru bir şekilde öğrenilmesi ve bireyin öğrenmiş olduğu bu kavramları doğru bir şekilde öğretmesinde bu özelliklerin bilinmesi gereklidir (Malatyalı & Yılmaz 2010). Bireylerin yaşamlarında çok önemli bir yere sahip olan kavramların bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Çetinel, 2019; Malatyalı & Yılmaz, 2010; Minaslı, 2009):

- ✓ Öğrenilme sürecinde birtakım kavramlar kolay öğrenilirken bazıları ise daha zor şekilde öğrenilmektedir. Bireylerin deneyimleri, yaşam tarzları, kapasiteleri farklı olduğundan kavramların anlaşılma durumu bireyden bireye değişiklik göstermektedir.
- ✓ Bazı kavramlar karşılaştığımız sorunların çözümünde diğerlerine göre daha fazla kullanılır.
- ✓ Kavramlar arasında genelden özele doğru giden hiyerarşik bir düzen bulunmaktadır.
- ✓ Kavramlar birbirinin tamamlayıcısı olup bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakta kullanılır.

- ✓ Kavramların sahip olduğu bir özellik diğeri bir kavramın da özelliğı olabilir.
- ✓ Her kavramın orijinal şekli vardır. Bu orijinal şekil kavramın kişinin zihninde yer eden ilk hâlidir.
- ✓ Bir kavram bulunduğu konum dolayısıyla merkezde yer alabileceğı gibi merkezin dışında da yer alabilir.
- ✓ Bireyin yaşı ilerledikçe öğrenmiş olduğu kavram sayısı artar.
- ✓ Birey kavramı öğrenirken kavramı öğrendiğı çevreden etkilenir.
- ✓ Her bir kavram farklı bir kelime [ve kelime grubu] ile ifade edilir.
- ✓ Kavramların somut (doğrudan gözlemlenen) ve soyut (dolaylı gözlemlenen) özellikleri vardır.
- ✓ Kavramın sahip olduğu özellik aynı zamanda kendi içerisinde bir kavramdır.

Yukarıda sıralanan bu özellikler kavramların kendi içinde kavram barındırdığını, kavramlar arasında bağlantılar olduğunu, kavramların belirli kavram alanlarında sınıflandırılabilindiğini göstermektedir.

Kavramlar bilişsel bir hiyerarşiyi (alt ve üst kavramlar), diğeri kavramlarla aralarındaki bağlantıyı, sözcüklerin duygu değerlerini gösterir (Yıldız, 2003).

2.3. Kavram ve Kelime Öğrenme

Kavram öğretimi yapılırken kavramların soyut düşünce birimleri olmaları göz önünde bulundurularak yapılması gerekir. İlköğretim çağındaki öğrencilerin soyut düşünme becerileri yeterli düzeyde olmadığından kavramları çağrıştıran somut kavramlar ile öğretilmesi gerekir. Bir sınıf düzeyinde bulunan bütün öğrencilerin aynı düzeyde öğrenme kapasitesine sahip olması mümkün değildir. Bundan dolayı sınıf düzeyinde bulunan bütün öğrencilerin algılama düzeyleri, düşünme kapasiteleri birbirinden farklıdır. Aynı düzeyde bulunan bazı öğrencilerin soyut düşünme yetisi gelişmiş iken bazı

öğrencilerin ise soyut düşünme yetisi istenilen düzeyde gelişmemiştir. Bu nedenlerden ötürü kavram öğretimi yapılırken öğrencilerin sahip olduğu soyut düşünme yetisi dikkate alınarak kavram öğretim faaliyetleri yapılmalıdır (Ay, 2018).

Kavram öğretimi basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta doğru bireyin öğrenme düzeyine uygun şekilde yapılmalıdır (Bacanlı, 1998; Uc, 2019; Ülgen, 1996).

“Kavram öğretiminde algısal ayırt edilebilirlik, anlamsal çağrışım, kavramsal sınıflandırma unsurlarından yararlanılmalıdır. Kavramlar gruplara (sınıf), gruplar alt gruplara ayrılabilirse öğrenilmesi kolaylaşır” (Bacanlı, 1999:111).

Birey bir kavramı öğrenirken kavramın olumlu ve olumsuz bütün yönlerini ele alması gerekir. Kavramlar asla ezber yöntemi ile öğretilmemelidir. Ezber yöntemi ile öğretilen kavram, öğretilmiş olan durum dışında başka durumlara uygulanamaz. Birey öğrenmiş olduğu kavramı yeni karşılaştığı durumlarda kullanabiliyor ise kavramı öğrenmiş demektir. (Uc, 2019).

Kavram öğretiminin planlı ve birtakım ilkelere dayalı bir şekilde yapıldığı yer okuldur. Kavram öğrenme “kavram oluşturma” ve “ kavram kazanma” olacak şekilde iki aşamadan oluşur (Çetinel, 2019).

Kavramların farklılıklarını ve benzerliklerini ayırt ederek bir neticeye varıp genelleme yapabiliyorsak bu aşama kavram oluşturma aşamasıdır. Kavram oluşturma en yoğun olduğu dönem çocukluk dönemidir. Çünkü çocuk yabancı olduğu bir ortama gelmiştir. Her yeni gün değişik nesne, olay ve olgularla karşı karşıya kalır (Çetinel, 2019; Uc, 2019).

Kavram oluşturma sürecine geçebilmek için birey öncelikle kavram kazanma sürecinden geçer. Kavram kazanma bir ayırıştırma sürecidir. Bireyler dış çevreden gelen uyarıcıları sahip oldukları özelliklerine ve aralarındaki ilişkilerine göre ayırıştırma yaparak kavram kazanma elde etmiş olur (Uc, 2019).

Bu sebeple ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak kavram öğrenmenin bireye kazandırılması gerekir (Çetinel, 2019).

2.4. Kavram ve Kelime Öğretimi

Öğretim, öğrenmenin amaçlı ve düzenli bir şekilde yapılandırılmasıdır. Bir başka deyişle öğretim programındaki kazanımların belirli stratejilerle gerçekleştirilmesidir. Türkçe derslerinde kavram öğretimi ile kelime öğretimi arasındaki farkı tarif etmek zordur. Ancak şunu söylemek yerinde olacaktır: kavram öğretimi ve kelime öğretimi birlikte gerçekleştirilir. Türkçe dersi öğretim programında (2019) kelime ve kavram öğretiminin söz varlığı kazanımları (okuma öğrenme alanı) ile gerçekleştirilmesi amaçlandığı gözlenmektedir. Bu kazanımlar şu şekilde sıralanabilir: “bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder”, “kelimelerin zıt anlamlarını bulur”, “kelimelerin eş anlamlarını bulur”, “eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder”, “okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler”, “deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar (sadece 4. sınıfta)”. Bu kazanımlardan hareketle Türkçe derslerindeki kelime ve kavram öğretiminin metin temelli yapıldığını söylemek mümkündür. Ancak eş anlam, zıt anlam, eş sesli kelimelerle ilgili kazanımlar etkinliklerle gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla özellikle eş anlam ve zıt anlam konusunda öğrencilerin kavram bilgisi önem taşımaktadır. Metinde anlamı bilinmeyen kelimelerin dolayısıyla kavramların anlamı metnin bağlamından hareketle tahmin edilebilir. Öğretmen rehberlik rolü aracılığıyla öğrencilerin tahminlerini değerlendirir. Yanlış veya uzak tahminleri ipuçları vererek öğrencinin kelime ve kavramın anlamını bulmasına yardımcı olur. Bu ipuçlarının verilmesinde ve öğrencinin değerlendirmesinde kavram alanı ve kavram kategorileri temel oluşturur.

Öğrenme ortamında kavram öğretimi şöyle gerçekleştirilebilir (Çetinel, 2019): öğrenciye kazandırılacak kavramı belirten kelime verilir. İlgili kavramın tanımı yapılır.

Kavramın ayırt edici özellikleri verilir. Öğrenciden kavramın alanına giren ve girmeyen örnek vermesi istenir.

Kavram öğrenimi ve öğretimini etkileyen bazı faktörler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ay, 2018; Malatyalı & Yılmaz, 2010; Uc, 2019):

- ✓ Kavram öğretilirken kavramın isminin verilmesi öğrenmeyi basitleştirir.
- ✓ Öğrenci, soyut kavramlara nazaran somut kavramları daha kolay öğrenir.
- ✓ Ayrı olan kavramların öğrenilmesi birleşik kavramlara göre daha kolaydır.
- ✓ Zaman, dikkat, hafıza, kültür, dil vb. unsurlar kavram öğrenimini etkiler.
- ✓ Bir kavramın özellik sayısı azaldıkça öğrenilme durumu o kadar kolaylaşır.
- ✓ Kavram öğrenciye kazandırılacak iken oldukça fazla örnek verilmesi kavramın öğrenilmesini kolaylaştırır.
- ✓ Kavram için verilmiş olan örneklerin benzer özellikler taşıması ve kavramı çağrıştırması gerekir. Örnekler karmaşık olmamalıdır.

Öğrencilere verilen kavramın özelliklerini öğretmenin öğrencilere hazır olarak vermesinden daha çok öğrencinin kendisinin keşfetmesi öğrenmeyi kolaylaştırır.

Kelime: “Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında somut veya soyut bir kavrama karşılık olan yahut da somut ve soyut kavramlar arasında geçici ilişkiler kurmaya yarayan dil birimi” (Korkmaz, 2007:114).

Zihinde bir kavramı tanımlayan ya da birbirinden farklı kavramlar arasında ilişki kurulmasını sağlayan dilsel birim kelimedir (Kurudayıoğlu & Karadağ, 2005). Tanımlardan anlaşılacağı üzere kelime ve kavram arasında yoğun bir ilişki bulunmaktadır. Bir birey dil edinimi sürecinde ne kadar çok kelime ve kavram öğrenirse dünyayı, kendisini, durumları, akademik bilgiyi o denli çok anlar ve bunları anlatır. Dolayısıyla kelime ve kavram öğrenme söz varlığını geliştiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kişinin kendini ifade ederken ve iletişim kurarken kullanmış olduğu kelime bilgisi büyük önem taşır. Çünkü sahip olduğu kelime bilgisi kişinin kendini ifade etmesini ve karşısındakini anlamasını sağlar. Kişinin sahip olduğu kelimelerin bütününe kelime hazinesi (sözcük dağarcığı) denir (Özbay & Melanlıoğlu, 2008). Kelime hazinesi gelişiminde somut kavramların öğretilmesinden başlanmalıdır. Fiziksel ve zihinsel gelişime paralel olarak öğrenim kademesi arttıkça soyut kavramların kelime hazinesini genişletmesi beklenir (Arı, 2008). Kelime ve kavram öğretiminde dildeki sık kullanılan kelimeler üzerine yoğunlaşılması gerektiğini belirten birçok araştırmacı vardır (Arı, 2008; Karadağ, 2013; Kurudayıoğlu & Karadağ, 2005). Kelime sıklığı belirli bir uzunluktaki bir metinde aynı birimin gerçekleşme sayısıdır (Vardar, 2002:174). Türkçede sık geçen kelimeleri öğrencinin bilebileceği varsayılır. Sıklığı az olan kelimeleri bilme ihtimallerinin az olacağı beklenir. Dolayısıyla sıklık listelerindeki kelimelerin sırasına göre yapılacak bir kelime ve kavram öğretimi daha etkili olur. Türkçe derslerinde öğretim programındaki kazanımları gerçekleştirmek için metne bağlı veya metin dışı kelime öğretimi etkinliklerinde belirli ilkelere uyulmalıdır.

Kelime öğretiminin ilkeleri şöyle sıralanabilir (Karadağ, 2013):

- ✓ Kelime öğretiminde dilin en sık kullanılan kelimelerine öncelik verilmelidir.
- ✓ Yaş düzeylerine göre öğrencilerin kelime hazinesinin tespit edilmesi, öğrencilere hangi kelimelerin öğretileceği sorusunun önemli cevaplarındandır.
- ✓ Öğretilmesi hedeflenen kelimelerle, öğrencilerin sahip olduğu kelimeler arasında anlam ilişkileri kurulmalıdır
- ✓ Kelime öğretimi sürecinde kelime hazinesinin genişlik, derinlik ve ağırlık bakımından geliştirilmesi hedeflenmelidir.
- ✓ Yeni öğrenilen kelimeler, konuşma ve yazma becerileri aracılığıyla üretici kelime hazinesine dâhil edilmelidir.
- ✓ Kelimelerin söyleniş özellikleri öğretilmelidir.

- ✓ Kelimelerin yazım özellikleri öğretilmelidir.
- ✓ Hedef kelimeler bağlam aracılığıyla öğretilmelidir.
- ✓ Türkçe kelimelerin öğretiminde, kelimelerin kökteşlik özelliğinden yararlanılmalıdır.
- ✓ Kelime öğretiminde öğrencilere kelime öğrenme stratejileri kazandırılmalıdır.

Bu ilkelere bağlı kalınarak yapılan kavram ve kelime öğretimi sayesinde öğrencilerin kelime hazinesi geliştirilebilir. Kelime hazinesinin zenginliğini arttırma ve kullanma Türkçe dersinde en iyi şekilde yapılır (Kavcar, Oğuzkan & Sever, 1995). Türkçe dersinde kelime hazinesini zenginleştirme etkinlikleri ile bireyin düşünce dünyasını geliştirmesi ve dili daha iyi kullanması amaçlanır. Bireyin kelime ve kavramca zengin olması düşünce açısından da zengin olmasını sağlar (Özbay & Melanlıoğlu, 2008).

Bireylerin kavram ve kelime öğrenmesini kolaylaştırmak için şu yöntem ve teknikler kullanılabilir (Uc, 2019):

- ✓ Anlam çözümleme tablosu,
- ✓ Zihin haritaları,
- ✓ Kavram haritaları,
- ✓ Kavramsal değişim metinleri,
- ✓ Kavram ağları.

Kavram ve kelime öğretiminin daha işlevsel ve ilkokul öğrencilerine hitap edecek şekilde gerçekleştirilmesi için wisemapping, bubbl.us, wordwall.com gibi kavram haritası uygulama sitelerinden yararlanılmalıdır. Bu uygulamalar aracılığıyla yapılacak kavram öğretimi etkinlikleri öğrencilerin sıkılmasını engelleyebilir ve böylece dersler daha eğlenceli hâle gelebilir.

2.5. Kavramların Sınıflandırılması

Kavramlar, oluşum şekillerine göre somut (beş duyu organımız ile algıladıklarımız) ve soyut (beş duyu organımız ile algılayamadığımız) olmak üzere iki gruba ayrılır. Çocuklar, kavramları öğrenirken somut kavramları soyut kavramlara göre daha erken ve daha kolay öğrenirler (Malatyali & Yılmaz, 2010).

İnsan zihni kavramları belirli bir düzen içerisinde sınıflara ayırır. Anlamayı, karşılaştırmayı, değerlendirmeyi, çözümlemeyi yani çeşitli bağlantılar kurmayı bu sınıflandırmalara göre gerçekleştirebilir. Aynı zamanda bu sınıflandırmalar anlamayı zorlaştırabilir, kavram karmaşası haline getirebilir. Ancak bu kavram karmaşasından yeni sınıflandırmalar oluşturarak kurtulabilir.

Kavramlar, öğrenme ve öğretmenin yapı taşlarıdır. Bireylerin içinde yaşamış olduğu dünyada karmaşık olan olayları, olguları, nesneleri düşünmesini sağlayan, öğrenmiş olduklarını gruplandırmalarını ve kullanmalarını sağlar. Kavramlar, insanlar arasında iletişimi kolaylaştırır, dünyayı anlamamıza, çevremizde olup bitenleri anlamlandırmamıza, deneyimlememize yardımcı olur. Deneyimlediğimiz olay, durum ve objeleri bir isimle gruplandırıp zihnimize yerleştirmeseydik karşılaştığımız bütün kavramlar kütüphanede rastgele dizilmiş kitaplar gibi karışık olacaktı. Bu durumda gruplandırılmamış ve birbiriyle ilişkilendirilmemiş kavramları kullanmamız oldukça zorlaşacaktı (Minaslı, 2009:26).

Kavramların sınıflandırılması sonucu kavram kategorileri ve kavram alanları oluşur. Aksan'a (2004:111) göre, birbiriyle ilişkili ve birbirine yakın kavramların, eş anlamlıların içinde bulunduğu alan kavram alanını oluşturur: bıkmak, bezmek, bıkkınlık getirmek, bezginlik, bıkkınlık, usanç gibi. Bir başka örnek "oturak, tabure, iskemle, sandalye, koltuk, kanepe, bank, çekyat" vb. oturma eşyası kavram kategorinde verilebilir

(Arı & Kaymak, 2021). Bu kavramlar aynı kavram alanında değerlendirilir. Kavramlar sınıflandırıldığında o sınıfa genel bir ad verilir. O ad tek bir niteliğe değil birden fazla niteliğe referans olur. Dolayısıyla kavramlardan oluşan kavram alanı birbiriyle ilişkili, birbiriyle ilintili, birbirinin yerine geçebilen ve insan zihninde karmaşık bir ağ oluşturan bir küme/ sınıf/ kategori meydana getirir. Ancak karmaşık durumların basit bir şekilde söz varlığına aktarılmasından dolayı farklı sınıflamalar yapılarak karmaşık durumların üstesinden gelinebilir (Arı & Kaymak, 2021; Eken 2015). “Bu alanı oluşturan her bir birime anlam-birimcik adı verilir” (Erkman Akerson, 2005:123). “Bu anlam birimcikler bir mozaik benzetilebilir” (Toklu, 2015:141). Kavramların sınıflandırılmasında farklı yollar izlenebilir. Bu yollar kavram edinim kuramlarından ortaya çıkmıştır.

2.6. Kavram Edinim Kuramları

İnsanların kavramları belleklerinde oluşturma şekilleri, öğrenilen kavramların kavramsal bilgi deposuna nasıl aktarıldığı, orada nasıl kalıcı hâle getirdiğine dair kavram edinim kuramları bulunmaktadır. Bu bölümde klasik kurama ve ön tür kuramına göre kavramların kavramlaştırma ve sınıflandırma özellikleri açıklanmıştır.

2.6.1. Klasik kuram. Bireylerin kavramları öğrenme şekilleri, kavramları neye göre kategorilere ayırdıkları ile ilgilenen klasik kuramın geçmişi Aristoteles’e kadar dayanmaktadır (akt. Çağlayan Dilber, 2014). Günümüzde tartışılan tüm kavramlaştırma kuramlarının/ yaklaşımlarının klasik yaklaşıma tepki olarak veya klasik yaklaşım temel alınarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Klasik yaklaşıma göre kavramlaştırma, ortak özelliklere dayanan bir olgudur. Zihin, kavram oluşturabilmek için belirli mantıksal kuralları kullanır. Buna göre kavramların oluşturduğu bir ulamın tüm üyeleri o ulam için tanımlanan özellikleri taşımak zorundadır. Bu tanımlama yeterlilik ve gereklilik koşullarına dayanır (Bozkurt & Uzun 2017). Böylece her ulam kendi üyelerini belirleyen gereklilik ve yeterlilik koşullarına sahiptir.

Klasik kuramda bir kavram gereklilik ve yeterlilik özellikleri ile tanımlandığı için bir kavram öğrenme bu özellikleri bulma olarak görülmektedir. İnsanlar deneyimleri yardımıyla hangi özelliklerin bir ulamı tanımladığını ve bu ilişkiyi oluşturduğunu öğrenmektedir. Basit kavramlar söz konusu olduğunda dili edinen kişi algılarına dayanarak bazı özelliklerin bir set içinde bir arada bulunduğunu fark edebilir. Klasik yaklaşım, kavramlar karmaşık olduğunda ise bütünü oluşturan kavramların ilk önce öğrenildiğini, en üstteki kavramların doğuştan ya da duyulardan elde edilenler olduğunu ileri sürmektedir (Altınkaynak Coşkun, 2006:34).

Klasik kuramda kavram sınıflandırmanın temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

(akt. Çağlayan Dilber, 2014):

- ✓ Kategorilere ayırma bazı özelliklere dayanır.
- ✓ Bütün özelliklerin olması şarttır.
- ✓ Özellikler iki yanıtla bağlı olup bunlar evet veya hayırdır.
- ✓ Kategoriyeye dâhil olan üyeler evet ya da hayır cevaplarına bağlı olarak iki konuma sahiptirler.
- ✓ Her kategorinin sınırları kesindir.
- ✓ Kategorideki bütün üyeler eşit konumdadır.

Yukarıda sıraladığımız klasik kuramın temel özelliklerinden hareketle, bir kavramın belirli bir kategoriye dâhil olabilmesi için ilgili kategorinin tüm özelliklerini taşıması gerekir. Araba ile ilgili tüm özellikleri taşıyan varlıklar araba kategorisine dâhil edilirken bu özellikleri taşımayan varlıklar ise bu kategoriye dâhil edilemez. Tüm bunlardan hareketle diyebiliriz ki klasik kuramın sınıflandırma anlayışı katı ilkelere bağlıdır.

2.6.2. Ön tür kuramı. 1970’li yıllara kadar devamlılığını sürdüren, yeterli ve gerekli şart modeli ile açıklanan geleneksel görüş 1970’li yıllardan itibaren yerini psikolog Eleonor Rosch tarafından ortaya atılan ön tür kuramına bırakmıştır (Can Agaoğlu, 2016).

Bu kuramda ulamın özellikleri ve koşulları, ideal bir üye (ön tür) etrafında özetlenir. Çünkü insan zihni çevresinde gördüğü pek çok uyarıcı kodlar ve ön tür (prototip) denilen tek bir zihinsel biçim üretir. Bu nedenle ön tür oluşturma özetleme ya da ortalama alma gibi düşünülebilir. Dolayısıyla ön tür, ulama ait belirli özellikleri bir araya getiren ve diğerlerini dışarda bırakan bir soyutlamadır (akt. Bozkurt & Uzun, 2017:94).

Ön tür kuramının ana çerçevesinde kategorideki bütün öğelerin, içinde bulundukları kategoriye aynı şekilde temsil etmedikleri, bazı öğelerin kategoriye en iyi şekilde temsil ettikleri ileri sürülmüştür (Gökmen, 2013). Kategoriyi temsil eden en iyi örnekler ön tür olarak adlandırılmaktadır (Can Agaoğlu, 2016; Li, 2014). Ön tür örneğinin temsili akla gelen ilk kavram olmasıdır. Örneğin “ kapının önünde bir ayakkabı var” cümlesini duyan birisi bot, sandalet, kundura, spor ayakkabı değil aklına gelen bir ayakkabı modeli düşünür. Bu durum kişiden kişiye değişebilir. Aklımıza ilk gelen ayakkabı türü ön türdür .

Bir kategori içindeki üyeler arasında her koşul yerine getirilmeksizin benzerlikler bulunabilir. Klasik kuramda olduğu gibi kategorideki üyeler için evet ya da hayır söz konusu olmayıp bunun yerine derecelendirme söz konusudur (akt. Li, 2014).

Bu derecelendirmede ön türün merkeze alınıyor olması, diğer üyelerin sınırlara yaklaşmasını gerektirmekte ve sınırdaki bulunan üyelerin en az tipik olmaları kavramların belirsiz sınırları olduğunu göstermektedir. Bu yüzden sınıra en yakın üyeler en az tipik ve kavramı en az temsil eden üyeler olarak kabul edilmektedir. Bu da insanların bazı üyelerin belirli bir ulama ait olup olmadığına karar verirken ikilemde kalmasına neden olmaktadır. Örneğin zeytinin meyve

olarak tanımlanıp tanımlanmaması durumu ulamın belirsiz (bulanık) sınırlarıyla ilgilidir (Bozkurt & Uzun, 2017:95).

Bu açıklamalardan yola çıkarak ön tür kuramında kavram sınıflandırmanın temel özellikleri şöyle sıralanabilir: (Can Agaoğlu, 2016; Li, 2014):

- ✓ Bir kategoriye temsil eden bütün üyeler aynı özelliğe sahip olmayıp dereceli bir yapıdadır.
- ✓ Bir kategoriye temsil eden en iyi örnek o kategorinin ön türüdür.
- ✓ Bir kategoriye üyelik için gerekli koşul ya da özelliği barındırması yeterli değildir.
- ✓ Bir ailenin üyeleri gibi birbirine benzeyen kategori üyeleri aile benzeşmesini oluşturur.
- ✓ Kategoriye dâhil olmak için, kategorinin sahip olduğu özellikleri taşımak gerekir.
- ✓ Kategorilerin sınırları kesin değildir. Belirsizdir, hangi kategorinin nerede başlayıp nerede bittiği kesin değildir.

Rosch prototipik öğelerin bir ulamın adı olan altanlamlık terimine en yakın olduğunu ileri sürmüş ve bunu desteklemek için yaptığı çalışmalarda yalnızca prototip üyelerin altanlamlık teriminin yerine kullanılabileceğini bulmuştur.

Rosch'un yaptığı çalışmaya göre "Penceremin önünde her sabah kuşlar cıvı cıvı öterler." cümlesinde geçen kuş kavramı yerine serçe kavramı kullanılabilir, fakat aynı altanlamlık altında bulunan hindi kavramı kullanılamaz. Bu durum aynı anlamsal ulam içerisinde bulunan üyelerin ilgili ulamı eşit derecede temsil etmediğini kanıtlamıştır (akt. Seferoğlu, 1999:81).

Bir başka deyişle Rosch'a göre bir ulamdaki her üye bir kategorideki her kavram o kategoriye aynı/eşit ölçüde temsil etmez (Seferoğlu, 1999; Çağlayan Dilber, 2014).

Rosch yapmış olduğu bir deneyinde deneklerin “At bir taşıttır.” ve “Penguen bir kuştur.” şeklindeki yargılara ne kadar sürede “Evet” yanıtını verdiklerini ölçmüştür. Deney sonunda elde ettiği sonuçlar iyi örneklerin daha kısa süre içinde cevaplandığını göstermiştir. Rosch, elde ettiği bulgunun bir ulamda bulunan her üyenin o ulamı aynı ölçüde temsil etmediğini kanıtladığını belirtmiştir (Çağlayan Dilber, 2014).

Rosch, ön tür kuramında bir kategoride yer alan bazı üyelerin, içerisinde bulunduğu türü diğer üyelerden daha iyi temsil ettiğini belirten hiyerarşiye dayalı bir sınıflama şeklini önermektedir (Gökmen, 2013). Bu sınıflama ile ulamlar, zihnin işleme ve iletişimdeki yükünü hafifletmek amacıyla bir iç örgütlenme sonucu ulamsal katmanları meydana getirir. Bu katmanlar düzey olarak da adlandırılabilir. Kapsadıkları alan ve içerdikleri bilgisel ayrıntı açısından birbirlerinden farklılaşan bu düzeyler üst, temel ve alt ulam düzeyleridir (Önal, 2016). Bu sınıflamalar aşağıda incelenecektir.

2.6.2.1.Üst düzey kavram (kavram alanı). Birbirine yakın, anlam yönüyle birbirlerini tamamlayan ve aralarında ortak bir bağ olan sözcüklerden oluşan dilsel alana kavram alanı denir (Karçığa, 2015). Yani kavram alanı en geniş anlamı taşıyan, kategorileri ve kavramları içine alan alandır. Bir başka deyişle en kapsamlı şemayı oluşturan sınıftır. Bu sınıfta varlıklar gruplandırılarak temsil edilir. Kavram alanını temsil eden en kapsamlı kavramın kendine ait belirgin bir özelliği yoktur. Bu yüzden kategorilere ayrılmak zorundadır (Önal, 2011; Gökmen & Önal 2011).

Üst düzey ulam, ön tür kuramındaki diğer (temel ve alt) düzeylerden daha az tarif edici özelliğe sahiptir. Üst düzey ulam kapsamca en geniş düzeydir (Önal, 2011). Bitki, eşya, duygu gibi kavram alanları kapsayıcılığı geniş olmasına rağmen ayrıntı içermeyen bilgilerden oluşur.

Bir kavram alanı birbirinden farklı birden fazla kategoriler ve kavramlar barındırdığı için karakteristik bir bütün özelliği göstermez (Aşık, 2020). Örneğin eşya, bitki, gıda, zaman

kavram alanları zihinsel bir simge oluşturamaz. Ancak uçak, saat, portakal zihinsel bir simge oluşturabilir. Görsel bir zihinsel imgesi olmayan üst düzey kavramlar kendi içlerinde düşük benzerlik sergilediği için temel düzey kavramlardan daha az iyi üyelerdir (Bozkurt, 2018).

2.6.2.2. Temel düzey kavram (kavram kategorisi). Ön tür kuramındaki temel düzey ulamı, aşırı “ayrıntı” ve “genellik” uçlarının bir ortalaması veya uzlaşması olarak tanımlanır (Önal, 2016). Temel düzey kavramlar zihindeki genel bilgilerin temelini oluşturur, genellikle basit, kısa, doğal ve önceden edinilmiş kavramlardır (Can Agaoğlu, 2016; Aşık, 2020). Kavram alanları gibi kapsayıcı olmamakla birlikte ortak özellikleri yoğun bir biçimde barındıran kavramsal sınıftır. Bu düzeydeki tek bir zihinsel imaj bütün bir ulamı ifade edebilir (Önal, 2011).

Çocuğun erken yaşlardan itibaren ilk öğrendiği kavramlar temel düzey ulamındaki kavramlar olduğu gibi dilin söz varlığına dâhil olan ilk sözcükler de yine bu düzeye aittir (Gökmen & Önal, 2012). Temel düzey ulamlarda ulama dâhil olan üyeler benzer özelliklere sahiptirler. Bu özellikleri ile bilgilendirme amaçlı levhalarda sıkça kullanılırlar. Bu düzey ön tür kuramında bulunan diğer (üst ve alt) düzeylere göre daha hızlı tanınır (Önal, 2011). Örneğin kuş, serçeden daha çabuk tanınır. Bu düzeyde yer alan sözcüklerin daha kolay işleneceğini ve daha önce kazanılacağını söyleyebiliriz (akt. Uysal, 2015). Örneğin hayvan kavram alanını (üst düzey) temsilen bir köpek resmi (temel düzey) kullanılabilir. Bu durumda üst düzey ulamdan daha önce temel düzeyde bulunan köpek akla gelir.

Kavram kategorileri en az çaba ile en çok bilginin elde edildiği sınıftır (Gökmen & Önal, 2012). Çünkü kavram kategorisi bir kavram alanına dâhil olabilir ve kendisi alt sınıflara ayrılabilir. Böylece kavram kategorileri üst ve alt düzey kavramlar arasında güçlü bağlar kurar. Kavram kategorileri genellikle somut varlıklara gönderimde bulunur (akt. Aşık, 2020).

2.6.2.3. Alt düzey kavramlar (kavramlar). Ön tür kuramına göre hiyerarşik dikey sıralamada en altta bulunan grup olarak tanımlanır (akt. Kaymak, 2021). Yani bu sınıftaki

kavramlar diğer sınıflardaki kavramlara göre (kavram alanı, kavram kategorisi) daha fazla ayrıntı içerir (Gökmen & Önal, 2012).

Bu ulam üst düzey ulam ve temel düzey ulam ile kıyaslandığında temel düzey ulamına yakın olduğunu söylemek mümkündür (Önal, 2011). Alt düzeydeki kavramlarda karşılıklı yüksek benzerlik vardır. Bu düzeydeki kavramlar, diğer düzeylerdeki kavramlarla karşılaştırıldığında alt düzey ulamda bulunan kavramların sıklıkla birden fazla kavramdan oluştukları görülmektedir (Altınkaynak Coşkun, 2006). Örneğin bilgisayar masası, yeşil gömlek, tükenmez kalem. Bu sınıftaki kavramlar görece daha alt sınıflara ayıramaz. Bu sebeple kavram alanı ve kavram kategorilerine göre daha dar ve daha açık bilgi verir.

Bu ulamda yer alan kavramların özelliklerini temel düzey ulamından aldıkları söylenebilir (Önal, 2011).

Yukarıdakilerden hareketle kuş temel düzey ulamı (kavram kategorisi) ve baykuş, leylek alt düzey ulamı (kavram) için çıkarılabilecek özellikler Tablo 1’de örneklendirilmiştir.

Tablo 1

Kuş temel düzey ulamı ve baykuş-leylek alt ulamları

KUŞ	
BAYKUŞ	LEYLEK
Uçma özelliği vardır.	Uçma özelliği vardır.
Kısa bacaklara sahiptir.	Uzun bacaklara sahiptir.
Keskin gözlere sahiptir.	Uzun gagaya sahiptir.
Göç etme özelliği yoktur.	Göç etme özelliği vardır.
Gece avlanır.	Daha çok sulu alanda avlanır.
Boynu 360 derece döner.	

Tablo 1’de verilen ayrıntılı özelliklerin dışında bu iki kuş türünün sahip olduğu temel özellikler vardır. Bu temel özelliklerin temel düzey ulam olan kuşun özellikleri olduğu ve bu özelliklerin alt düzey ulamı olan baykuş ve leylek tarafından alıntılandığı görülmektedir.

Kuş temel düzey ulamına ait özellikler:

- ✓ Canlıdır.
- ✓ Gagası vardır.
- ✓ Kanatları vardır.
- ✓ Kuluçkaya yatma özelliğine sahiptir.

Yukarıdaki özellikler bütün kuşlara ait özelliklerdir. Bu özellikler kapsayıcıdır.

2.7. İlgili Araştırmalar

Ders kitaplarındaki kavramların sınıflandırılmasıyla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu problem durumunda belirtilmişti. Ancak ön tür kuramına göre insanlar üzerinde yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu bölümde kavramların sınıflandırılmasını içeren çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir.

Li yaptığı araştırmada (2014), 18-28 yaşları arasındaki Türk ve Tayvanlı deneklerin balık, akrabalık, tatlı, kuş, içecek, sebze, meyve, enstrüman ve ağaç kategorilerindeki ön tür tercihleri incelenmiştir. Tayvanlıların ve Türklerin kategori yapıları, öge dizilişleri, öge sayıları, öge sıklıkları, kategori altında bulunan ilişkileri ve düzey yapılarından temel düzey yapıları ortaya konmuştur.

Gökmen tarafından yapılan çalışmada (2013), Rosch’un yaptığı kategorilemeye göre ön türler çerçevesinde ana dili Türkçe olan kişiler için Rosch’un sonuçlarının geçerli olup olmadığını sınıadığı araştırmada meyve, kuş, taşıt, sebze, spor, ve suç kategorilerini ele almıştır. Yüz denek üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda Rosch’un bulguların paralel sonuçlar elde edilmiştir.

Gökmen & Önal‘ın çalışmasında (2012), farklı yaş gruplarında bulunan 210 denekten, toplamı 22 olan soyut ve somut kategori içeriği için 7 karakteristik üye yazmaları istenmiştir. Çalışma sonucu, Türkçede bulunan kategorilerin belli başlı ön türler çevresinde yapılandığını kanıtlamıştır.

Yalçinkaya yaptığı araştırmada (2018), farklı yaş gruplarından oluşan deneklere 12 kategori verilmiş ve bunlardan hangisinin kategoriye temsil ettiği veya bu kategorilerle ilgili akıllarına ilk gelen kavramı yazmaları istenmiştir. Kategorilerin her gruptaki ön türleri belirlenip bulgular nicel veriler şeklinde getirildikten sonra verilerin yaş grupları ölçütünde içermiş oldukları farklılıklar nitel gözlemler bölümünde yorumlanmıştır. Kategorisel düzeylerin kriterindeki farklılıklar, biçimbilimsel farklılıklar ve soyut ya da somut kategorilerin öntürleme eğilimindeki etkisi tartışmaya konu olup, grupların öntürleme yaparken bu görünümler ölçütünde benzer güdülünmelere sahip olma durumları tartışılmıştır.

Ozen çalışmasında (2019), kategorideki üyeler arasındaki karakteristiğin ya da ayırımların belirtilmesini ve kullanım sıklığına göre dizilmesini hedeflemiştir. Ülkemizde yürütölen çalışmalarda normlar İngilizceden Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır. Fakat bu durum költörel farklılıklardan dolayı birtakım sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmaya ana dili Türkçe olan 18-51 yaş aralığındaki 100 Türk (50 kadın, 50 erkek), Fransa'dan ana dili Fransızca olan 18-51 yaş aralığındaki 102 Fransız (51 kadın, 51 erkek) ve Amerika'dan ana dili İngilizce olan 18 ve üstü yaş aralığında 102 Amerikalı katılmıştır. Katılımcılardan 10 üst düzey (4 somut, 6 soyut) kategoriden her biri için beş öğe sıralamaları istenmiştir. Bu öğeler akla ilk gelen öğelerden oluşacaktır. Dijital ortama aktarılan veriler elde edilmiş olan grafiklerle izlenmiştir. Birbirinden farklı olan ana dillerin algısal ve anlamsal kategorilerin belli başlı ön türler etrafında toplandığı gözlemlenmiştir. şehir, doğa, kıyafet, aile, bilim, iletişim, güzellik, hayat, zaman, güç kategorilerinde karakteristik ön türlerde odaklanıldığı gözlemlenmiştir.

Timur yaptığı çalışmada (2010), Kırşehir Anadolu Öğretmen Lisesi'nde, yabancı dil olarak İngilizce öğrenen ortaöğretim 1. sınıfta okuyan öğrencilerin, farklı kategorilere dâhil olan hangi dilsel gerçekleştirmeleri kullandıkları ve anlamsal kategorilerin belirli ön türler çevresinde odaklanma durumunu incelemiştir. Öğrencilere okumuş oldukları İngilizce ders kitaplarında bulunan meyve, sebze, taşıt, kuş ve spor kategorilerinden oluşan bir sormaca hazırlanmış ve okulda okuyan ortaöğretim 1. sınıf öğrencilerinden altmış kişiye bu sormaca uygulanmıştır. Verilmiş olan cevaplar incelendiği zaman, kategorilerdeki kavramların büyük ölçüde paralel oldukları görülmüştür. Yapılan sayısal değerlendirmeler sonrası kavram alanlarına dayanan betimleye varılmıştır. Öğrenciler kategorilerde bulunan kavramları seçerken belli ön türler etrafında seçme eğilimi göstermiştir. Katılım gruplarındaki öğrenciler, kız ve erkek öğrenciler, en uzun süre köyde/ilçede yaşamış öğrenciler ile en uzun süre kentte yaşamış öğrenciler arasında kategoriye en çok temsil eden öğeleri seçme bağlamında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Bozkurt tarafından yapılan araştırmada (2012), ilköğretim 4. ve 7. sınıf öğrencilerinin kavramlaştırma özelliklerini betimleme amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde seçilen kavramların ilkörneklerini/öntiplerini, özelliklerini ve kullanımsal görünümünü, araştırma grubunun seçimleri ve eğilimleri doğrultusunda belirleme hedeflenmiştir. Bu araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma grubunda 100'ü 4. sınıf, 106'sı 7. sınıf; 106'sı kız, 100'ü erkek olmak üzere 206 öğrenci bulunmaktadır. Veri toplama aşamasında katılımcı öğrencilerin kavramlaştırma özelliklerini betimlemek üzere temsili seçilen yedi kavramın ilkörneğini/öntipini, öne çıkan kavramsal özelliklerini ve tümce düzeyinde kullanımsal görünümünü belirlemeye yönelik veri sağlayacak açık uçlu- kısa yanıtı üç sormaca geliştirilmiştir. Sormaca yoluyla toplanan yazılı verilerle 28.183 sözcüklük bir veri tabanı oluşturulmuştur. Verilerin çözümlenmesi aşamasında sormacaların yapısına göre yöntemler/teknikler kullanılmıştır. Örnek veri tabanındaki veriler, ilk olarak içerik

çözümlemesi türlerinden sıklık çözümlemesiyle çözümlenmiştir; daha sonra örnek veri tabanındaki örneklerin ortalama olarak kaçınıcı sırada yer aldığı, sıra ortalamasıyla (sıra medyanıyla) hesaplanarak ilkörnek/öntip olan örnekler belirlenmiştir. Özellik ve kullanım veri tabanlarında bulunan verilerse içerik çözümlemesi türlerinden kategorisel çözümleme ile sıklık çözümlemesi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın bulguları, kavramlaştırmada tipikliğin ve aile benzerliği ilişkilerinin önemli bir rol oynadığına; ancak kavramlara özgü özelliklerin ifade edilmesinde ve kavramların kullanımı sırasında örnekleme, duyuşsal tutuma, eşdizimliliğe ve sahneleştirmeye dayalı ilişkilendirmelerin öne çıktığını göstermektedir. Bu durum, katılımcı öğrencilerin ‘ilişkilendirme’lerle örüntülenen bir kavramlaştırma yapısının olduğuna işaret etmektedir.

Altınkaynak Coşkun yaptığı çalışmada (2006), ilköğretim ikinci ve üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarını incelemiştir. Bu kitaplardaki kavramlar ön tür kuramına göre belirlenmiş olan 26 kavram alanında sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma sonucu kavram kategorilerinin ve dilbilgisel kategorilerin sıklık dereceleri tespit edilmiştir. Kavram kategorileri ve temalar arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Eken araştırmasında (2015), Clark’ın 2003’teki kavram alanlarına ilişkin sınıflamasından yararlanmıştır. Bu alışmanın amacı çocuklar için hazırlanmış olan öykü kitaplarındaki kavramları, kavram alanlarına göre sınıflandırmak ve bu sınıflamalara dayanarak eğitim ortamına aktarılabilecek bulgulara ulaşmaktır.

Araştırmada dolaylı gözlem, içerik çözümlemesi ve kategori analizi yöntemleri kullanılmış; bulguların çözümlenmesinde ise frekans ve yüzde analizi yapılarak kavram ve alt kavramların sıklık ve yüzdeleri saptanmıştır. Çalışmanın veri tabanını 5 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlanmış olan 20 öykü kitabından toplanan sözcükler oluşturmaktadır. Çalışmanın veri tabanında ad, eylem, sıfat, belirteç, adıl, bağlaç, ilgeç, kalıpsöz, ünlem, yansıma ve özel ad ulamları içerisinde ele alınan sözcük türlerine rastlanmıştır. Özel adlar, atasözleri ve deyimler

çalışmanın dışında bırakılmış, diğer sözcükler kavram alanlarına göre ulamlara ve alt ulamlara ayrılarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılmada toplam 4606 sözcük yer almış olup 1629 tanesi ad ulamı içerisinde yer almıştır. 1306 sözcük ile eylem ulamı en çok kullanılan ikinci ulam olmuştur. Sınıflandırma sonucu ad ulamında 18, eylem ulamında 2 ve sıfat ulamında 3 alt ulam saptanmıştır.

Aşık tarafından yapılan araştırmada (2020), Yeni Hitit ders kitaplarındaki okuma metinlerinin kavramları, belirlenen on ulam altında (yiyecek, içecek, sebze, meslek, eşya, taşıt, spor, hayvan, hastalık, suç) listelenip kavram alanlarına göre nasıl bir dağılım gösterdikleri betimlenmiş ve değerlendirilmiştir. Buna göre eşya ve meslek ulamları en çok dağılım gösteren ve sözcüksel çeşitliliğe sahip olan ulamlardır. Onu yiyecek ulamı takip etmektedir. Alt düzey kavramlara sahip olan ulamlar kadar sahip olmayan ulamlar da mevcuttur. Çalışma okuma metinleriyle sınırlı olduğu için sıklık ve dağılım göstermeyen ya da sözcüksel verisi kısıtlı olan ulamlar söz konusudur. Örneğin sebze ulamı oldukça az ögeye sahiptir. Hastalık ulamlarında en sık görülen öge Yeni Hitit 3'te görülmüştür. Suç ulamına ait en sık görülen öge mevcut olmamakla beraber bu ulamdaki verilere sadece Yeni Hitit 2'de rastlanılmıştır. Bu çalışmada sadece en sık geçen üç kavram belirlenmiş diğer düzeylerle ilgili bilgi verilmemiştir.

Can Agaoğlu yaptığı araştırmada (2016), 9-12 yaş grubu arasındaki üstün yetenekli/ zekâlı çocuklara İngilizce ve Türkçe kategoriler verilmiş ve ilgili kategorileri en iyi temsil eden kavramların tespiti sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türkçe bağlamındaki kategorilerin ön türleri daha net ortaya koyulurken İngilizcede ise çeşitli ögelerin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Cinsiyet, sınıf düzeyi vb. farklılıkların ön türleri etkilediği de görülmüştür.

Kaymak'ın yaptığı araştırmada (2021), yabancılar için B1 düzeyinde hazırlanan Altay Türkçe Öğreniyorum ve Türkçeye Yolculuk ders kitaplarındaki kavramlar, kavram alanları ve

kelime sıklığı incelenmiştir. Metinler dijital ortama aktarılıp kavram alanları, ulamlar ve kavramlar sınıflandırılmıştır. Kavramlar karşılaştırılarak ders kitaplarında geçen ortak kavramlar belirlenmiş ve kelime sıklık listesi oluşturulmuştur. Kavramların sınıflandırılması sonucunda Altay Türkçe Öğreniyorum B1 ders kitabında 28 kavram alanı, 146 ulam ve 1805 kavram; Türkçeye Yolculuk B1 ders kitabında 28 kavram alanı, 137 ulam ve 1676 kavram tespit edilmiştir.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, inceleme nesnesi, araştırma verilerinin toplanması ve araştırma verilerinin çözümlemesi süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu tez çalışmasında 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki kavramlar, kavram alanları incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına uygun şekilde tasarlanmıştır. Durum çalışması, değişkenler üzerinde araştırmacı kontrolünün olmadığı durumlarda bu durumun nedenlerini, sonuçlarını irdelemek, tanımlamak ve betimlemek için kullanılan bir yöntemdir (akt. Ozan Leymun, Odabaşı & Kabakçı Yurdakul, 2017).

3.2. İnceleme Nesnesi

2019- 2020 eğitim öğretim yılında MEB tarafınan kabul edilen ve ders kitabı olarak kullanılan 3. sınıf Türkçe ders kitaplarından Soripek yayıncılığa ait, 4. sınıf Türkçe ders kitaplarından Koza yayıncılığa ait kitaplar random (rastgele) yöntemiyle inceleme nesnesi olarak seçilmiştir. Bu tez çalışmasında ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları irdelenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabı 308 sayfadan oluşmakta olup kitabın içinde şu temalara ver verilmiştir:

- ✓ Birey ve Toplum,
- ✓ Milli Kültürümüz,
- ✓ Sağlık ve Spor,
- ✓ Vatandaşlık,
- ✓ Bilim ve Teknoloji,
- ✓ İletişim,
- ✓ Millî Mücadele ve Atatürk,

✓ Doğa ve Evren,

olmak üzere 8 tema yer almaktadır. Bu temaların her birinin altında ise biri serbest olmak üzere 4 adet okuma metni yer almaktadır. Kitap genelinde toplam 32 tane okuma metni bulunmaktadır. 4. sınıf Türkçe ders kitabı ise 272 sayfadan oluşmakta olup içerisinde şu temalar vardır:

✓ Çocuk Dünyası,

✓ Millî Mücadele ve Atatürk,

✓ Erdemler,

✓ Millî Kültürümüz,

✓ Doğa ve Evren,

✓ Sanat,

✓ Birey ve Toplum,

✓ Bilim ve Teknoloji,

olmak üzere 8 tema yer almaktadır. Her temanın altında biri serbest olmak üzere 4 okuma metni bulunmaktadır. Kitapta toplam 32 tane okuma metni mevcuttur. Her iki kitapta da yalnızca okuma metinleri ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları referans alınarak kavramlar, kavram alanları ve kavram sıklığı betimlenmiştir. Kitaplardaki kavramlar incelenirken bağlamdaki anlama göre analiz yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi işe koşulmuştur. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda en çok kullanılan tekniklerin başında gelen doküman incelemesi, “Araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Yazılı belgelerin içeriğinin sistemli bir şekilde analiz edilmesidir (Kıral, 2020).

3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelimelerin anlamları bağlamdaki duruma göre analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi aşamasında nitel araştırma çalışmasına uygun olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. “İçerik analizi, metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020). Çalışmanın verileri elde edilirken MS Word ve MS Excel programları kullanılmıştır. Verileri çözümlerken ön tür yaklaşımında geçen sınıflandırma anlayışından yararlanılmıştır. Ön tür yaklaşımında üst düzey (kavram alanı), temel düzey (kavram kategorisi) ve alt düzey (kavram) olmak üzere üç hiyerarşik sınıf vardır.

Veri çözümlemede aşağıdaki işlemler yapılmıştır:

1. Kitaplarda geçen kavramlar manuel olarak dijital ortama (MS Word programı) aktarılmıştır.
2. Kitaplarda bulunan hazırlık çalışmaları, şekiller, etkinlikler ve resimler çalışmaya dâhil edilmemiştir.
3. Kitaplarda geçen okuma metinlerini oluşturan kavramlar kontrol edilerek incelenmiştir.
4. Sonrasında her iki ders kitabının ilk temalarını oluşturan metinlerdeki kavramlar sınıflandırılmıştır.
5. Tez danışmanının görüşü alınarak sınıflandırmadaki birtakım sorunlar giderilmiştir.
6. İlk olarak 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki sekiz temada bulunan okuma metinlerinin kavramları belirlenmiştir.
7. Aynı işlem 4. sınıf Türkçe ders kitabı için de yapılmıştır.
8. Bu işlemlerden sonra kavramlar anlama ve bağlama uygun şekilde sınıflandırılmıştır.

9. Sınıflanan kavramların hangi kavram alanında yer aldığı bu yolla belirlenmiştir. Yani sınıflamadan kavram kategorilerine ve kavram kategorilerinden kavram alanlarına ulaşılmıştır.
10. Kavramların sınıflanmasında bağlam göz ardı edilmeden ön tür kuramından yararlanılarak kavram, kavram kategorisi ve kavram sınıflarına yerleştirilmiştir.
11. Bir kavram kategorisinde üçten az kavram bulunmuş ise kategori oluşturulmamıştır. Bu kavramlar “diğer” kavram alanına dâhil edilmiştir. Yani bir kavram kategorisinin oluşturulması için en az üç kavramın olması benimsenmiştir.
12. İlköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen okuma metnindeki özel isimler, soru sözcükleri, edatlar, bağlaçlar, , zarf fiil, sıfat fiil ve fiiller çalışmaya dâhil edilmemiştir.
13. Çalışmanın sonraki aşamasında betimleyici istatistik yönteminden faydalanılmıştır. Okuma metnindeki kavramlar MS Excel programına aktararak kavram sıklığı elde edilmiştir. Kavramların sözlük kelimesi niteliği taşıyacak şekilde sıklık sayıları bulunmuştur.
14. Veri toplama ve veri çözümleme eş zamanlı bir biçimde gerçekleşmiştir.
15. Kavramlar MS Excel programında sıralanmıştır.
16. MS Excel programında sıralanan kavramlar yorumlanmıştır.

4. Bölüm

Bulgular

Bu bölümde ilköğretim okullarında okutulan 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinde yer alan kavramlar, kavram kategorileri ve kavram alanlarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

4.1. İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Kavramlar ve Kavram Alanları

4.1.1. İnsan kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *insan* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

İnsan kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Akraba (21- 16)	baba (36), amca (25), anne (22), anneanne (18), babaanne (8), ana (7), abla (5), kardeş (5), aile (4), gelin (3), kız kardeş (3), torun (2), ata (2), dede (2), dayı (2), teyze (2), birader (1), eş (1), evlat (1), yeğen (1), koca (1)	dayı (29), baba (26), anne (26), dede (6), abi (4), abla (3), aile (2), eş (2), teyze (2), amca (2), kardeş (2), karı (2), babaanne (1), kız kardeş (1), ata (1), koca (1)
Grup (9-5)	takım (5), Burcular (ailesi) (3), Mehmetçik (3), ordu (2), tüm sınıf (1), gençler (1), mahalleliler (1), grup (1), yetişkinler (1)	ulus (3), halk (1), kasabalılar (1), mahallenin çocukları (1), devlet büyükleri (1)
İlişki (8- 5)	arkadaş (15), dost (8), komşu	arkadaş (16), dost (12), komşu

	(7), ev sahibi (2), konuk (2), düşman (2), ziyaretçi (1), misafir (1)	(3), çocukluk arkadaşı (1), yakın arkadaş (1)
Unvan (8- 5)	hanım (15), bilge (unvan) (5), ağa (3), efendi (2), gazi (1), gıpgıp (1), önder (1), Türk beyi (1)	ak sakallı (6), Kanuni (3), Koca (2), Avicenna (1), gazi (1)
Yaş grubu (7-6)	çocuk (26), yaşlı (7), büyükler (1), yavru (çocuk) (1), delikanlı (1), okul çocukları (1), lise öğrencileri (1)	çocuk (57), genç (9), büyükler (5), yaşlı (5), küçük (çocuk) (2), bebek (1)
Cinsiyet (4-9)	oğul (erkek çocuk) (9), adam (4), kız (4), erkek (1)	adam (14), oğul (erkek çocuk) (5), kız (4), kız çocuk (3), yaşlı adam (erkek) (3), erkek (2), köylü kızı (1), kadın (1), genç kız (1)
Milliyet (8- 2)	millet (2), İngiliz (2), Sümerler (1), Alman (1), Fransız (1), yabancı (1), Türk (1), ulus (1)	Fransız (2), Türk (1)
Belirsiz (12-10)	kimse (8), herkes (5), kimi (4), çoğu (2), hepsi (2), başkaları (2), biri (3), hiç kimse (1), bazıları (1), öteki (1), hepiniz (1), kimler (1)	biri (21), kimse (11), herkes (9), hepsi (5), hepiniz (4), bazıları (3), öteki (2), öbürleri (2), eskiler (insan) (1), kişi (1)
Diğer (1-7)	yolcu (1), hasta (1)	kuş çocuk (5), hasta (4),

	öğrenci (4), para babası (3), oyuncu (1), atlı (1), tanık (1)
Ortak kavramlar (34)	baba, anne, amca, babaanne, abla, kardeş, aile, kız kardeş, dede, dayı, teyze, eş, koca, ata, arkadaş, dost, komşu, gazi, çocuk, yaşlı, büyükler, oğul, kız, adam, erkek, Fransız, Türk, kimse, herkes, biri, öteki, bazıları, hepiniz, hepsi
Toplam	Kavram sayısı 78 Kavram sıklığı 335
	Kavram sayısı 65 Kavram sıklığı 357

Tablo 2'ye göre *insan* kavram alanında 8 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *insan* kavram alanı altında kavram sayısı en fazla olan kategorinin *akraba* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında baba; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise dayı en sık kullanılan kavramlardır. En az kavramın olduğu kategori ise *milliyet* kategorisidir. Bu kategoride en az kullanılan kavramlar Fransız ve Alman kavramlarıdır. Her iki ders kitabında geçen ortak kavramlar şunlardır: baba, anne, amca, babaanne, abla, kardeş, aile, kız kardeş, dede, dayı, teyze, eş, koca, ata, arkadaş, dost, komşu, gazi, çocuk, yaşlı, büyükler, oğul, kız, adam, erkek, Fransız, Türk, kimse, herkes, biri, öteki, bazıları, hepiniz, hepsi.

Tablo 2'deki *insan* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 78 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 65 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 335, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 357 olarak görülmüştür. İnsan kavram alanında 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı daha fazla iken 4. sınıf Türkçe ders kitabının ise sıklık sayısının çok olduğu tespit edilmiştir.

4.1.2. Yer kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Yer kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Adres Bilgileri (6-8)	köy (8), mahalle (5), sokak (4), cadde (2), kasaba (1), Taşlıca (1)	Yeşilyurt (köy) (18), Boztepe (köy) (10), köy (10), sokak (7), Boztepe köyü (3), vatan caddesi (2), kasaba (1), mahalle (1)
Ülke (7-9)	ülke (8), Türkiye (4), İngiltere (2), Avustralya (2), Çin (1), ABD (1), Eski Yunan (1)	ülke (19), Polonya (2), ABD (1), Almanya (1), Osmanlı ülkesi (1), Samanogulları ülkesi (1), Afrika (1), Lübnan (1), şairler ülkesi (1)
Bina (13-14)	değirmen (15), çiftlik (12), duvar (5), Anıtkabir (5), kulübe (2), fırın (2), deniz feneri (2), daire (1), apartman (1), fabrika (bina) (1), kule (1), santral (1), yapı (1)	mahkeme (5), saray (2), kulübe (2), sinema (2), hamam (2), bahçe duvarı (1), duvar (1), apartman (1), bina (1), yapı (1), aşevi (1), baraka (1), baraj (1), fabrika (bina) (1)
Tarihi Yapı (3- 5)	kale (2), müze (1), Dolmabahçe Sarayı (1)	Antakya Arkeoloji Müzesi (1), müze (1), han (1), köşk (1), kemer (1)
Ev (9-19)	ev (28), oda (9), merdiven (3), tavan (3), çatı (1), mutfak (1),	ev (24), mutfak (4), kat (3), bahçeli ev (3), çatı (2), oda (2),

	oturma odası (1), baca (1), barınak (1)	kiler (1), ahşap ev (1), balkon (1), havuzlu ev (1), prefabrik ev (1), kerpiç ev (1), Antakya evleri (1), yatak odası (1), bodrum kat (1), giriş (1), değirmen odası (1), merdiven (1), saçak (1)
Şehir (10-20)	kent (6), Ankara (5), İstanbul (4), Samsun (4), Selanik (3), başkent (2), Çanakkale (1), Sakarya (1), Massachusetts (1), şehir (1)	Hatay (10), Edirne (6), İstanbul (6), şehir (4), kent (4), Samsun (4), Bingöl (3), Sivas (2), Ankara (2), Magosa (2), Paris (2), Çanakkale (1), Afyon (1), Balıkesir (1), Amasya (1), Erzurum (1), Milan (1), il (1), Varşova (1), Siirt (1)
İlçe (5-8)	ilçe (7), Şişli (2), Bandırma (2), Kızılcahamam (1), Çankaya (1)	Antakya (2), ilçe (2), Keşan (1), Fatih (1), Edremit (1), Kocatepe (1), Dumlupınar (1), Havza (1)
Kapalı / Açık Alan (8-11)	bahçe (9), Aslanlı yol (2), ortalık (2), park (1), çay bahçesi (1), rıhtım (1), tören alanı (1), kürsü (1)	bahçe (15), su yüzü (3), havuz (2), lunapark (2), köy meydanı (1), çay bahçesi (1), çeşme (1), avlu (1), zindan (1), otlak (1), sirk (1)
Spor Alanı (4-0)	stadyum (1), saha (1), açık hava sahası (1), kapalı stadyum (1)	-

Ulaşım (7-4)	yol (13), köprü (2), tünel (2), otogar (1), dönüş yolu (1), geçit (1), durak (1)	yol (12), köprü (2), fırın yolu (1), liman (1)
Ticaret (9-6)	dükkan (3), çarşı (1), pazar (1), tezgah (1), vitrin (1), ayakkabı mağazası (1), büyük mağaza (1), fabrika (üretim) (1), bakkal (1)	çarşı (2), pazar (2), uzun çarşı (1), buğday pazarı (1), kervansaray (1), market (1)
Bölge- Sınır (8-11)	çevre (8), yurt (7), Anadolu (6), Karadeniz (2), memleket (1), Rasattepe (1), eyalet (1), Avrupa (1)	bölge (7), Anadolu (6), Avrupa (4), Marmara (bölge) (2), bölüm (2), eyalet (1), Orta Çağ Avrupası (1), Ohio (1), hudut (1), deprem bölgesi (1), Akdeniz bölgesi (1)
Dini Yer (1-9)	minare (2)	camii (15), minare (10), Süleymaniye (camii) (5), Selimiye (camii) (4), Şehzade camii (2), Habibi Neccar camii (1), şerefe (1), mescit (1), camii alanı (1)
Eğitim Yeri (4-10)	okul (19), sınıf (6), rüştiye (1), üniversite (1)	lise (6), okul (6), laboratuvar (4), üniversite (2), sınıf (1), okul binası (1), kimya laboratuvarı (1), baraka laboratuvar (1), kütüphane (1), medrese (1)
Tarım (2- 5)	tarla (5), bakla tarlası (3)	Atatürk Orman Çiftliği (2), bağ (1), çiftlik (1), buğday tarlası (1),

		tarla (1)
Askeri Yer (1-4)	kışla (1)	siper (2), koğuş (2), askeri lojman (1), tabya (1)
Hayvan Barınağı (3- 3)	yuva (2), in (2), kümes (2)	leylek yuvası (1), yuva (1), in (1)
Diğer (5- 6)	yer (30), mezar (3), çukur (2), doğum yeri (1), lahit (1)	yer (25), nokta (yer) (4), her yer (2) kapı (1), hastane (1) yanı başı (1)
Ortak Kavramlar (38)	köy, sokak, mahalle, kasaba, ülke, ABD, duvar, yapı, müze, kulübe, apartman, fabrika, ev, oda, merdiven, çatı, mutfak, kent, İstanbul, Ankara, Çanakkale, Samsun, şehir, ilçe, yol, köprü, çarşı, pazar, Anadolu, Avrupa, eyalet, minare, okul, sınıf, üniversite, yuva, in, tarla	
Toplam	Kavram sayısı 105	Kavram sayısı 152
	Kavram sıklığı 344	Kavram sıklığı 415

Tablo 3 incelendiğinde *yer* kavram alanı altında 17 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *yer* kavram alanı altında kavram sayısı en fazla olan kavram kategorisinin *şehir* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf ders kitabında kent; 4. sınıf ders kitabında ise Hatay en sık kullanılan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategori ise *spor alanı* kategorisidir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında saha en az kullanılan kavramdır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında kavram yoktur. Her iki sınıfın Türkçe ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar şunlardır: köy, sokak, mahalle, kasaba, ülke, ABD, duvar, yapı, müze, kulübe, apartman, fabrika, ev, oda, merdiven, çatı, mutfak, kent, İstanbul, Ankara, Çanakkale, Samsun, şehir, ilçe, yol, köprü, çarşı, pazar, Anadolu, Avrupa, eyalet, minare, okul, sınıf, üniversite, yuva, in.

Tablo 3'teki yer kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 105 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 152 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 344, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 415 olarak saptanmıştır. Bu verilerden hareketle 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı açısından daha zengin olduğu görülmektedir.

4.1.3. Eşya kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında eşya kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Eşya kavram alanı

<u>Kavram</u>		<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>		<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Aksesuar- Takı (7- 3)		saat (4), fiyonk (2), altın (1), çanta (1), gümüş (1), sedef (1), gümüş zincir (1)	saat (6), elmas (1), fiyonk (1)
Elektronik (9- 3)		bilgisayar (12), cep telefonu (2), telefon (2), monitör (1), televizyon (1), radyo (1), elektronik (saat) (1), bulaşık makinesi (1)	fotoğraf makinesi (1), makine (1), telefon (1)
Giyim- Elbise (17- 7)		ayakkabı (13), bağcık (5), bot (4), giysi (3), şapka (2), ayakkabı bağı (2), kumaş parçası (2), kırkyama ayakkabı (2), maskeli şapka (1), saatli	kalpak (2), mayo (1), ceket (1), giyecek (1), kıyafet (1), ayakkabı (1), eldiven (1)

	ayakkabı (1), elbise (1), araba	
	maskesi (1), maske (1), bağcıklı	
	ayakkabı (1), bağciksız ayakkabı	
	(1), general üniforması (1),	
	subay üniforması (1)	
Oyuncak (3- 11)	top (6), çingirak (1), oyuncak (1)	oyun hamuru (3), oyuncak bebek (1), bebek (oyuncak) (1), dönme dolap (1), saçlı bebek (1), oyuncak (1), salıncak (1), top (1), pinpon topu (1), balon (1), topaç (1)
Parça (16- 15)	kapı (9), düğme (8), zil (4), cam (4), pencere (4), değirmenin kanadı (3), yumak (3), ekran (2), yay (1), pul (1), tuş (1), kapak (1), kol (1), yelkovan (1), akrep (1), yelek cebi (1)	kapı (5), periskop (4), cam (2), boru (2), dış kapı (2), düğme (2), pencere (2), klavye (2), yay (1), tekerlek (1), mutfak camı (1), su boruları (1), bilgisayar ekranı (1), çekmece (1), kiremit (1)
Temizlik Eşyası (2- 4)	sabun (1), havlu (2)	peçete (1), mendil (1), sabun (1), sünger (1)
Ev Eşyası (36- 19)	yatak (5), fiçı (4), boru (4), çuval (3), tencere (3), bakraç (3), kumbara (2), musluk (2), uydu (2), çekiç (2), tas (2), yayık (1), çatal (1), kaşık (1), bıçak (1),	ip (9), yatak (7), saksı (3), ayna (3), vazo (3), kap (3), kutu (2), sandalye (2), reçel kavanozu (1), raf (1), iğne (1), orak (1), misina (1), olta

	sofra (1), kazan (1), tepsi (1), tabak (1), ocak (1), ayna (1), ip (1), kum saati (1), çanak (1), orak (1), dürbün (1), saksı (1), halı (1), kilim (1) , duvar saati (1), çalar saat (1), kibrit (1), yemek masası (1), masa (1), soba (1), koltuk (1)	(1), alüminyum kutu (1), masa (1), sandık (1), tahta sandalye (1), dolap (1)
Eğitim (6- 7)	kitap (4), harf kalıbı (2), defter (2), karne (1), sayfa (1), okul sırası (1)	kitap (14), eser (kitap) (3), yemek kitabı (1), deney kitapları (1), çizgi roman (1), kaynak (kitap) (1), kâğıt (1)
Aydınlatma – Işık (8- 6)	ışık (5), fener (deniz feneri) (3), mum (2), gaz lambası (2), ışık topu (1), oda ışığı (1), meşale (1), semafor (1)	ışık (1), elektrik ışığı (1), ev ışığı (1), elektrik ampulü (1), lamba (1), kandil (1)
Silah (1- 4)	silah (1)	top (3), topçu batarya (1), batarya (1), torpil (1)
Hırdavat (8- 4)	demir (6), tel (5), ağ (5), alet (2), armağan paketi (2), metal (2), çubuk (1), tekerlek (1)	tıpa (4), ağ (4), paket (4), palanga (1)
Müzik aletleri (1- 4)	tambura (2)	davul (2), kaval (2), saz (1), ney (1)
Diğer (20- 12)	para (23), direk (7), şemsiye (7), eşya (7), merhem (2), ilaç (1),	para (5), eşya (4), ilaç (4), hediye (3), buket (1), çelenk

	tarihi hazine (1), saman yatak (1), plastik (1), yular (1), (1), kale direği (1), paratoner (1), kayak (1), taht (1), anahtar armağan (1), harçlık (1), (1), yastık (1) teleskop (1), anahtar (1), anahtarlık (1), yastık (1), yorgan (1), battaniye (1), çarşaf (1), değnek (1)
Ortak kavramlar (20)	saat, telefon, ayakkabı, yatak, masa, top, oyuncak, kapı, cam, pencere, sabun, ip, saksı, ayna, kitap, ışık, ağ, fiyonk, yay, düğme.
Toplam	Kavram sayısı 138 Kavram sayısı 95 Kavram sıklığı 274 Kavram sıklığı 184

Tablo 4’te görüldüğü gibi *eşya* kavram alanında 12 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde her iki sınıfın Türkçe ders kitabında *eşya* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *ev eşyası* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında yatak; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise ip sıklığı en yüksek olan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorileri ise *silah ve müzik* aletleri kategorileridir. Bu kategorilerde torpil, ney, saz en az kullanılan kavramlardır. Ayrıca bu kavram alanında *elektronik* ve *ev eşyası* kavram kategorilerinde 3. sınıf ders kitabında kavram sayısı fazla iken 4. sınıf ders kitabında kavram sayısının daha az olduğu görülmektedir. Oyuncak kavram kategorisinde ise tam tersi bir durum mevcuttur. Ders kitaplarında bulunan *ortak* kavramlar şunlardır: saat, telefon, ayakkabı, yatak, masa, top, oyuncak, kapı, cam, pencere, sabun, ip, saksı, ayna, kitap, ışık, ağ, fiyonk, yay, düğme.

Tablo 4’teki *eşya* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 138 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında

ise 95 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 274, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 184 olarak saptanmıştır. Bu verilerden hareketle 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu tespit edilmiştir.

4.1.4. Ulaşım kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *ulaşım* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Ulaşım kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Kara Aracı (5- 4)	otobüs (7), bisiklet (5), kamyon (5), araba (2), dolmuş (1), fayton (1)	araba (2), otomobil (1), kamyon (1), kağıt (1)
Hava Aracı (4- 2)	uzay gemisi (3), uçak (1), gemi (uzay) (1), uzay aracı (1)	uçak (2), uzay gemisi (1)
Deniz Aracı (4- 3)	vapur (4), savaş gemileri (2), kayık (1), gemi (1)	denizaltı (20), donanma (2), gemi (1)
Diğer (2- 2)	yol (4), köprü (3), mola (3), tren (2), tramvay (1)	yol (5), mola (5), köprü (4) taşıt (1), tren (1)
Ortak Kavramlar (5)	araba, uçak, gemi, uzay gemisi, kamyon	
Toplam	Kavram sayısı 19 Kavram sıklığı 48	Kavram sayısı 14 Kavram sıklığı 48

Tablo 5’te görüldüğü üzere *ulaşım* kavram alanı altında 3 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *ulaşım* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *kara aracı* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında otobüs; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise araba en sık geçen kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *hava aracı* kategorisidir. Bu kategoride uzay aracı en az kullanılan kavramdır. Bu kavram alanında *demir yolu aracı* kavram kategorisinin kavram sayısı yetersiz olduğu için kategori oluşturulamamıştır. Her iki sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar şunlardır: araba, uçak, gemi, uzay gemisi, kamyon.

Tablo 5’teki *ulaşım* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 19 kavram, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 14 kavram görülmüştür. Bu kavram alanında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarındaki kavram sıklık sayısı eşit olarak (48) belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı bakımından daha zengin olduğu saptanmıştır.

4.1.5. Sanat kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *sanat* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Sanat kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Hareket	film (2), fincan oyunu (1),	sinema (9), tiyatro (8), rol (2),
Gerektiren	yüzük oyunu (1), gölge oyunu	film (2), tiyatro gösterisi (2),
Sanatlar (10- 12)	(1), oyun (1), karakter (1), tiyatro (1), rol (1), çizgi film (1), sinema (1)	doğaçlama (1), metin (1), kukla (1), karakter (1), çizgi film (1), Türk filmleri (1),

		çocuk tiyatrosu (1)
Resim – Fotoğraf – Çizim – Sanatları (4- 8)	fotoğraf (8), resim (3), duvar resimleri (1), tablo (1)	resim (3), şövale (2), tuval (2), boya (2), tablo (2), fotoğraf (1), portre (1), kumaş dokumacılığı (1)
Ses Sanatları (0- 7)	-	şarkı (22), koro (10), düğün şarkıları (1), müzik (1), konser (1), bando (1), bando takımı (1)
Dil Sanatları (8- 6)	bilmece (8), türkü (3), masal (3), öykü (2), mani (1), destan (1), hikâye (1), efsane (1)	şiir (12), masal (7), hikâye (5), öykü (5), anı (2), destan (1)
Diğer (1- 1)	heykel (5)	heykel (1)
Ortak kavramlar (14)	film, resim, tablo, fotoğraf, masal, öykü, hikâye, destan, sinema, rol, çizgi film, tiyatro, karakter	
Toplam	Kavram sayısı 23 Kavram sıklığı 49	Kavram sayısı 34 Kavram sıklığı 114

Tablo 6'ya göre *sanat* kavram alanında 4 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *sanat* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *hareket gerektiren sanatlar* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında film; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise sinema sıklığı en yüksek olan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorileri ise *resim- fotoğraf- çizim sanatları* ve *ses sanatları* kategorileridir. Bu kategorilerde tablo, portre, müzik en az kullanılan kavramlardır. *Ses sanatları* kavram

kategorisinde 3. sınıf ders kitabında hiç kavram yok iken 4. sınıf ders kitabında ise yedi kavram olduğu görülmektedir. Her iki ders kitabında geçen *ortak* kavramlar ise şunlardır: film, karakter, tiyatro, rol, çizgi film, sinema, resim, tablo, fotoğraf, masal, öykü, hikâye, destan.

Tablo 6'daki *sanat* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 23 kavram, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 34 kavram olduğu görülmüştür. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 49, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 114 olarak saptanmıştır. Bu frekanslara göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu belirlenmiştir.

4.1.6. Kültür kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *kültür* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Kültür kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Eğlence-Şenlik (0- 8)	-	düğün (15), davet (6), ziyafet (2), düğün programı (1), horon (1), zeybek oyunu (1), şenlik (1), halay (1)
Dini Öğeler (2- 5)	tanrı (2), dua (1)	din (2), inanç (2), Allah (1), melek (1), Cenâb-ı hak (1)
Bayramlar (4- 2)	Cumhuriyet bayramı (2), çocuk bayramı (1), Gençlik, Spor Bayramı (1), bayram (1)	bayram (3), Zafer bayramı (1)

Diğer (5- 3)	folklor (1), kültür (1), yemek kültürü (1), bayrak (1)	yemek kültürü (1), bayrak (1), Orman Haftası (1)
Ortak kavramlar (1)	bayram	
Toplam	Kavram sayısı 11 Kavram sıklığı 13	Kavram sayısı 18 Kavram sıklığı 42

Tablo 7’de görüldüğü üzere *kültür* kavram alanında 3 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *kültür* kavram alanında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin, *eğlence- şenlik* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında hiç kavram yoktur. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise düşün en sık yer alan kavramdır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *bayramlar* kategorisidir. Bu kategoride Zafer Bayramı en az kullanılan kavramdır. Her iki kitapta yer alan *ortak* kavram ise şudur: bayram.

Tablo 7’deki *kültür* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 11 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 18 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 13, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 42 olarak saptanmıştır. Bu verilere göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu tespit edilmiştir.

4.1.7. Konum kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *konum* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Konum kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>

Yönelim (16- 13)	içeri (20), üzeri (20), altı (12), üstü (11), ön (9), arka (9), dışarı (8), ara (6), aşağı (3), ard (2), sağ (1), sol (1), sol taraf (1), yukarı (1), geri (1), arka taraf (1)	ara (22), üzeri (14), üstü (9), ön (9), geri (7), dışarı (7), arka (6), altı (5), aşağı (4), yukarı (3), ileri (3), sağ (1), sol (1)
Mesafe (2- 3)	uzak (5), yakın (1)	uzak (7), yakın (4), öte (3)
Yan (3- 3)	yan (19), diğer taraf (5), kenar (1)	yan (21), kenar (1), yan taraf (1)
İşaret (4- 5)	bura (21), ora (9), şura (1), güney (1)	ora (25), bura (6), güney (2), kuzey (1)
Diğer (8- 12)	orta (8), başı (6), köşe (6), karşı (5), çevre (5), uç (2), tepe (2), etraf (1)	içi (21), karşı (10), orta (6), başı (5), tepe (5), köşe (4), çevre (4), yüzey (su yüzeyi) (3), etraf (1), uç (1), ağacın tepesi (1)
Ortak kavramlar (19)	üzeri, altı, üstü, ön, arka, dışarı, ara, aşağı, sağ, sol, yukarı, geri, uzak, yakın, yan, kenar, bura, ora, güney.	
Toplam	Kavram sayısı 33 Kavram sıklığı 204	Kavram sayısı 34 Kavram sıklığı 223

Tablo 8’de görüldüğü gibi *konum* kavram alanı altında 4 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *konum* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *yönelim* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında içeri, üzeri; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise en çok geçen kavram aradır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise

mesafe ve *yan* kategorileridir. Bu kategorilerde kenar en az kullanılan kavramdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: üzeri, altı, üstü, ön, arka, dışarı, ara, aşağı, sağ, sol, yukarı, geri, uzak, yakın, yan, kenar, bura, ora, güney.

Tablo 8'deki *konum* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 33 kavram 204 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 34 kavram 223 sıklıkta kullanılmıştır. Bu durumda 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.8. Doğa kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *doğa* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9

Doğa kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Afet (4- 5)	fırtına (2), doğal afet (1), şimşek (1)	sel (3), deprem (2), şimşek (1)
Su (18- 27)	göl (10), damla (9), deniz (7), buz (5), kar (4), dere (3), kumsal (3), dalga (2), okyanus (2), kıyı (2), ırmak (1), Marmara denizi (1), Karadeniz (1), Ege kıyıları (1), Van gölü (1), boğaz (1), yağmur damlası (1), nehir (1), sahil (1)	deniz (9), boğaz (8), kar (5), buz (3), göl (3), kıyı (3), dalga (2), sazlık (2), Akdeniz (2), nehir (2), ırmak (2), sel suyu (2), mavi göl (1), yağmur suyu (1), köpük (1), okyanus (1), çiy (1), Asi nehri (1), Marmara denizi (1), damla (1), sahil (1), nehir

		kıyısı (1), Meriç (1)
Hava (7- 8)	hava (8), bulut (7), gök (5), gökyüzü (5), yel (2), gökkuşağı (1), sis (1), yağmur (1)	gökyüzü (9), yağmur (8), hava (7), gök (6), bulut (4), gökkuşağı (3), yel (2), rüzgar (2), oksijen (1), sis (1), su buharı (1)
Kara (12- 12)	yeryüzü (11), ada (5), çayır (4), kara (4), taş oluk (3), tepe (3), yamaç (3), oluk (1), kır (1), doruk (1), kıta (1), yarımada (1)	tepe (9), ova (4), yamaç (3), yeryüzü (3), Amik ovası (2), kır (2), yarımada (1), ada (1), çayır (1), kıta (1), yayla (1), Nara burnu (1)
Kayaç (9- 13)	dağ (8), toprak (8), taş (5), çakıl taşı (4), Ağrı dağı (1), Nemrut dağı (1), kaya (1), kum (1), krater (1)	toprak (16), dağ (8), uranyum taşı (4), polanyum (2), toz (2), radyum (1), kesme taş (1), Amanos dağları (1), Alp dağları (1), çamur (1), kerpiç (1)
Uzay (13- 13)	dünya (21), asteroid (17), gezegen (12), uzay (11), güneş (10), yıldız (4), güneş sistemi (3), gök cisimleri (2), kristal yıldız (2), Mars (1), Jüpiter (1), yörünge (1), atmosfer (1)	dünya (15), güneş (7), yıldız (6), evren (3), uzay (2), samanyolu (1), gezegen (1), Venüs (1), Uranüs (1), Neptün (1), ay (1), galaksi (1), aydede (1)
Diğer (8- 9)	koza (4), orman (3), alev (2), ateş (2), doğa (1), tabiat (1), gölge (1),	orman (21), altın (9), ateş (5), gölge (3), kaynak (3),

	iklim (1), duman (1)	yağmur ormanı (1), duman (1), çiçek tozları (1), ufuk (1), kir (1), doğa (1), iklim (1)
Ortak kavramlar (36)	şimşek, sis, göl, damla, deniz, buz, kar, dalga, okyanus, kıyı, Marmara denizi, boğaz, yağmur, hava, bulut, gök, gökyüzü, yel, yeryüzü, ada, çayır, tepe, kır, kıta, yamaç, yarımada, dağ, toprak, dünya, gezegen, güneş, yıldız, uzay, ırmak, nehir, sahil	
Toplam	Kavram sayısı 71	Kavram sayısı 86
	Kavram sıklığı 260	Kavram sıklığı 258

Tablo 9 incelendiğinde *doğa* kavram alanında 6 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya göre her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *doğa* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin, *su* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında göl; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise deniz en sık yer alan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *afet* kategorisidir. Bu kategoride şimşek en az kullanılan kavramdır. Her iki sınıfın ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: şimşek, sis, göl, damla, deniz, buz, kar, dalga, okyanus, kıyı, Marmara denizi, boğaz, yağmur, hava, bulut, gök, gökyüzü, yel, yeryüzü, ada, çayır, tepe, kır, kıta, yamaç, yarımada, dağ, toprak, dünya, gezegen, güneş, yıldız, uzay, ırmak, nehir, sahil.

Tablo 9'daki *doğa* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 71 kavram 260 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 86 kavram 258 sıklıkta kullanılmıştır. Bu sayısal veriler ışığında 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4.1.9. Zaman kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *zaman* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Zaman kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Gün (24- 22)	gün (24), gece (10), gündüz (7), her gün (6), akşam (5), sabah (4), 19 Mayıs (2), 10 Kasım (2), bugün (2), o gün (2), eski günler (1), gece yarısı (1), dün (1), yarın (1), ertesi gece (1), her akşam (1), sabahleyin (1), öğleye doğru (1), 15 gün (1), bütün gün (1), sabahları erken (1), ertesi gün (1), ertesi sabah (1), her gece (1)	gün (35), gece (14), sabah (8), her gün (6), bugün (5), ertesi gün (4), akşam (5), Pazar (2), Pazartesi (2), 30 Ağustos (2), gündüz (2), her geçen gün (1), günün ilk saatleri (1), sabahın erken saati (1), sonraki gün (1), güpegündüz (1), anma günleri (1), düğün günü (1), gün boyu (1), sabaha karşı (1), günden güne (1), akşamları (1)
Ay (2- 4)	ay (1), Mayıs (1)	ay (2), Nisan (1), Ağustos (1), üç ay (1)
Mevsim (9- 7)	kış (8), bahar (3), yaz (2), bütün kış (1), geçen yaz (1), ilkbahar (1), sonbahar(1), kış mevsimi (1), mevsim (1)	kış (3), mevsim (2), yazları (2), ilkbahar (2), kış mevsimi (1), yaz (1), sonbahar (1)
Yıl (22- 12)	yıl (3), her yıl (2), 2000 yıl	yıl (11), 60 yıl (2), 40000 yıl

	(2), 1800 (1), 1919 (1), 19. yy (1), 7 Mart 2020 (1), 63 yılı (1), 35 bin yıl (1), 5000 yıl (1), 3000 yıl (1), 1794 yılı (1), 1830'lu yıllar (1), 1876 (1), 1906 (1), 1936 (1), 1950'li yıllar (1), 2 yüzyıl (1), milyarlarca yıl (1), 65 milyon yıl (1), geçen yıl (1)	(2), 1000 yıl (2), 7 Eylül 1962 (1), 26 Ağustos 1922 (1), 11 Şubat 1847 (1), sene (1), 636 yılı (1), 870 ve 1037 yılları (1), 57 yıl (1), otuz sene (1)
Dönem (15- 23)	yaş (4), yaşam (4), dönem (3), çiftlik hayatı (2), yıl dönümü (2), çağ (1), bilgisayar çağı (1), 27 yaş (1), günümüz (1), gençlik (1), ömür (1), hayat (1), 18 yaş (1), 32 yaş (1), lise çağı (1)	yaşam (6), hayat (5), yaş (3), dönem (3), ömür (2), çocukken (2), çocukluk (2), çağ (1), çıraklık dönemi (1), kalfalık dönemi (1), ustalık dönemi (1), 36 yaş (1), 21 yaş (1), 10 yaş (1), dört beş yaş (1), ortaokul yılları (1), 14 yaş (1), yıl sonu (1), dinazorlar çağı (1), okul yaşamı (1), eğitim yaşamı (1), küçükken (1), günümüz (1)
Belirsiz (36- 61)	zaman (23), şimdi (8), hep (7), gelecek (7), hemen (6), hâlâ (5), birden (5), hiçbir zaman (4), her zaman (4), bazen (4), kısa süre (4), az sonra (3),	şimdi (21), zaman (21), hep (20), bazen (10), bir an (8), hemen (6), hâlâ (5), hiçbir zaman (4), birden (4), o an (4), vakit (4), henüz (4), bir anda

birkaç gün (3), bu sırada (3),	(4), tez (3), her zaman (3),
bir süre (2), geç (2), o an (2),	gelecek (3), o sıralar (3), bir
bir anda (2), vakit (2), erken	süre (3), davet günü (3),
(1), arada (1), hiçbir akşam (1),	geçmiş (2), bu sırada (2),
bir ara (1), daima (1), daha	anında (2), geç (zaman) (2),
erken (1), her an (1), uzun ara	kimi zaman (2), bir zamanlar
(1), az önce (1), aniden (1),	(2), yüzlerce yıl (2), bir gün
birdenbire (1), ansızın (1),	(2), çoğu zaman (2), erkenden
bütün zaman (1), yıllar önce	(2), aynı sıralarda (1), her an
(1), bir gün (1), bir tatil sabahı	(1), yakın zaman (1), o sırada
(1), bir sabah (1), dönüş günü	(1), o esnada (1), kısa aralıklar
(1), eskiden (1)	(1), sürekli (1), süre (1), geçen
	(1), geçenlerde (1), süreç (1),
	kısa zaman (1), uzun zaman
	(1), bir ara (1), arada (1), asla
	(1), vaktiyle (1), aniden (1),
	arada bir (1), şölen boyunca
	(1), sonsuza kadar (1), ölmek
	zamanı (1), çoktan (zaman)
	(1), şimdiye dek (1), zaman
	zaman (1), eski zamanlar (1),
	yıllarca (1), yıllar önce (1),
	yüzyıllar boyunca (1), akşamın
	dar vakti (1), sıkıntılı anlarında
	(1), şu an (1)

Diğer (12- 8)	saat (6), tatil (2), dakika (2), hafta (2), önceki hafta (1), yemek vakti (1), yaz tatili (1), yatma zamanı (1), 15 tatil (1), yarıyıl tatili (1), kış boyunca (1), saniye (1)	saat (2), saatlerce (1), bilim tarihi (1), dakika (1), saniye (1), her hafta (1), hayatları boyunca (1), saniye (1)
Ortak kavramlar (41)	gün, gece, gündüz, her gün, sabah, akşam, bugün, ertesi gün, ay, kış, yaz, sonbahar, kış mevsimi, yıl, yaş, yaşam, dönem, çağ, günümüz, zaman, şimdi, gelecek, hemen, hâlâ, birden, hiçbir zaman, bazen, vakit, arada, bir ara, aniden, yıllar önce, bir gün, ömür, hayat, ilkbahar, mevsim, her zaman, hep, bir süre, her an	
Toplam	Kavram sayısı 122 Kavram sıklığı 284	Kavram sayısı 142 Kavram sıklığı 371

Tablo 10'a göre *zaman* kavram alanında 6 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *zaman* kavram alanı altında en fazla kavramın geçtiği kavram kategorisinin *belirsiz* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında zaman; 4. sınıf Türkçe ders kitabında şimdi en çok geçen kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *ay* kategorisidir. Bu kategoride en az kullanılan kavram Nisan ve Mayıs kavramlarıdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: gün, gece, gündüz, her gün, sabah, akşam, bugün, ertesi gün, ay, kış, yaz, sonbahar, kış mevsimi, yıl, yaş, yaşam, dönem, çağ, günümüz, zaman, şimdi, gelecek, hemen, hâlâ, birden, hiçbir zaman, bazen, vakit, arada, bir ara, aniden, yıllar önce, bir gün, ömür, hayat, ilkbahar, mevsim, her zaman, hep, bir süre, her an.

Tablo 10'daki *zaman* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 122 kavram, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 142 kavram bulunmuştur. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 284, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 371 olarak belirlenmiştir. Bu sayısal verilerden hareketle 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmektedir.

4.1.10. Vücut kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *vücut* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11

Vücut kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Organ (20- 13)	diş (18), el (18), göz (16), ayak (10), ağız (7), süt dişi (5), baş (4), deri (4), dudak (3), burun (3), kulak (2), dil (2), parmak (2), surat (2), kafa (1), kesici diş (1), azı dişi (1), köpek dişi (1), göz kapağı (1), damak (1)	göz (31), el (18), baş (7), kafa (6), ayak (6), ağız (5), parmak (5), kulak (4), dil (3), organ (3), gırtlak (1), diş (1), burun (1)
İç Organ (3- 4)	mide (2), beyin (2), ciğer (1)	beyin (13), kalp (8), mide (3), ciğer (2)
Soyut (4- 12)	can (5), yürek (3), akıl (2), zekâ (1)	akıl (20), can (4), yürek (4), insan aklı (3), hafıza (2), gönül (2), zihin (1), deha (1), mantık (1), zekâ (1), us (1), bilinç (1)

Vücut (14-16)	Bölgesi	omuz (4), kol (4), yüz (3), karın (3), bağır (2), gövde (2), sırt (2), bacak (1), göğüs (1), saç (1), diz (1), kucak (1), avuç (1) yanak (1), surat (1)	yüz (16), karın (4), diz (3), sırt (3), gövde (3), beden (2), kol (2), kucak (2), bacak (2), bağır (2), göğüs (1), kafatası (1), surat (1), yanak (1), avuç (1), kaş (1), saç (1)
Sıvı (5-3)		kan (7), ter (3), gözyaşı (2), kulak sıvısı (1), salya (1)	gözyaşı (2), kan (1), ter (1)
Diğer (11- 11)		hücre (8), vücut (5), sakal (1), kulak deliği (1), kulak sıvısı (1), tüy (1), gözenek (1), kıl (1), yara (1), kas (1), nefes (1)	sinir sistemi (5), vücut (3), sinir hücreleri (2), soluk (1), tüy (1), nefes (1), sistem (sinir sistemi) (1), kol kasları (1), sistem (sinir hücreleri) (1), beyin hücreleri (1), kas (1)
Ortak kavramlar (35)		diş, el, ayak, göz, ağız, baş, burun, yüz, kulak, dil, parmak, kafa, kan, mide, beyin, ciğer, can, yürek, akıl, zekâ, kol, karın, bağır, gövde, sırt, bacak, göğüs, ter, gözyaşı, saç, diz, kucak, avuç, yanak, surat	
Toplam		Kavram sayısı 59 Kavram sıklığı 175	Kavram sayısı 59 Kavram sıklığı 226

Tablo 11’de görüldüğü üzere *vücut* kavram alanı altında 4 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *vücut* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *organ* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında diş; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise göz en yüksek frekansa sahip kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise

iç organ kategorisidir. Bu kategoride ciğer en az kullanılan kavramdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: diş, el, ayak, göz, ağız, baş, burun, yüz, kulak, dil, parmak, kafa, kan, mide, beyin, ciğer, can, yürek, akıl, zekâ, kol, karın, bağır, gövde, sırt, bacak, göğüs, ter, gözyaşı, saç, diz, kucak, avuç, yanak, surat.

Tablo 11'deki *vücut* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, her iki ders kitabının kavram sayısı eşit (59) bulunmuştur. 3. sınıf ders kitabında kavram sıklığı 175'tir. 4. sınıf ders kitabının kavram sıklığı ise 226'dır. Bu göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.11. Hayvan kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *hayvan* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Hayvan kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Kara Hayvanları (26- 24)	tavşan (9), inek (9), sincap (8), böcek (4), ayı (3), at (3), ördek (3), tırtıl (2), aslan (2), tavuk (2), kurbağa (2), eşek (1), köpek (1), koyun (1), keçi (1), kanguru (1), koala (1), dinazor (1), yaban kazı (1), kunduz (1), fil (1), kedi (1), kuzu (1), horoz (1), maymun (1), kurbağa yumurtası (1)	tilki (29), fil (22), aslan (22), fare (22), böcek (6), kedi (3), kurbağa (3), geyik (2), keçi (2), karınca (2), köpek (1), ipek böceği (1), yarış atı (1), koyun (1), kuzu (1), ayı (1), sığır (1), horoz (1), pire (1), örümcek (1), akrep (1), yılan (1), maymun (1), salyangoz (1)

	baykuş (23), kelebek (11), karga	leylek (29), kuş (16),
Kanatlılar (13-17)	(6), kuş (5), serçe (4), güvercin (2), leylek (1), kırlangıç (1), arı (1), posta güvercini (1), guguk kuşu (1), göçmen kuşlar (1), yavru (kuş) (1)	sivrisinek (5), karga (4), arı (4), kelebek (3), cırcır böceği (3), martı (2), saka (2), karasinek (2), göçmen kuşları (2), ateş böceği (2), güvercin (1), uğur böceği (1), sinek (1), saksakağan (1), su kuşu (1)
Yüzgeçliler (2-3)	balık (2), alabalık (1)	balina (3), balık (1), yunus (1)
Diğer (1- 2)	hayvan (6)	hayvan (22), evcil hayvan (1)
Ortak Kavramlar (20)	ayı, aslan, böcek, köpek, koyun, keçi, baykuş, kuş, güvercin, leylek, arı, göçmen kuşlar, kurbağa, balık, fil, kedi, kuzu, horoz, maymun, karga	
Toplam	Kavram sayısı 37	Kavram sayısı 46
	Kavram sıklığı 129	Kavram sıklığı 234

Tablo 12’de görüldüğü gibi *hayvan* kavram alanında 3 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya göre her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *hayvan* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *kara hayvanları* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında tavşan, inek; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise tilki sıklığı en yüksek olan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *yüzgeçliler* kategorisidir. Bu kategoride yunus en az kullanılan kavramdır. Her iki ders kitabında yer alan *ortak* kavramlar ise şunlardır: ayı, aslan, böcek, köpek, koyun, keçi,

baykuş, kuş, güvercin, leylek, arı, göçmen kuşlar, kurbağa, balık, fil, kedi, kuzu, horoz, maymun, karga.

Tablo 12’deki *hayvan* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 37 kavram, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 46 kavram olduğu görülmüştür. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 129, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 234 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmektedir.

4.1.12. Bitki kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *bitki* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13

Bitki kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Ağaç (2- 13)	ağaç (12), çınar (4)	ağaç (16), ceviz ağacı (2), meyve ağacı (2), söğüt (1), dut ağacı (1), çam (1), gürgen (1), ardıç (1), meşe (1), köknar (1), kestane (1), kayın ağacı (1), ıhlamur ağacı (1)
Çiçekli (4- 11)	çiçek (10), gül (2), papatya (1), kır çiçeği (1)	çiçek (10), ayçiçeği (3), iğde ağacı (2), karanfil (1), nergis (1), menekşe (1), sümbül (1), gül (1), yonca (1), gül ağacı (1), kasımpatı (1)

Çiçeksiz (1- 5)	buğday (1)	ekin (2), buğday (2), kargı (1), sazlar (1), başak (1)
Parça (4- 3)	tohum (4), kozalak (3), yaprak (3), incir çekirdeği (1)	yaprak (1), defne yaprağı (1), yağlı tohumlar (1)
Diğer (1-2)	bitki (5)	bitki (6), endüstri bitkileri (1)
Ortak kavramlar (5)	ağaç, çiçek, gül, buğday, yaprak	
Toplam	Kavram sayısı 12 Kavram sıklığı 47	Kavram sayısı 34 Kavram sıklığı 70

Tablo 13 incelendiğinde *bitki* kavram alanında 4 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *bitki* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *çiçekli* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride her iki sınıfın ders kitabında en çok kullanılan kavram çiçektir. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *çiçeksiz* kategorisidir. Bu kategoride başak ve sazlar en az kullanılan kavramlardır. Bu kavram alanında 3. sınıf ders kitabında genel anlamda kavram sayısının az olduğu görülmektedir. Her iki sınıfın ders kitaplarında yer alan *ortak* kavramlar ise şunlardır: ağaç, çiçek, gül, buğday, yaprak.

Tablo 13'teki *bitki* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 12 kavram 47 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 34 kavram 70 sıklıkta kullanılmıştır. Bu frekanslara göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu tespit edilmiştir.

4.1.13. Yeme-İçme kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *yeme- içme* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

Yeme-İçme kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Sebze (4- 5)	sebze (2), havuç (1), lahana (1), pırasa (1)	soğan (2), sebze (1), sarımsak (1), lahana (1), marul (1)
Meyve (10- 6)	armut (4), elma (4), limon (2), ceviz (1), kestane (1), meyve (1), erik (1), böğürtlen (1), kavun (1), karpuz (1)	meyve (3), zeytin (3), erik (2), karpuz (2), incir (1), çilek (1)
Yiyecek (32- 26)	yemek (9), turşu (7), yumurta (5), şeker (3), ekmek (3), pelte (2), yem (2), yiyecek (1), işkembe (1), dondurma (1), çörek (1), pide (1), reçel (1), hasuda (1), tatlı (1), pekmez (1), yolluk (yemek) (1), bisküvi (1), kakao (1), helva (1), tost (1), vişneli pasta (1), kurabiye (1), çiğ börek (1), kısır (1), gözleme (1), mantı (1), sakız (1), çikolata (1), leblebi (1), kaymak (1), patlamış mısır (1)	yemek (17), kurabiye (5), peynir (4), tatlı (2), börek (2), yiyecek (2), ekmek (2), anneanne kurabiyeleri (2), aş (1), reçel (1), turşu (1), salata (1), dolma (1), pilav (1), pasta (1), lokma (1), et (1), ev eti (1), kuru yiyecekler (1), yağlı lokma (1), et yemekleri (1), kırıntı (1), sebze yemekleri (1), süt ürünleri (1), kaşarlı tost (1), ceviz içi (1)

Tahıl Ürünleri	un (3), tahıl (1), nişasta (1),	kurabiye hamuru (1)
(4- 1)	mısır (1)	
İçecek (7- 8)	su (15), ayran (4), çorba (4), süt (2), şeftali suyu (1), yağ (1), gazoz (1)	su (14), çorba (8), yağ (2), şerbet (1), süt (1), buzlu şerbet (1), keçi sütü (1), içecek (1)
Diğer (4- 3)	akşam yemeği (3), kahvaltı (1), tuz (1), biber (1)	sofra (4), akşam yemeği (1), tuz (1)
Ortak kavramlar (16)	sebze, lahana, karpuz, erik, meyve, yemek, turşu, ekmek, yiyecek, reçel, tatlı, kurabiye, su, çorba, süt, yağ	
Toplam	Kavram sayısı 61 Kavram sıklığı 118	Kavram sayısı 43 Kavram sıklığı 108

Tablo 14'e bakıldığında *yeme- içme* kavram alanında 5 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya incelendiğinde 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *yeme- içme* kavram alanı altında kavram sayısı en fazla olan kavram kategorisinin *yiyecek* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride her iki ders kitabında da yemek en çok kullanılan kavramdır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *tahıl ürünleri* kategorisidir. Bu kategoride mısır ve kurabiye hamuru en az kullanılan kavramlardır. Her iki der kitabında yer alan *ortak* kavramlar ise şunlardır: sebze, lahana, karpuz, erik, meyve, yemek, turşu, ekmek, yiyecek, reçel, tatlı, kurabiye, su, çorba, süt, yağ.

Tablo 14'teki *yeme- içme* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 61 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 43 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 118, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 108 olarak belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle 3.

sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmektedir.

4.1.14. Meslek kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *meslek* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Meslek kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Hayvancılık –Tarım (5- 3)	değirmenci (26), çoban (7), oduncu (2), bekçi (1), balıkçı (1)	avcı (7), bahçıvan (3), balıkçı (2)
Yönetici (2- 6)	paşa (6), başkan (1)	padişah (13), paşa (3), lise müdürü (2), sadrazam (1), müdür (1), sultan (1)
Bilim – Akademik (5- 3)	mühendis (4), gök bilimci (2), bilim insanı (2), uzman (1), tarihçi (1)	bilim insanı (6), doktor (3), araştırmacı (1)
Askerî (6 -6)	asker (5), subay (1), general (1), ordu müfettişi (1), müfettiş (ordu) (1), savaşçı (1)	komutan (4), onbaşı (3), asker (3), er (1), başkomutan (1), subay (1)
Sanat (2- 7)	oyuncu (2), şair (1)	şair (13), ressam (8), mimar (8), mimarbaşı (3), sanatçı (2), müzisyen (1), tiyatrocu (1)
Emekçi (2- 5)	tamirci (4), bakıcı (2)	usta (2), işçi (2), görevli (1),

		yardımcı (1), ırgat (1)
Zanaatkâr (4- 7)	terzi (2), kuyumcu (1), elektrikçi (1), fırıncı (1)	semerci (1), demirci (1), bakırcı (1), terzi (1), sepetçi (1), fırıncı (1), künefecî (1)
Diğer (12- 13)	öğretmen (14), iş (6), meslek (2), sihirbaz (2), şoför (2), gazeteci (2), matbaacı (1), eskici (1), kaleci (1), reklamcı (1), diş hekimi (1), dişçi (1)	öğretmen (27), iş (12), eskici (7), adliye müfettişi (5), gezgin (2), lala (2), oyuncu (futbolcu) (2), meslek (2), müfettiş (1), şoför (1), gazeteci (1), palyaço (1)
Ortak kavramlar (8)	balıkçı, paşa, bilim insanı, asker, subay, şair, terzi, fırıncı	
Toplam	Kavram sayısı 38	Kavram sayısı 50
	Kavram sıklığı 112	Kavram sıklığı 169

Tablo 15'e göre *meslek* kavram alanı altında 9 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *meslek* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorilerinin, *zanaatkâr* ve *askerî* kategorileri olduğu görülmektedir. Bu kategorilerde 3. sınıf Türkçe ders kitabında asker ve terzi; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise komutan sıklığı en yüksek olan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *emeğe dayalı* kategorisidir. Bu kategoride ırgat en az kullanılan kavramdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: öğretmen, balıkçı, paşa, bilim insanı, asker, subay, şair, terzi, fırıncı.

Tablo 15'teki *meslek* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 38 kavram 112 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 50 kavram 169 sıklıkta kullanılmıştır. Bu sayısal verilerden

hareketle 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu saptanmıştır.

4.1.15. İletişim kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *iletişim* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 16’da gösterilmiştir..

Tablo 16

İletişim kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Yazılı (17- 10)	mektup (4), harf (4), yazı (4), mesaj (3), telgraf (2), mors alfabesi (2), gazete (2), dergi (1), noktalama işaretleri (1), nokta (1), çizgi (1), alfabe (1), sözcük (1), kelime (1), yazışma (1), metin (1), internet dili (1), telgraf (1)	harf (13), sözcük (7), mesaj (3), alfabe (3), cümle (3), yazı (2), mektup (2), merdiven şiiri (1), Vatan yahut Silistre (1), İlyada ve Odessia (1), levha (1), okul levhası (1)
Sözlü (15- 17)	ses (10), söz (7), merhaba (4), haber (3), selam (2), günaydın (2), hayrola (1), hımm (1), buyur (1) haberleşme (1), randevu (1)	söz (24), ses (23), haber (9), sohbet (2), selam (1), istihbarat (1), uyarı (1), iletişim (1), slogan (1), çağrı (1), kuş dili (1), ayak sesi (1), kuş sesi (1), ıslık (1), homurtu (1), açık oturum (1), cıvıltı (1)
Diğer (13- 8)	internet (5), iletişim (4), sayfa (web) (1), güç simgesi (1),	dil (4), imdat (2), süt dili (1), haberleşme ağı (1), haydi (1),

	simge (1), web sitesi (1), site (1), telgraf sistemi (1), semafor sistemi (1), haydi (1), radyo yayını (1), tv yayını (1)	ağ (internet) (1), internet ağı (1), internet (1)
Ortak kavramlar (10)	mektup, harf, yazı, mesaj, alfabe, sözcük, ses, söz, haber, selam	
Toplam	Kavram sayısı 42 Kavram sıklığı 85	Kavram sayısı 37 Kavram sıklığı 109

Tablo 16’da görüldüğü üzere *iletişim* kavram alanında 2 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya göre her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *iletişim* kavram alanı altında kavram sıklığı en fazla olan kavram kategorisinin *sözlü* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında ses; 4. sınıf Türkçe ders kitabında söz en çok kullanılan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *yazılı* kategorisidir. Bu kategoride en az kullanılan kavramlar metin ve mektup kavramlarıdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: mektup, harf, yazı, mesaj, alfabe, sözcük, ses, söz, haber, selam.

Tablo 16’daki *iletişim* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 42 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 37 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 85, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 109 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler ışığında 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı açısından daha zengin olduğu tespit edilmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabının ise sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmüştür.

4.1.16. Miktar kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *miktar* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Miktar kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Belirsizlik içeren (20- 29)	çok (51), daha (21), hiç (17), birkaç (8), biraz (6), az (4), birçok (3), yarısı (3), pek (3), fazla (3), gayet (2), çok şey (1), hiçbir (1), yeteri kadar (1), çoğu (1), çoğu kez (1), oldukça (1), aşırı (1), en (1), karış (1)	çok (75), daha (41), en (33), hiç (29), fazla (8), biraz (7), az (7), birkaç (4), pek (3), birçok (3), asla (2), önemli ölçüde (1), yaklaşık (1), aşırı (1), yarısı (1), çok şey (1), bir daha (1), hiçbir (1), her şey (1), bol (1), eksik (1), bir kez (1), birkaç kez (1), çoğu kez (1), bir kere (1), az çok (1), onlarca kez (1), birazcık (1), azıcık (1)
Üstünlük İçeren (13- 7)	en önemli (3), en çok (2), daha çok (2), daha büyük (2), en az (2), en iyi (2), en basit (1), pek çok (1), en sık (1), en zor (1), en kuytu (1), koskoca (1), kaskatı (1)	pek çok (5), en güzel (3), daha da (3), en çok (3), çok az (2), pek çoğu (1), en az (1)
Tamlık Bildiren (4- 4)	tüm (11), bütün (9), tam (6), hepsi (3)	bütün (22), tüm (13), tam (5), hepsi (1)

Diğer	-	-
Ortak kavramlar (20)	çok, hiç, daha, en, birkaç, biraz, az, birçok, yarısı, pek, fazla, çok şey, hiçbir, çoğu kez, en çok, en az, tüm, bütün, tam, hepsi	
Toplam	Kavram sayısı 38	Kavram sayısı 40
	Kavram sıklığı 180	Kavram sıklığı 289

Tablo 17’de görüldüğü gibi *miktar* kavram alanında 3 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *miktar* kavram alanı altında kavram sayısı en fazla olan kavram kategorisinin *belirsizlik içeren* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında en sık kullanılan kavram çok kavramıdır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *tamlık bildiren* kategorisidir. Bu kategoride her iki ders kitabında da hepsi kavramı en az kullanılan kavramdır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: çok, hiç, daha, en, birkaç, biraz, az, birçok, yarısı, pek, fazla, çok şey, hiçbir, çoğu kez, en çok, en az, tüm, bütün, tam, hepsi.

Tablo 17’deki *miktar* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 38 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 40 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 180, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 289 olarak bulunmuştur. Bu verilerden hareketle 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram varlığı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmüştür.

4.1.17. Sıra/ sıralama kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *sıra/ sıralama* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Sıra/ Sıralama kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Derece Bildiren (3- 5)	birinci (3), ikinci (3), onuncu (1)	üçüncü (3), birinci (3), ikinci (2), dördüncü (1), yedinci (1)
Öncelik - Sonralık Bildiren (8- 10)	sonra (45), önce (18), ilk (12), son (5), ilk kez (4), önceki (1), sonraki (1), başlarda (1)	sonra (46), önce (19), son (15), ilk (11), baştan (2), önceki (1), evvel (1), sondan (1), başlangıç (1), arkasından (sonra) (1)
Diğer (1- 1)	sıra (3)	sıra (6)
Ortak kavramlar (6)	birinci, ikinci, önce, sonra, son, önceki	
Toplam	Kavram sayısı 12 Kavram sıklığı 90	Kavram sayısı 16 Kavram sıklığı 104

Tablo 18 incelendiğinde *sıra/ sıralama* kavram alanında 2 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya göre her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *sıra/ sıralama* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *öncelik- sonralık* bildiren kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında sonra kavramı en çok geçen kavramdır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *derece bildiren* kategorisidir. Bu kategoride dördüncü, yedinci ve onuncu kavramları en az kullanılan kavramlardır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: birinci, ikinci, önce, sonra, son, önceki.

Tablo 18'deki *sıra/sıralama* kavram alanında iki kitabın okuma metnindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 12 kavram 90 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 16 kavram 104 sıklıkta kullanılmıştır. Bu sayısal verilere göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.18. Sayı kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *sayı* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19

Sayı kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Oran (1- 7)	dörtte üçü (1)	yüzde bir (1), yüzde doksan dokuz (1), yüzde doksan beş (1), yüzde altmış beş (1), yüzde beş (1), yüzde on (1), yüzde yüz (1)
Üleştirme	birer (3), üçer (1), beşer (1)	beşer (3), üçer (1), onar (1)
Sayıları (3- 3)		
Sayma Sayıları (19- 24)	bir (100), iki (12), üç (4), ikisi (4), on (3), on bir (3), on beş (3), kırk (2), on altı (2), dört (2), iki yüz altmış iki (1), on beş bin (1), iki bin (1), altı (1), yedi (1), yirmi yedi (1), kırk iki (1), kırk beş (1), kırk dokuz (1)	bir (29), iki (22), dört (4), beş (3), üç (3), yüz (3), altı (2), bin (2), bin bir (2), yirmi (1), on dokuz (1), on sekiz (1), on yedi (1), on iki (1), on bir (1), on (1), otuz (1), kırk (1), otuz beş (1), yedi (1), yetmiş (1), elli (1), iki yüz kırk (1), sekiz (1)

Diğer (3- 5)	sayı (6), tek (4), çift (3), nice (1)	tek (8), sayı (2), nice (1), milyarlarca (1), yüzlerce (1), çift (1)
Ortak kavramlar (12)	üçer, beşer, bir, iki, üç, dört, altı, on, on bir, kırk, sayı, tek	
Toplam	Kavram sayısı 27 Kavram sıklığı 164	Kavram sayısı 40 Kavram sıklığı 110

Tablo 19'a bakıldığında *sayı* kavram alanında 3 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya göre her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *sayı* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *sayma sayıları* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında en yüksek kullanıma sahip olan kavram bir kavramdır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *üleştirme sayıları* kategorisidir. Bu kategoride üçer ve onar kavramları en az kullanılan kavramlardır. Ayrıca *oran* kavram kategorisinde 3. sınıfta bir tane kavram yer alırken 4. sınıf ders kitabında ise yedi kavram yer almıştır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: üçer, beşer, bir, iki, üç, dört, altı, on, on bir, kırk, sayı, tek.

Tablo 19'daki *sayı* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 27 kavram 164 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 40 kavram 110 sıklıkta kullanılmıştır. Bu sayısal verilere göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı fazlayken 3. sınıf Türkçe ders kitabının ise sıklık sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

4.1.19. Duyuşsal kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *duyuşsal* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20

Duyuşsal kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Olumlu (19- 41)	hoş (8), sevgi (4), mutlu (3), umut (3), mutluluk (3), ilgi (3), sakin (1), memnun (1), sevinç (1), sabır (1), gurur (1), hayran (1), güven (1), şükran (1), çalışma arzusu (1), sakın (1), aşk (1)	ilgi (8), sevgi (5), sevinç (4), mutluluk (3), neşe (3), mutlu (2), öğrenme isteği (2), cesaret (2), iyimser (1), heves (1), umut (1), şen (1), yaşam coşkusu (1), dilek (1), hoş (1), saygı (1), vatan sevgisi (1), doğa sevgisi (1), hayvan sevgisi (1), ümit (1), güven (1), sabır (1), hayret (1), sakin (1), tutarlı (1), huzurlu (1), öğrenme tutkusu (1), öğrenme hevesi (1), okuma isteği (1), yaşama sevinci (1), zevk (1), onur (1), istek (1) öğrenme arzusu (1), coşku (1), tahmin (1), övünç (1)
Olumsuz (12- 16)	merak (8), bencil (4), heyecan (3), şaşkınlık (2) sinirli (1), sıkıntı (1), geçim sıkıntısı (1), özlem (1), keder (1), korku (1),	üzüntü (2), umutsuz (2), kuşku (2), merak (2), hırs (1), düş kırıklığı (1), huysuz (1), korku (1), keder (1), yalnızlık duygusu (1), hüznün (1), kaygı (1), telaş

		(1)
Diğer (1- 2)	-	duyu (2)
Ortak kavramlar (11)	hoş, sevgi, mutlu, umut, mutluluk, ilgi, sevinç, sakın, korku, keder	
Toplam	Kavram sayısı 37	Kavram sayısı 39
	Kavram sıklığı 60	Kavram sıklığı 81

Tablo 20'ye göre *duyuşsal* kavram alanı altında 2 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *duyuşsal* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *olumlu duygular* kategorisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında hoş; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise ilgi en çok geçen kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *olumsuz duygular* kategorisidir. Bu kategoride korku ve telaş en az kullanılan kavramlardır. Her iki ders kitabında yer alan *ortak* kavramlar ise şunlardır: hoş, sevgi, mutlu, umut, mutluluk, ilgi, sevinç, sakın, korku, keder.

Tablo 20'deki *duyuşsal* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 37 kavram 60 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 39 kavram 81 sıklıkta kullanılmıştır. Bu sayısal verilerden hareketle 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımında daha zengin olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.20. Niteliksel kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *niteliksel* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21

Niteliksel kavram alanı

Kavram

Kavramlar

<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Nitelik bildiren (145- 164)	iyi (27), güzel (16), yeni (11), yalnız (8), sessizce (6), büyük (6), barış (5), doğru (5), güçlü (5), sağlıklı (4), eğlenceli (4), yapayalnız (3), değişik (3), sıcak (3), sert (3), özel (3), rahatsız (3), rahat (3), keyifle (3), hızla (3), gururla (3), ilgiyle (3), neşeyle (3), dikkatli (2), tatlı (2), şişman (2), harika bir şey (2), harika (2), parlak (2), boş (2), ilginç (2), zor (2), yiğit (2), cesur (2), genç (2), yepyeni (2), pırıl pırıl (2), sevinçle (2), başarılı (1), şanslı (1), gizemli (1), düzenli (1), yakışıklı (1), yetenekli (1), istekli (1), tekerlekli (1), üstün yetenekli (1), kuvvetli (1), pahalı (1), güvenli (1), hızlı (1), gözleri yaşlı (1), gürültülü (1), uzunca (1), kadifemsi (1), hızlı (1), doğru (1), düzenli (1), normal (1), kötü bir şey (1),	büyük (26), iyi (22), küçük (18), güzel (17), yeni (11), kötü (9), koca (6), uzun (6), dürüst (6), kocaman (5), sonsuz (5), sıcak (5), doğru (4), sessiz (4), önemli (4), ünlü (4), sert (4), sessizce (4), eski (4), yoksul (3), güler yüzle (3), soğuk (3), iyice (3), zor (3), ağır (3), zengin (3), geniş (3), görmekli (3), yararlı (3), uyumlu (2), tatlı (2), sevinçli (2), verimli (2), hızlı (2), düzenli (2), azimli (2), başarılı (2), asık suratlı (2), güler yüzlü (2), tatsız (2), yavaş (2), kurnaz (2), şişman (2), çabuk (2), ulu (2), temiz (2), muhteşem (2), acil (2), dikkatle (2), hızla (2), kahkahalarla (2), mutlulukla (2), güzelce (2), gizlice (2), bol bol (2), acı acı (2), saygılı (1), etkili bir şekilde (1), suçlu (1), güneşli (1), sevimli (1), zorunlu (1), becerikli (1), meraklı meraklı (1), kibirli kibirli (1), özürlü (1),

kötü bir hal (1), küçük (1),	kirli (1), ısıltılı (1), kibirli (1),
sıcacık (1), hür (1), şirin (1),	nazlı (1), kıymetli (1), sürekli (1),
içten (1), çabuk (1), sağlam (1),	karlı (1), devamlı (1), sisli (1),
karmaşık (1), stratejik (1),	bereketli (1), gizli (1), tatlı söz
popüler (1), temiz (1),	(1), elverişli (1), girintili çıkıntılı
profesyonel (1), durgun (1),	(1), tarafsız (1), vakitsiz (1), dilsiz
yüksek (1), kutsal (1), küçücük	(1), bakımsız (1), cezasız (1),
(1), kibar (1), kısacık (1),	telaşsız (1), berrak (1), derin (1),
müthiş (1), bol (1), soğuk (1),	kör (1), yumuşak (1), cılız (1),
yanlış (1), dik (1), eski (1),	cimri (1), kibar (1), güç (1), kalın
kocaman (1), soğuk (1),	(1), eğri (1), dümdüz (1), koskaca
düzgün (1), zorlayıcı (1),	(1), garip (1), öksüz (1), iri (1),
sımsıcak (1), bomboş (1), mini	minik (1), incecik (1), yüce (1),
mini (1), kapkara (1), gıcır	gelişigüzel (1), yaramaz (1),
gıcır (1), ıslıl ıslıl (1), dümdüz	şakacı (1), bilgin (1) basit (1),
(1), uçsuz bucaksız (1),	olgun (1), laubali (1), ciddi (1),
rengarenk (1), kısık bir sesle	olağanüstü (1), yaman (1), zeki
(1), yükses sesle (1), azim ve	(1), ünlü (1), güçlülkle (1), tarafsız
şevkle (1), yarım ağızla (1),	(1), iştahla (1), görkemiyle (1),
yavaşça (1), usulca (1), nazikçe	yüksek sesle (1), ahenkle (1),
(1), boylu boyunca (1), iyice	kısık gözleriyle (1), düşünceli (1),
(1), çılgınca (1), dikkatlice (1),	el ele (1), yan yana (1), rahatça
kolayca (1), metrelerce (1),	(1), kısaca (1), açıkça (1), sıkça
özgürce (1), saatlerce (1),	(1), vakitsizce (1), bilgece (1),
iyiden iyiye (1), cıvıl cıvıl (1),	bilgisizce (1), usulca (1), yavaşça

	sapasağlam (1), çeşit çeşit (1), üzgün üzgün (1), dalga dalga (1), köy köy (1), şehir şehir (1), gürül gürül (1), sıkı sıkıya (1), çoluk çocuk (1), şaşkın şaşkın (1), kocaman kocaman (1), çabucak (1), harf harf (1), el ele (1), fırıl fırıl (1), gümbür gümbür (1), döne döne (1), fokur fokur (1), fıkır fıkır (1), ağır ağır (1), nazlı nazlı (1), ağustos sıcak (1), uzun (1), kısa (1), sevimli (1), kalaylı (1), tırtıllı (1), mırıltılı (1), dalgın (1), uyuşuk (1), hafif (1)	(1), sınırsızca (1), sıkıca (1), cıvıl cıvıl (1), garip garip (1), şaşkın şaşkın (1), soğuk soğuk (1), tek tek (1), dolu dolu (1), derin derin (1), yüz yüze (1), ardı ardına (1), arka arkaya (1), tıkır tıkır (1), kucak kucak (1), yol yol (1), mavi mavi (1), çağıl çağıl (1), çeşit çeşit (1), renk renk (1), gürül gürül (1), büsbütün (1), çabucak (1), iyi bir biçimde (1), ağaçsız (1), hafif (1)
Renk (18- 14)	beyaz (5), siyah (5), masmavi (4), renk (4), kırmızı (3), yeşil (3), sarı (3), mavi (3), ak (3), kahverengi (2), pembe (2), al (1), gri (1), boz (1), boz kırçıl (1), kara (1), açık kahverengi (1), mor (1)	yeşil (4), renk (4), kırmızı (3), mavi (3), boz (3), beyaz (2), kızıl (2), masmavi (2), sarı (1), maviş (1), süt mavisi (1), siyah (1), alaca (1), kara (1), yemyeşil (1)
Diğer (1- 3)		yerli yersiz (1), yüz göz (1)
Ortak kavramlar (32)	iyi, güzel, yeni, sessizce, büyük, doğru, güçlü, sıcak, sert, hızla, gururla, tatlı, zor, başarılı, temiz, kibar, soğuk, eski, kocaman, dümdüz, yavaşça,	

	usulca, iyice, cıvıl cıvıl, çeşit çeşit, gürül gürül, şaşkın şaşkın, çabucak, el ele, uzun, sevimli, beyaz, siyah, masmavi, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, boz, kara	
Toplam	Kavram sayısı 163	Kavram sayısı 181
	Kavram sıklığı 313	Kavram sıklığı 388

Tablo 21’de görüldüğü üzere *niteliksel* kavram alanında 2 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde her iki sınıfın Türkçe ders kitaplarında *niteliksel* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *nitelik bildiren* kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında iyi; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise büyük sıklığı en yüksek olan kavramlardır. En az kavramın olduğu kavram kategorisi ise *renk* kategorisidir. Bu kategoride mor ve kara en az kullanılan kavramlardır. Her iki ders kitabında bulunan *ortak* kavramlar ise şunlardır: iyi, güzel, yeni, sessizce, büyük, doğru, güçlü, sıcak, sert, hızla, gururla, tatlı, zor, başarılı, temiz, kibar, soğuk, eski, kocaman, dümdüz, yavaşça, usulca, iyice, cıvıl cıvıl, çeşit çeşit, gürül gürül, şaşkın şaşkın, çabucak, el ele, uzun, sevimli, beyaz, siyah, masmavi, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, boz, kara.

Tablo 21’deki *niteliksel* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 163 kavram 313 defa kullanılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 181 kavram 388 defa kullanılmıştır. Bu sayısal veriler ışığında 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu tespit edilmiştir.

4.1.21. Durum kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *durum* kavram alanında değerlendirilen kavram kategorileri ve kavramlar Tablo 22’de gösterilmiştir..

Tablo 22

Durum kavram alanı

<u>Kavram</u>	<u>Kavramlar</u>	
<u>Kategorileri</u>	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
Duyusal (15- 17)	dostluk (6), aydınlık (3), yolculuk (3), sessizlik (2), sıcaklık (2), içtenlik (1), yorgunluk (1), yalnızlık (1), şaşkınlık (1), rahatlık (1), hayranlık (1), mutluluk (1), insanlık (1), siyahlık (1), zafer (1)	dostluk (16), aydınlık (9), karanlık (3), zorluk (3), yolculuk (2), bilgisizlik (2), düş kırıklığı (1), sevecenlik (1), sessizlik (1), şaşkınlık (1), hayranlık (1), insanlık (1), arkadaşlık (1), eğrilik (1), kalabalık (1), kapkaranlık (1), sonsuzluk (1)
Diğer (8- 10)	yaratıcılık (3), yanlışlık (1), çağdaşlık (1), yakınlık (1), ölümsüz kişilik (1), birincilik (1), bağımsızlık (1), ev sahipliği (1)	yaramazlık (3), çocukluk (3), görmüşlük (1), haksızlık (1), ustalık (1), kötülük (1), yenilik (1), ağır olumsuzluk (1), tanıklık (1), zenginlik (1)
Ortak kavramlar (8)	sessizlik, şaşkınlık, hayranlık, dostluk, karanlık, yolculuk, aydınlık, insanlık	
Toplam	Kavram sayısı 23 Kavram sıklığı 48	Kavram sayısı 27 Kavram sıklığı 70

Tablo 22’de görüldüğü gibi *durum* kavram alanında 1 kavram kategorisi bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında her iki sınıfın Türkçe ders kitabında *durum* kavram alanı altında en fazla kavrama sahip olan kavram kategorisinin *duyusal* kategorisi olduğu

anlaşılmaktadır. Bu kategoride 3. sınıf Türkçe ders kitabında karanlık; 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise dostluk en sık yer alan kavramlardır. Her iki ders kitabında yer alan *ortak* kavramlar ise şunlardır: sessizlik, şaşkınlık, hayranlık, dostluk, karanlık, yolculuk, aydınlık, insanlık.

Tablo 22'deki *durum* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 23 kavrama, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 27 kavrama rastlanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 48, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sıklığı 70 olarak belirlenmiştir. Bu verilere göre 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı ve sıklık sayısı bakımından daha zengin olduğu görülmektedir.

4.1.22. Diğer kavram alanı. 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında *diğer* kavram alanında değerlendirilen kavramlar Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23

Diğer kavram alanı

<u>Diğer</u>	<u>Kavramlar</u>	
	<u>3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>	<u>4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı</u>
(122- 119)	yer (30), para (23), öğretmen (14), orta (8), hücre (8), direk (7), şemsiye (7), eşya (7), başı (6), saat (6), sayı (6), köşe (6), iş (6), hayvan (6), bitki (5), karşı (5), vücut (5), çevre (5), heykel (5), internet (5), iletişim (4), koza (4), tek (4), yol (4), köprü (3), mola (3), yaratıcılık (3), çift (3), sıra	öğretmen (27), yer (25), hayvan (22), içi (21), orman (21), iş (12), karşı (10), altın (9), tek (8), eskici (7), sıra (6), bitki (6), orta (6), başı (5), tepe (5), kuş çocuk (5), para (5), ateş (5), sinir sistemi (5), adliye müfettişi (5), yol (5), mola (5), köprü (4), eşya (4), ilaç (4), hasta (4),

(3), orman (3), mezar (3), akşam	nokta (yer) (4), öğrenci (4), köşe
yemeği (3), alev (2), çukur (2),	(4), çevre (4), dil (4), sofrası (4),
merhem (2), meslek (2), sihirbaz	yüzey (su yüzeyi) (3), gölge (3),
(2), tren (2), uç (2), tepe (2), ateş	para babası (3), hediye (3),
(2), tatil (2), gözyaşı (2), dakika	kaynak (3), yaramazlık (3),
(2), hafta (2), şoför (2), gazeteci	çocukluk (3), vücut (3), her yer
(2), doğum yeri (1), lahit (1), ilaç	(2), saat (2), oyuncu (futbolcu)
(1), yolcu (1), tarihi hazine (1),	(2), gezgin (2), meslek (2),
saman yatak (1), kale direği (1),	imdat (2), sayı (2), lala (2), sinir
paratoner (1), armağan (1), harçlık	hücreleri (2), duyu (2), oyuncu
(1), teleskop (1), tramvay (1),	(1), atlı (1), tanık (1), müfettiş
folklor (1), doğa (1), tabiat (1),	(1), kapı (1), hastane (1) yanı
gölge (1), iklim (1), önceki hafta	başı (1), buket (1), çelenk (1),
(1), yemek vakti (1), yaz tatili (1),	plastik (1), yular (1), kayak (1),
yatma zamanı (1), 15 tatil (1),	taht (1), taşıt (1), tren (1),
yarıyıl tatili (1), kış boyunca (1),	yemek kültürü (1), bayrak (1),
sakal (1), kulak deliği (1), kulak	Orman Haftası (1), etraf (1), uç
sıvısı (1), tüy (1), gözenek (1), kıl	(1), ağacın tepesi (1), yağmur
(1), salya (1), yara (1), kahvaltı	ormanı (1), duman (1), çiçek
(1), tuz (1), biber (1), matbaacı	tozları (1), ufuk (1), kir (1),
(1), eskici (1), kaleci (1), reklamcı	saatlerce (1), bilim tarihi (1),
(1), diş hekimi (1), dişçi (1), sayfa	dakika (1), saniye (1), her hafta
(web) (1), güç simgesi (1), simge	(1), hayatları boyunca (1), soluk
(1), web sitesi (1), site (1), telgraf	(1), tüy (1), nefes (1), sistem
sistemi (1), semafor sistemi (1),	(sinir sistemi) (1), kol kasları

	haydi (1), radyo yayını (1), tv yayını (1), yanlışlık (1), çağdaşlık (1), yanlışlık (1), yakınlık (1), ölümsüz kişilik (1), birincilik (1), bağımsızlık (1), ev sahipliği (1), kas (1), nefes (1), saniye (1), duman (1) etraf (1) kültür (1), yemek kültürü (1), bayrak (1), anahtar (1), anahtarlık (1), yastık (1), yorgan (1), battaniye (1), çarşaf (1), değnek (1), hasta (1), nice (1)	(1), sistem (sinir hücreleri) (1), beyin hücreleri (1), evcil hayvan (1), endüstri bitkileri (1), akşam yemeği (1), tuz (1), şoför (1), gazeteci (1), palyaço (1), süt dili (1), haberleşme ağı (1), haydi (1), ağ (internet) (1), internet ağı (1), internet (1), nice (1), milyarlarca (1), yüzlerce (1), yerli yersiz (1), yüz göz (1), görmüşlük (1), haksızlık (1), tatsızlık (1), ustalık (1), kötülük (1), yenilik (1), ağır hastalık (1), olumsuzluk (1), hastalık (1), tanıklık (1), zenginlik (1), çift (1), kas (1), saniye (1), doğa (1), iklim (1), heykel (1), anahtar (1), yastık (1)
Ortak kavramlar (43)	yer, para, eşya, ilaç, tren, üstü, orta, başı, köşe, karşı, çevre, uç, orman, ateş, gölge, saat, dakika, kan, vücut, ter, gözyaşı, saç, tüy, hayvan, bitki, akşam yemeği, tuz, iş, meslek, internet, sıra, sayı, tek, renk, öğretmen, kas, saniye, yol, köprü, mola, anahtar, yastık	
Toplam	Kavram sayısı 100 Kavram sıklığı 316	Kavram sayısı 119 Kavram sıklığı 420

Tablo 23 incelendiğinde 3. sınıf ders kitabında yer kavramı, 4. sınıf ders kitabında ise öğretmen kavramının en fazla kullanılan kavram olduğu görülmektedir.

Tablo 23'e bakıldığında bu kavram alanında geçen *ortak* kavramlar şunlardır: yer, para, eşya, ilaç, tren, üstü, orta, başı, köşe, karşı, çevre, uç, orman, ateş, gölge, saat, dakika, kan, vücut, ter, gözyaşı, saç, tüy, hayvan, bitki, akşam yemeği, tuz, iş, meslek, internet, sıra, sayı, tek, renk, öğretmen, kas, saniye, yol, köprü, mola, anahtar, yastık.

Tablo 23'teki *diğer* kavram alanında iki kitabın okuma metinlerindeki kavramlar karşılaştırıldığında, 3. sınıf ders kitabında 100 kavram 316 sıklıkta kullanılmıştır. 4. sınıf ders kitabında ise 119 kavram 420 sıklıkta kullanılmıştır. Buna göre 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sayısı ve sıklık sayısının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Kavram Alanı- Kategori Sayısı- Kavram Sayısı - Kavram Sıklığı

Bu başlık altında 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan *kavram alanlarına*, *kategori sayılarına*, *kavram sayılarına* ve *kavram sıklığına* yer verilmiştir.

Tablo 24

Kavram alanı- kategori sayısı - kavram sayısı- kavram sıklığı

Kavram alanı	Kategori Sayısı		Kavram sayısı		Kavram sıklığı	
	3. sınıf	4.sınıf	3. sınıf	4.sınıf	3. sınıf	4.sınıf
İnsan	8	8	78	65	335	357
Yer	17	16	105	152	344	415
Eşya	12	12	138	95	274	184
Ulaşım	3	3	19	14	48	48
Sanat	3	4	23	34	49	114
Kültür	2	3	11	18	13	42
Konum	4	4	33	34	204	223
Doğa	6	6	71	86	260	258

Zaman	6	6	122	142	284	371
Vücut	5	5	59	59	175	226
Hayvan	3	3	37	46	129	234
Bitki	4	4	12	34	47	70
Yeme- İçme	5	5	61	43	118	108
Meslek	7	7	38	50	112	169
İletişim	2	2	42	37	85	109
Miktar	3	3	38	40	180	289
Sıra- Sıralama	2	2	12	16	90	104
Sayı	3	3	27	40	164	110
Duyuşsal	2	2	37	39	60	81
Niteliksel	2	2	163	181	313	388
Durum	1	1	23	27	48	70
Diğer	1	1	100	119	316	420
Toplam	101	103	1249	1371	3648	4390

Tablo 24 incelendiğinde 3. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla kavramın *niteliksel* kavram alanında olduğu görülmektedir. En az kavramın olduğu kavram alanı ise *kültür* kavram alanıdır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise en fazla kavramın, *niteliksel* kavram alanında olduğu görülmektedir. En az kavramın olduğu kavram alanı ise *ulaşım* kavram alanıdır.

4.3. İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kavram Sıklığı

Bu bölümde 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metnindeki kavramların sıklıkları incelenmiştir.

Tablo 25'teki veriler, 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metinlerinden hareketle oluşturulmuştur. İlgili Tablo ders kitabında bulunan kavramlar içerisinde en fazla geçen ilk 100 kavramı göstermektedir.

Tablo 25

3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan ilk 100 kavram

Sıklık sırası	3. sınıf		4. sınıf	
	Kavram	Sıklık	Kavram	Sıklık
1.	bir	100	çok	75
2.	çok	51	çocuk	57
3.	sonra	45	sonra	46
4.	baba	36	daha	41
5.	yer	30	gün	35
6.	ev	28	en	33
7.	iyi	27	göz	31
8.	çocuk	26	bir	29
9.	değirmenci	26	dayı	29
10.	amca	25	hiç	29
11.	gün	24	leylek	29
12.	baykuş	23	tilki	29
13.	para	23	öğretmen	27
14.	zaman	23	anne	26
15.	anne	22	baba	26
16.	bura	21	büyük	26
17.	daha	21	ora	25
18.	içeri	20	yer	25
19.	okul	19	ev	24
20.	üzeri	20	söz	24
21.	yan	19	ses	23
22.	anneanne	18	ara	22
23.	diş	18	aslan	22
24.	el	18	bütün	22
25.	önce	18	fare	22

26.	hiç	17	fil	22
27.	göz	16	hayvan	22
28.	güzel	16	iki	22
29.	arkadaş	15	iyi	22
30.	değirmen	15	şarkı	22
31.	hanım	15	biri	21
32.	su	15	içi	21
33.	öğretmen	14	orman	21
34.	ayakkabı	13	şimdi	21
35.	yol	13	yan	21
36.	ağaç	12	zaman	21
37.	altı	12	akıl	20
38.	bilgisayar	12	denizaltı	20
39.	çiftlik	12	hep	20
40.	iki	12	önce	19
41.	ilk	12	ülke	19
42.	kelebek	11	el	18
43.	tüm	11	küçük	18
44.	üstü	11	Yeşilyurt (köy)	18
45.	yeni	11	güzel	17
46.	yeryüzü	11	yemek	17
47.	ayak	10	ağaç	16
48.	çiçek	10	arkadaş	16
49.	gece	10	dostluk	16
50.	göl	10	kuş	16
51.	ses	10	toprak	16
52.	arka	9	yüz	16
53.	bahçe	9	bahçe	15
54.	bütün	9	camı	15
55.	damla	9	düğün	15
56.	inek	9	dünya	15
57.	kapı	9	son	15
58.	oda	9	adam	14

59.	oğul (erkek çocuk)	9	gece	14
60.	ora	9	kitap	14
61.	ön	9	su	14
62.	tavşan	9	üzeri	14
63.	yemek	9	beyin	13
64.	babaanne	8	harf	13
65.	bilmece	8	padişah	13
66.	birkaç	8	şair	13
67.	çevre	8	tüm	13
68.	dağ	8	dost	12
69.	dışarı	8	iş	12
70.	dost	8	şiiir	12
71.	fotoğraf	8	yol	12
72.	hava	8	ilk	11
73.	hoş	8	kimse	11
74.	hücre	8	yeni	11
75.	kış	8	yıl	11
76.	kimse	8	bazen	10
77.	köy	8	Boztepe (köy)	10
78.	merak	8	çiçek	10
79.	orta	8	Hatay	10
80.	sincap	8	karşı	10
81.	şimdi	8	koro	10
82.	toprak	8	köy	10
83.	ülke	8	minare	10
84.	yalnız	8	altın	9
85.	ağız	7	aydınlık	9
86.	ana	7	deniz	9
87.	bulut	7	genç	9
88.	çoban	7	gökyüzü	9
89.	deniz	7	haber	9
90.	direk	7	herkes	9
91.	eşya	7	ip	9

92.	gelecek	7	kötü	9
93.	gündüz	7	ön	9
94.	hep	7	sinema	9
95.	ilçe	7	tepe	9
96.	kan	7	üstü	9
97.	komşu	7	bir an	8
98.	otobüs	7	boğaz	8
99.	yaşlı	7	çorba	8
100.	yurt	7	dağ	8

Tablo 24’e bakıldığında ilköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabında en sık geçen kavram bir kavramıdır ve 100 defa kullanıldığı görülmektedir. En sık geçen ilk on kavram ise “bir, çok, sonra, baba, yer, ev, iyi, çocuk, değirmenci, amca” kavramlarıdır. Ders kitabındaki kavram sıklığının tamamı Ek 1’de (bk. s. 102) verilmiştir.

3. sınıf Türkçe ders kitabında toplam kavram sıklığı 3648’dir. En sık geçen ilk yüz kavram içerisinde toplam kavram sıklığının oranı %38,78’dir. Yani ilk yüz kavram, kavram sıklığının 3’te 1’inden daha fazlasını içermektedir.

Tablo 24 incelendiğinde ilköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla geçen kavramın çok kavramı olduğu görülmektedir. Bu kavram ve 75 defa kullanılmıştır. En sık geçen ilk on kavram ise “çok, çocuk, sonra, daha, gün, en, göz, bir, dayı, hiç” kavramlarıdır. Ders kitabındaki kavram sıklığının tamamı Ek 1’de (bk. s. 125) verilmiştir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında toplam kavram sıklığı 4390’dır. En sık geçen ilk yüz kavram içerisinde toplam kavram sıklığının oranı %41,62’dır. Yani ilk yüz kavram, kavram sıklığının 3’te 1’nden daha fazlasını içermektedir. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki en sık geçen ilk yüz kavramın yoğunluğu, 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki ilk yüz kavramın yoğunluğundan daha fazladır.

Her iki Türkçe ders kitabında en sık geçen ilk yüz kavram içerisinde kırk beş kavram ortaklık taşımaktadır. Bu kavramlar şunlardır: bir, çok, sonra, baba, yer, ev, iyi, çocuk, gün,

zaman, anne, daha, üzeri, yan, el, önce, hiç, göz, güzel, arkadaş, su, öğretmen, yol, ağaç, iki, ilk, tüm, üstü, yeri, çiçek, gece, ses, bahçe, bütün, ora, ön, yemek, dost, kimse, köy, şimdi, toprak, ülke, deniz, hep.

5. Bölüm

Sonuç ve Öneriler

Bu bölüm altında araştırma bulgularına göre ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Daha önce İlkokul Türkçe ders kitaplarıyla ilgili kavram alanında yapılan çalışma Altınkaynak Coşkun (2006)'a aittir. Ancak kavram sınıflaması mantığı bu çalışmadakiyle aynı olmadığı için bir karşılaştırmaya gidilememiştir. Bu sebeple araştırmanın sonuçları başka çalışmalarla ilişkilendirilemediği için tartışma oluşturulamamıştır.

5.1. Sonuç

Bu tez çalışmasının incelenen nesnesi olan ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kavramların içerik analizi ile çözümlenmesi sonucunda 22 kavram alanına ulaşılmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında 101 kavram kategorisi tespit edilmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 103 kavram kategorisi tespit edilmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında 1249, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 1371 kavram geçtiği tespit edilmiştir.

5.1.1. İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde geçen kavramlar ve kavram alanları nelerdir?

İlköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucu 22 kavram alanı elde edilmiştir. Bu kavram alanları şunlardır: *insan, yer, eşya, ulaşım, sanat, kültür, konum, doğa, zaman, vücut, hayvan, bitki, yeme- içme, meslek, iletişim, miktar, sıra/ sıralama, sayı, duyuşsal, niteliksel, durum, diğer*. Bulgulanan kavram alanlarıyla ilgili değerlendirmeler aşağıda açıklanmıştır.

İnsan kavram alanında akraba, grup, ilişki, unvan, yaş grubu, cinsiyet, milliyet, belirsiz olmak üzere sekiz kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen dokuz kavram vardır. Bu kavram alanında her iki ders kitabında da çocuk en çok kullanılan kavramdır. İki ders kitabında da bulunan ortam kavram sayısı otuz dördtür. Her iki

ders kitabının kategori sayısı eşit olmasına rağmen 3. sınıf Türkçe ders kitabında kavram sayısı daha fazladır.

Yer kavram alanında adres bilgileri, ülke, bina, tarihi yapı, ev, şehir, ilçe, kapalı/ açık alan, spor alanı, ulaşım, ticaret, bölge- sınır, dini yer, eğitim yeri, tarım, askeri yer, hayvan barınağı olmak üzere on altı kavram kategorisi ortaya çıkmıştır. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen on bir kavram vardır. Bu kavram alanında her iki ders kitabında da ev en çok geçen kavramdır. *Yer* kavram alanında spor alanı kavram kategorisinde 3. sınıf ders kitabında kavramlar bulunurken 4. sınıf ders kitabında ise hiç kavram yer almamıştır. Bu durumun sebebi olarak 4. sınıf ders kitabında sporla ilgili tema ya da okuma metninin olmayışı gösterilebilir. Dini yer kavram kategorisinde 3.sınıf ders kitabında bir tane kavram yer alırken 4. sınıf ders kitabında daha fazla kavramın yer aldığı görülmektedir. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı otuz sekizdir. Bu kavram alanında 3. sınıf Türkçe ders kitabında kategori sayısı fazla olmasına rağmen 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Eşya kavram alanında aksesuar- takı, elektronik, giyim, oyuncak, parça, temizlik eşyası, ev eşyası, eğitim, aydınlatma- ışık, silah, hırdavat, müzik aletleri, olmak üzere on iki kavram kategorisi ortaya çıkmıştır. Bir kategoriye girmeyen kavram sayısı otuz ikidir. Bu kavram alanında 3. sınıf Türkçe ders kitabında ayakkabı, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise kitap kavramı en fazla görülen kavramlardır. Eşya kavram alanında elektronik ve ev eşyası kavram kategorilerinde 3. sınıf ders kitabında kavram sayısı fazlayken 4. sınıf ders kitabında ise kavram sayısının az olduğu görülmektedir. Oyuncak kavram kategorisinde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Yani 4. sınıf ders kitabında kavram sayısı fazlayken 3. sınıf ders kitabında ise kavram sayısı azdır. Ders kitaplarında bulunan ortak kavramların sayısı yirmi olarak hesaplanmıştır. Kategori sayıları eşit olan ders kitaplarından 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı fazladır.

Ulaşım kavram alanında kara yolu, hava yolu, deniz yolu, olmak üzere üç kavram kategorisine ulaşılmıştır. Bir kategoriye dâhil edilemeyen on kavram saptanmıştır. Bu kavram alanında 3. sınıf Türkçe ders kitabında otobüs, 4. sınıf Türkçe ders kitabında denizaltı kavramları en sık geçen kavramlar olmuştur. Ulaşım kavram alanında genel anlamda kavram sayısının az olduğu görülmektedir. Demir yolu aracı kavram kategorisi yeterli sayıda kavram olmayışından dolayı açılammıştır. İki ders kitabında da yer alan ortak kavram sayısı dördüttür. Ulaşım kavram alanında her iki ders kitabının kavram sıklığı birbirine eşittir. Kategori sayıları eşit olan ders kitaplarından 3. sınıf ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Sanat kavram alanında hareket gerektiren sanatlar, resim-fotoğraf-çizim sanatları, ses sanatları, dil sanatları olmak üzere dört kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen iki kavram belirlenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında bilmece ve fotoğraf en çok kullanılan kavramlar olurken 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise şarkı en sık geçen kavram olarak belirlenmiştir. Bu kavram alanında ses sanatları kavram kategorisinde 3. sınıf ders kitabında hiç kavram bulunmazken 4. sınıf ders kitabında kavramların olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı sekizdir. Her iki Türkçe ders kitabındaki kategori sayısı eşit olmasına karşın 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram ve kategori sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kültür kavram alanında eğlence- şenlik, dini ögeler, bayramlar olmak üzere üç kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen sekiz kavram belirlenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında tanrı ve Cumhuriyet Bayramı en çok kullanılan kavramlar olurken 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise düğün en sık geçen kavram olarak belirlenmiştir. Bu kavram alanında eğlence- şenlik kavram kategorisinde 3. sınıf ders kitabında kavram bulunmazken 4. sınıf ders kitabında ise kavramların yer aldığı

görülmektedir. Her iki ders kitabında bulunan ortam kavram sayısı birdir. 4. sınıf Türkçe ders kitabının kategori ve kavram sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Konum kavram alanında yönelim, mesafe, yan, işaret, olmak üzere dört kavram kategorisi bulunmuştur. Bir kategoriye giremeyen kavram sayısı yirmi olarak hesaplanmıştır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında bura, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ora en çok geçen kavramlar olmuştur. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı yirmi yedidir. Kategori sayıları eşit olan her iki ders kitabından 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Doğa kavram alanında afet, su, hava, kara, kayaç, uzay olmak üzere altı kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye dâhil olamayan kavram sayısı yirmi bir olarak belirlenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında dünya, 4. sınıf Türkçe ders kitabında orman kavramı en sık geçen kavramlar olmuştur. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı otuz altıdır. Kitapların kavram kategorisi sayıları eşit olduğu halde 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısı daha fazla olarak tespit edilmiştir..

Zaman kavram alanında gün, ay, mevsim, yıl, dönem, belirsiz olmak üzere altı kavram kategorisi belirlenmiştir. Bir kategoriye giremeyen yirmi kavram vardır. Her iki ders kitabında da gün kavramı en çok geçen kavram olarak görülmüştür. Ders kitaplarında yer alan ortam kavram sayısı otuz dört olarak hesaplanmıştır. Kategori sayıları eşit olan her iki ders kitabından 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Vücut kavram alanında organ, iç organ, soyut, vücut bölgesi, sıvı olmak üzere beş kavram kategorisi bulunmuştur. Herhangi bir kategoriye giremeyen yirmi iki kavram vardır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında dış, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise göz en fazla geçen kavramlar olarak belirlenmiştir. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı otuz beştir. Kategori sayıları eşit olan ders kitaplarından 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu görülmüştür.

Hayvan kavram alanında kara hayvanları, kanatlılar, yüzgeçliler olmak üzere üç kavram kategorisine ulaşılmıştır. Bir kategoriye dâhil edilemeyen üç kavram vardır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında baykuş, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise tilki ve leylek en sık geçen kavramlar olarak belirlenmiştir. İki ders kitabında da bulunan ortak kavramların sayısı on dördür. Her iki ders kitabının kategori sayısı eşit olmasına karşın 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Bitki kavram alanında ağaç, çiçekli, çiçeksiz, parça olmak üzere dört kavram kategorisine ulaşılmıştır. Kategorilere giremeyen üç kavram bulunmuştur. Her iki ders kitabında da ağaç kavramı en fazla geçen kavram olarak belirlenmiştir. Bu kavram alanında 3. sınıf ders kitabında genel anlamda kavram sayısının az olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı beştir. Ders kitaplarının kategori sayıları eşit olduğu hâlde 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yeme- içme kavram alanında sebze, meyve, yiyecek, tahıl ürünleri, içecek olmak üzere beş kavram kategorisi saptanmıştır. Herhangi bir kategoriye giremeyen kavram sayısı yedi olarak belirlenmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında su, 4. sınıf Türkçe ders kitabında yemek en sık geçen kavramlar olmuştur. Her iki kitapta yer alan ortak kavram sayısı on beştir. Bu kavram alanında her iki sınıfın ders kitaplarındaki kategori sayıları eşit olmasına karşın 3. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu görülmüştür.

Meslek kavram alanında tarım- hayvancılık, yönetici, bilim- akademik, askerî, sanat, emekçi, zanaatkâr olmak üzere yedi kavram kategorisi belirlenmiştir. Kategorilere giremeyen yirmi beş kavram vardır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında değirmenci, 4. sınıf Türkçe ders kitabında öğretmen en çok geçen kavramlar olarak saptanmıştır. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı sekizdir. Kategori sayıları eşit olduğu hâlde 4. sınıf Türkçe ders kitabının kategori ve kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

İletişim kavram alanında yazılı, sözlü olmak üzere iki kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye giremeyen yirmi bir kavram görülmüştür. 3. sınıf Türkçe ders kitabında ses, 4. sınıf Türkçe ders kitabında söz en fazla geçen kavramlardır. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı ondur. Ders kitaplarının kategori sayıları eşit olmasına karşın 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki kavram sayısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Miktar kavram alanında belirsizlik içeren, üstünlük içeren, tamlık bildiren olmak üzere üç kavram kategorisine ulaşılmıştır. Bir kategoriye dâhil edilemeyen kavram bulunmamaktadır. İki ders kitabında da en fazla kullanılan kavram çok kavramı olarak saptanmıştır. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı yirmi olarak belirlenmiştir. Her iki ders kitabında kategori sayısı eşit olduğu hâlde 4. sınıf Türkçe ders kitabında kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Sıra/ sıralama kavram alanında derece bildiren, öncelik- sonralık bildiren olmak üzere iki kavram kategorisi belirlenmiştir. Kategorilere dâhil olamayan iki kavram vardır. Her iki ders kitabında da en fazla geçen kavram sonra kavramı olarak belirlenmiştir. İki sınıfın ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı altı olarak hesaplanmıştır. Ders kitaplarının kategori sayıları eşit olmasına rağmen 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının fazla olduğu tespit edilmiştir.

Sayı kavram alanında oran, üleştirme sayıları, sayma sayıları olmak üzere üç kavram kategorisi belirlenmiştir. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen on kavram vardır. Her iki sınıfın ders kitabında en fazla kullanılan kavram bir kavramı olarak belirlenmiştir. Bu kavram alanında oran kavram kategorisinde 3. sınıf ders kitabında yalnızca bir kavram yer almış iken 4. sınıf ders kitabında ise daha fazla kavramın yer aldığı görülmektedir. İki ders kitabında da bulunan ortak kavram sayısı on ikidir. Kategori sayıları eşit olduğu hâlde 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Duyuşsal kavram alanında olumlu, olumsuz olmak üzere iki kavram kategorisine ulaşılmıştır. Herhangi bir kategoriye giremeyen bir kavram bulunmuştur. 3. sınıf Türkçe ders kitabında hoş, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ilgi en sık geçen kavramlar olarak saptanmıştır. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı on bir olarak hesaplanmıştır. Her iki ders kitabının kategori sayıları eşit olup 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Niteliksel kavram alanında nitelik bildiren, renk olmak üzere iki kavram kategorisi bulunmuştur. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen iki kavram vardır. 3. sınıf Türkçe ders kitabında iyi, 4. sınıf Türkçe ders kitabında büyük en fazla geçen kavramlar olarak belirlenmiştir. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı otuz iki olarak saptanmıştır. Kategori sayıları eşit olmasına rağmen 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Durum kavram alanında duysal kavram kategorisine ulaşılmıştır. Kategoriye giremeyen on sekiz kavram saptanmıştır. Herk iki ders kitabında da dostluk en sık geçen kavram olarak görülmüştür. Ders kitaplarında yer alan ortak kavram sayısı sekiz olarak belirlenmiştir. Kategori sayıları eşit olup 4. sınıf Türkçe ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu görülmüştür.

Diğer bölümünde 3. sınıf Türkçe ders kitabında 100 kavram vardır. 3. sınıf ders kitabında en fazla kullanılan kavram yer kavramı olarak belirlenmiştir. 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 118 kavram bulunmuştur. 4. sınıf ders kitabında en fazla geçen kavramın öğretmen kavramı olduğu görülmüştür. Her iki ders kitabında bulunan ortak kavram sayısı kırk üç olarak hesaplanmıştır. Bu kavram alanında 4. sınıf ders kitabının kavram sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

3. sınıf Türkçe ders kitabında toplam kavram sıklığı 3648, 4. sınıf Türkçe ders kitabında ise 4390'dır. En sık kullanılan yüz kavram içerisinde ortaklık oranı % 45'tir.

Yazarların belirlediği temalar ve seçtiği metinler birbirinden farklı olduğu için en çok geçen ilk yüz kavramda da farklılıklar bulunmaktadır.

İlkokul 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kavram alanları incelendiğinde 3. sınıf ders kitabında *insan, eşya, ulaşım, yeme- içme* ve *iletim* kavram alanlarında diğer ders kitabına oranla daha fazla kavramın yer aldığı tespit edilmiştir. *Vücut* kavram alanında her iki ders kitabının kavram sayısı birbirine eşit olup geriye kalan diğer tüm kavram alanlarında 4. sınıf ders kitabında kavram sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca *ulaşım* kavram alanında her iki ders kitabındaki kavram sıklık sayısının birbirine eşit olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu tez çalışmasında ulaşılan bulgulardan hareketle bazı kavram alanlarındaki kavram sayısının ve çeşitliliğinin yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Ders kitabı hazırlayan uzmanların, farklı alanlarda kavram çeşitliliğini gözeterek okuma metinlerini tercih etmeleri önerilebilir. Çünkü farklı temalarda o temayı ilgilendiren farklı konularda ne kadar çok metin olursa o kadar çeşitli kavramlar metinde geçebilir. Böylece öğrencilerin söz varlığı da genişlemiş olur.

Ders içinde düzenlenen çeşitli kavramları içeren oyun, etkinlik vb. pratik uygulamalarla öğrencilerin kavram gelişimi desteklenebilir. Bu amaçla temalar işlenirken planlanan etkinliklerin ilgili temadaki farklı kavram ve kavram alanlarını yansıtmaya özen gösterilebilir.

Bu çalışmada ilköğretim 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki kavramlar ve kavram alanları incelenmiştir. Araştırmacılar bundan sonraki çalışmalarda farklı sınıf düzeyindeki farklı ders kitaplarını inceleyip kavram ve kavram alanlarını ortaya koyabilirler. Böylece her sınıf düzeyi için öğretilmesi ön görülen kavramlar, kavram kategorileri ve kavram alanları belirlenebilir. Bu da hem içerik üreticisi olan uzmanlara hem de öğretmenlere hangi sınıfta hangi kavramların verilmesi gerektiği konusunda kolaylık sağlar.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2000). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe yazıları*. İstanbul: Multilingual.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Altınkaynak Coşkun, Ö. (2006). *İlköğretim 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarında kavramlar ve kavram alanları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arı, G. (2008). Kelime öğretimi. C. Yıldız (Editör), *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi içinde* (s. 311-333). Ankara: Pegem Akademi.
- Arı, G. & Kaymak, E. (2021). B1 Türkçe ders kitaplarındaki kavram alanları ve kavram sayıları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 296-307.
- Aşık, G. (2020). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki kavramlar ve kavram alanları: Yeni Hitit örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ay, Ö. E. (2018). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin kavram öğrenme düzeylerinin belirlenmesi ve sınıf öğretmenlerinin kavram öğrenme-öğretme süreci hakkındaki görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bacanlı, H. (1999). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bozgöz, F. (2004). Dil-toplum ilişkisi ve Ari-Sami polemiğinde dil ve Sami dilleri, *Ekev Akademi Dergisi*, 8(20), 277-294.

Bozkurt, B. Ü. (2012). *İlköğretim 4. ve 7. sınıf öğrencilerinin kavramlaştırma özellikleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bozkurt, B. Ü. (2018). Kavram, kavramsallaştırma yaklaşımları ve kavram öğretimi modelleri: kuramsal bir derleme ve sözlük öğretimi açısından bir değerlendirme, *Dil Dergisi*, 169(2), 5-24.

Bozkurt, B. Ü. & Uzun, G. L. (2017). Kavramlaştırma üzerine veritabanlı bir araştırma, *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi, MEUDED*, 14(1), 87-127.

Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Can Agaoğlu, F. (2016). *Üstün yetenekli/zekâlı çocuklarda somut ve soyut anlamsal ulamların Türkçe ve İngilizce öntürleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çağlayan Dilber, N. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kavramsal ulamları üzerine bir çalışma (prototip kuramı çerçevesinde). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54, 211-230.

Çeliköz, N. (1998). Kavram öğrenme ve öğretme ilkeleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 69-76.

Çetinel, H. (2019). Kavram olgusu; dînî kavramların öğretimi, önemi ve sınırlılıkları üzerine, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 89-114.

Dağabakan, F. Ö. & Dağabakan, D. (2007). *Dil ve çocukta dil gelişim kuramları*. <http://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf>

Eken, N. T. (2015). Çocuklar için hazırlanan öykü kitaplarındaki kavramlar ve kavram alanları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 392- 413.

Gökmen, S. (2013). Kavramsal ulamlama ve öntürler, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53 (2), 165-179.

Gökmen, S., & Önal, Ö. (2012). Ön-tür kuramı çerçevesinde Türkçede anlamsal ulamların incelenmesi, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 52 (2), 23-40.

Güzel, A. (2010). *İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi*. Ankara: Öncü Kitap.

Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. Ankara: Kriter Yayınları.

Karçığa, S. (2014). Dil eğitiminde ve öğretiminde kavram alanı sözlüklerinin önemi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, ISSN: 2198 – 4999, Mannheim – Germany UDES, 2514-2524.

Kavcar, C., Oğuzkan, F. & Sever, S. (1995). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.

Kaymak, E. (2021). *B1 Türkçe ders kitaplarında kavramlar ve kavram alanları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.

Korkmaz, Z. (2007). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Korukcu, A. (2008). Din öğretiminde kavram haritası kullanımı, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLIX (1), 338-377.

Kurudayıoğlu, M. & Karadağ, Ö. (2005). Kelime hazinesi çalışmaları açısından kelime kavramı üzerine bir değerlendirme, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293–307.

Li, C. Y. (2014). *Türkçe ve Tayvan Çincesinde öntipler üzerine bir karşılaştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Malatyalı, E. & Yılmaz, K. (2010). Yapılandırmacı öğrenme sürecinde kavramlar ve önemi: kavramların pedagojik açıdan incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 320-332.

MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB.

Minaslı, E. (2009). *Fen ve teknoloji dersi maddenin yapısı ve özellikleri ünitesinin öğretilmesinde simülasyon ve model kullanılmasının başarıya, kavram öğrenmeye ve hatırlamaya etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ozan Leymun, Ş., Odabaşı, H. F. & Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 369-385.

Ozen, K. (2019). *İngilizce, Fransızca ve Türkçede öntürler* (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Önal, Ö. (2011). *Öntür kuramı çerçevesinde Türkçe'de anlamsal ulamların incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Önal, Ö. (2016). *2, 4, 6 ve 8. sınıf öğrencilerinde ulamlaştırma eğilim ve becerilerinin gelişimi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özbay, M. & Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. V (I), 30-45. <http://efdergi.yyu.edu.tr>

Sanemoğlu, N. (2010). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Seferoğlu, G. (1999). Prototip kuramı çerçevesinde bir araştırma. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 10, 79-88.

Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TDK. (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 30/ 06/ 2021 tarihinde Türk Dil Kurumu: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Timur, B. (2010). *Öntür kuramı bağlamında ortaöğretim 9. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki kavramlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uc, F. B. (2019). *Yazma destekli argümantasyon uygulamalarının 7.sınıf öğrencilerinin yazma öz yeterliklerine, yaratıcı yazmalarına ve kavram öğrenmelerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Uysal, H. (2015). *Çocuk dilinde deyimlerin anlamlandırılması ve öntürlük etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ülgen, G. (1996). *Kavram geliştirme, kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Yalçinkaya, A. C. (2018). *Öntür teorisi: yaş değişkeni ölçütünde bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldız, C. (2003). *Türkçe öğretiminde alternatif yöntemler*. Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Kelime Sıklığı			
bir	100	diş	18
çok	51	el	18
sonra	45	önce	18
baba	36	hiç	17
yer	30	göz	16
ev	28	güzel	16
iyi	27	arkadaş	15
çocuk	26	değirmen	15
değirmenci	26	hanım	15
amca	25	su	15
gün	24	öğretmen	14
baykuş	23	ayakkabı	13
para	23	yol	13
zaman	23	ağaç	12
anne	22	altı	12
bura	21	bilgisayar	12
daha	21	çiftlik	12
içeri	20	iki	12
üzeri	20	ilk	12
okul	19	kelebek	11
yan	19	tüm	11
anneanne	18	üstü	11

yeni	11	dışarı	8
yeryüzü	11	dost	8
ayak	10	fotoğraf	8
çiçek	10	hava	8
gece	10	hoş	8
göl	10	hücre	8
ses	10	kış	8
arka	9	kimse	8
bahçe	9	köy	8
bütün	9	merak	8
damla	9	orta	8
inek	9	sincap	8
kapı	9	şimdi	8
oda	9	toprak	8
oğul (erkek çocuk)	9	ülke	8
ora	9	gündüz	7
ön	9	ağız	7
tavşan	9	ana	7
yemek	9	bulut	7
babanne	8	çoban	7
bilmece	8	deniz	7
birkaç	8	direk	7
çevre	8	eşya	7
dağ	8	gelecek	7
yalnız	8	yurt	7

hep	7	kent	6
ilçe	7	köşe	6
kan	7	paşa	6
komşu	7	sayı	6
otobüs	7	sessizce	6
söz	7	sınıf	6
şemsiye	7	çevre	5
turşu	7	can	5
yaşlı	7	abla	5
karga	6	ada	5
Anadolu	6	ağ	5
ara	6	akşam	5
başı	6	Anıtkabir	5
biraz	6	Ankara	5
büyük	6	asker	5
demir	6	bağcık	5
dostluk	6	barış	5
düğme	6	beyaz	5
hayvan	6	bilge (unvan)	5
hayvan	6	birden	5
hemen	6	bisiklet	5
her gün	6	bitki	5
iş	6	buz	5
tam	6	uzak	5
top	6	vücut	5

diğer taraf	5	harf	4
doğru	5	her zaman	4
duvar	5	adam	4
gök	5	aile	4
gökyüzü	5	armut	4
güçlü	5	ayran	4
hâlâ	5	az	4
herkes	5	baş	4
heykel	5	bazen	4
ışık	5	bencil	4
internet	5	boru	4
kardeş	5	bot	4
karşı	5	böcek	4
kuş	5	cam	4
mahalle	5	çakıl taşı	4
siyah	5	çayır	4
son	5	çınar	4
süt dişi	5	çorba	4
takım	5	deri	4
tarla	5	eğlenceli	4
taş	5	elma	4
tel	5	fıçı	4
yatak	5	sağlıklı	4
yumurta	5	Samsun	4
hiçbir zaman	4	serçe	4

ikisi	4	tohum	4
iletişim	4	Türkiye	4
ilk kez	4	üç	4
İstanbul	4	vapur	4
kar	4	yaş	4
kara	4	yaşam	4
kısa süre	4	yazı	4
kız	4	zil	4
kimi	4	ağa	3
kitap	4	ak	3
kol	4	akşam yemeği	3
koza	4	aşağı	3
masmavi	4	at	3
mektup	4	aydınlık	3
merhaba	4	ayı	3
mühendis	4	az sonra	3
omuz	4	bahar	3
pencere	4	bakla tarlası	3
renk	4	bakraç	3
saat	4	bir çok	3
sabah	4	birer	3
sevgi	4	giysi	3
sokak	4	gururla	3
tamirci	4	haber	3
tek	4	hepsi	3

biri	3	heyecan	3
birinci	3	hızla	3
birkaç gün	3	ikinci	3
bu sırada	3	ilgi	3
Burcular (ailesi)	3	ilgiyle	3
burun	3	karın	3
büyüklik	3	keyifle	3
çift	3	kırmızı	3
çuval	3	kız kardeş	3
değirmenin kanadı	3	kozalak	3
değişik	3	kumsal	3
dere	3	masal	3
dönem	3	mavi	3
dudak	3	Mehmetçik	3
dükkan	3	merdiven	3
ekmek	3	mesaj	3
en önemli	3	mezar	3
fazla	3	mutlu	3
fener (deniz feneri)	3	mutluluk	3
gelin	3	neşeyle	3
on	3	uzay gemisi	3
on beş	3	yamaç	3
on bir	3	yapayalnız	3
orman	3	yaprak	3
ördek	3	yaratıcılık	3

özel	3	yüz	3
pek	3	ata	2
rahat	3	ateş	2
rahatsız	3	Avustralya	2
resim	3	ayakkabı bağı	2
sarı	3	bağır	2
Selanik	3	bakıcı	2
sert	3	10 Kasım	2
sıcak	3	19 Mayıs	2
sıra	3	2000 yıl	2
şeker	3	akıl	2
taş oluk	3	alet	2
tavan	3	alev	2
tencere	3	an	2
tepe	3	araba	2
ter	3	ard	2
türkü	3	armağan paketi	2
umut	3	aslan	2
un	3	Aslanlı yol	2
yarısı	3	daha büyük	2
yeşil	3	daha çok	2
yıl	3	dakika	2
yolculuk	3	dalga	2
yumak	3	dayı	2
yürek	3	dede	2

balık	2	defter	2
Bandırma	2	deniz feneri	2
başkaları	2	dikkatli	2
başkent	2	dil	2
beyin	2	dört	2
bilim insanı	2	düğme	2
bir anda	2	düşman	2
bir süre	2	efendi	2
boş	2	ekran	2
bugün	2	en az	2
cadde	2	en çok	2
cep telefonu	2	en iyi	2
cesur	2	ev sahibi	2
Cumhuriyet bayramı	2	fırın	2
çekiç	2	fırtına	2
çiftlik hayatı	2	film	2
çoğu	2	fiyonk	2
çukur	2	gayet	2
gaz lambası	2	Karadeniz	2
gazete	2	kırk	2
geç	2	kırkyama ayakkabı	2
genç	2	kıyı	2
gök bilimci	2	konuk	2
gövde	2	köprü	2
gözyaşı	2	kulak	2

göl	2	kulübe	2
gün	2	kumaş parçası	2
günaydın	2	kumbara	2
güvercin	2	kurbağa	2
hafta	2	kümes	2
harf kalıbı	2	limon	2
harika	2	merhem	2
harika bir şey	2	meslek	2
havlu	2	metal	2
hepsi	2	mide	2
her yıl	2	millet	2
ilginç	2	minare	2
in	2	mors alfabesi	2
İngiliz	2	mum	2
İngiltere	2	musluk	2
kahverengi	2	oduncu	2
kale	2	okyanus	2
on altı	2	şişman	2
ordu	2	tambura	2
ortalık	2	tanrı	2
oyuncu	2	tas	2
öykü	2	tatıl	2
özenle	2	tatlı	2
parlak	2	tavuk	2
parmak	2	telefon	2

pelte	2	vakit	2
pembe	2	yaz	2
pırl pırl	2	yel	2
savaş gemileri	2	yepyeni	2
sebze	2	yıl dönümü	2
selam	2	yiğit	2
sessizlik	2	yuva	2
sevinçle	2	zor	2
sıcaklık	2	zihinsel	2
sırt	2	15 gün	1
sihirbaz	2	15 tatil	1
surat	2	1794 yılı	1
süt	2	18 yaş	1
şapka	2	1800	1
şaşkınlık	2	1830'lu yıllar	1
Şişli	2	1876	1
telgraf	2	açık hava sahası	1
tepe	2	açık kahverengi	1
terzi	2	ağır ağır	1
teyze	2	Ağrı dağı	1
tırtıl	2	ağustos sıcağı	1
torun	2	akrep	1
tünel	2	al	1
uç	2	alabalık	1
uydu	2	alfabe	1

19. yy	1	Alman	1
1906	1	altı	1
1919	1	altın	1
1936	1	anahtar	1
1950'li yıllar	1	anahtarlık	1
2 yüzyıl	1	aniden	1
27 yaş	1	ansızın	1
3000 yıl	1	apartman	1
32 yaş	1	araba maskesi	1
35 bin yıl	1	arada	1
5000 yıl	1	arı	1
63 yılı	1	arka taraf	1
65 milyon yıl	1	armağan	1
7 Mart 2020	1	aşırı	1
ABD	1	aşk	1
Avrupa	1	bekçi	1
avuç	1	beşer	1
ay	1	bıçak	1
ayakkabı mağazası	1	biber	1
ayna	1	bilgisayar çağı	1
az önce	1	bir ara	1
azı dışı	1	bir gün	1
azim ve şevkle	1	bir sabah	1
baca	1	bir tatil sabahı	1
bacak	1	birader	1

bağcıklı ayakkabı	1	birdenbire	1
bağciksız ayakkabı	1	birincilik	1
bağımsızlık	1	bisküvi	1
bakkal	1	boğaz	1
balıkçı	1	bol	1
barınak	1	bomboş	1
barışseverlik	1	boy lu boyunca	1
başarılı	1	boz	1
başkan	1	boz kırçıl	1
başlarda	1	böğürtlen	1
battaniye	1	buğday	1
bayrak	1	bulaşık makinesi	1
bayram	1	buyur	1
bazıları	1	bütün gün	1
bütün kış	1	çingirak	1
bütün zaman	1	çiğ börek	1
büyük mağaza	1	çikolata	1
büyükler	1	Çin	1
ceviz	1	çizgi	1
cıvıl cıvıl	1	çizgi film	1
ciğer	1	çocuk bayramı	1
çabucak	1	çoğu	1
çabuk	1	çoğu kez	1
çağ	1	çok şey	1
çağdaşlık	1	çoluk çocuk	1

çalar saat	1	çörek	1
çalışma arzusu	1	çubuk	1
çanak	1	daha erken	1
Çanakkale	1	daima	1
Çankaya	1	daire	1
çanta	1	dalga dalga	1
çarşaf	1	dalgın	1
çarşı	1	damak	1
çatal	1	değnek	1
çatı	1	delikanlı	1
çay bahçesi	1	dergi	1
çeşit çeşit	1	destan	1
çılgınca	1	dik	1
dikkatlice	1	dümdüz	1
dinozor	1	dün	1
diş hekimi	1	dürbün	1
dişçi	1	düzenli	1
diz	1	düzgün	1
doğa	1	efsane	1
doğal afet	1	Ege kıyıları	1
doğru	1	el ele	1
doğum yeri	1	elbise	1
doğum yeri	1	elektrikçi	1
Dolmabahçe Sarayı	1	elektronik (saat)	1
dolmuş	1	en	1

dondurma	1	en kuytu	1
doruk	1	en basit	1
döne döne	1	en sık	1
dönüş günü	1	en zor	1
dönüş yolu	1	erik	1
dörtte üçü	1	erkek	1
dua	1	erken	1
duman	1	ertesi gece	1
durak	1	ertesi gün	1
durgun	1	ertesi sabah	1
duvar resimleri	1	eski	1
duvar saati	1	eski günler	1
Eski Yunan	1	gece yarısı	1
eskici	1	geçen yaz	1
eskici	1	geçen yıl	1
eskiden	1	geçim sıkıntısı	1
eş	1	geçit	1
eşek	1	gemi	1
etraf	1	gemi (uzay)	1
ev sahipliği	1	gençler	1
evlat	1	gençlik	1
eyalet	1	Gençlik, Spor Bayramı	1
fabrika (bina)	1	general	1
fabrika (üretim)	1	general üniforması	1
fayton	1	geri	1

fıkır fıkır	1	gıcır gıcır	1
fırl fırl	1	gıpgıp	1
fırıncı	1	gizemli	1
fil	1	göçmen kuşlar	1
film	1	göğüs	1
fincan oyunu	1	gökkuşağı	1
fokur fokur	1	gölge	1
folklor	1	gölge oyunu	1
Fransız	1	göz kapağı	1
gazi	1	gözenek	1
gazoz	1	gözleme	1
gözleri yaşlı	1	hasuda	1
gri	1	havuç	1
grup	1	hayat	1
guguk kuşu	1	haydi	1
gurur	1	haydi	1
güç simgesi	1	hayran	1
güçlük	1	hayranlık	1
gümbür gümbür	1	hayrola	1
gümüş	1	helva	1
gümüş zincir	1	hepiniz	1
güney	1	her akşam	1
günlük yaşam	1	her an	1
günümüz	1	her gece	1
gürül gürül	1	hımm	1

gürültülü	1	hızlı	1
güven	1	hiç kimse	1
güvenli	1	hiçbir	1
haberleşme	1	hiçbir akşam	1
hafif	1	hikâye	1
halı	1	horoz	1
harçlık	1	hür	1
harçlık	1	ırmak	1
harf harf	1	ışık topu	1
hasta	1	ışıl ışıl	1
içten	1	kamyon	1
içtenlik	1	kanguru	1
iki bin	1	kapak	1
iki yüz altmış iki	1	kapalı stadyum	1
iklim	1	kapkara	1
iklim	1	kara	1
ilaç	1	Karadeniz	1
ilkbahar	1	kararsız	1
incir çekirdeği	1	karater	1
insanlık	1	karış	1
internet dili	1	karmaşık	1
ip	1	karne	1
istekli	1	karpuz	1
işkembe	1	kas	1
iyice	1	kasaba	1

iyiden iyiye	1	kaskatı	1
kadifemsi	1	kaşık	1
kafa	1	kavun	1
kahvaltı	1	kaya	1
kakao	1	kayık	1
kalaylı	1	kaymak	1
kale direği	1	kazan	1
kaleci	1	keçi	1
kaleci	1	keder	1
kedi	1	kilim	1
kelime	1	kimler	1
kenar	1	koala	1
kesici diş	1	koca	1
kestane	1	kocaman	1
kıl	1	kocaman kocaman	1
kır	1	kol	1
kır çiçeği	1	kolayca	1
kırk beş	1	koltuk	1
kırk dokuz	1	korku	1
kırk iki	1	koskoca	1
kırlangıç	1	koyun	1
kısa	1	köpek	1
kısacık	1	köpek dişi	1
kısık bir sesle	1	köprü	1
kısır	1	kötü bir hal	1

kış boyunca	1	kötü bir şey	1
kış mevsimi	1	köy köy	1
kışlalı	1	kucak	1
kışla	1	kulak deliği	1
kıta	1	kulak sıvısı	1
Kızılcahamam	1	kule	1
kibar	1	kum	1
kibrit	1	kum saati	1
kunduz	1	Massachusetts	1
kurabiye	1	matbaacı	1
kurbağa yumurtası	1	maymun	1
kutsal	1	memleket	1
kuvvetli	1	memnun	1
kuyumcu	1	meşale	1
kuzu	1	metin	1
küçük	1	metrelerce	1
küçük	1	mevsim	1
kültür	1	meyve	1
kürsü	1	mırıltılı	1
lahana	1	mısır	1
lahit	1	milyarlarca yıl	1
leblebi	1	mini mini	1
leylek	1	misafir	1
lise çağı	1	mola	1
lise öğrencileri	1	mola	1

mahalleliler	1	monitör	1
mani	1	mor	1
mantı	1	mutfak	1
Marmara denizi	1	mutluluk	1
masa	1	müfettiş (ordu)	1
maske	1	müthiş	1
maskeli şapka	1	müze	1
nazikçe	1	öğleye doğru	1
nazlı nazlı	1	ölümsüz kişilik	1
nefes	1	ömür	1
nehir	1	önceki	1
Nemrut dağı	1	önceki hafta	1
nice	1	önder	1
nişasta	1	öteki	1
nokta	1	özgürce	1
noktalama işaretleri	1	özlem	1
normal	1	pahalı	1
ocak	1	papatya	1
oda ışığı	1	park	1
okul çocukları	1	patlamış mısır	1
okul sırası	1	pazar	1
oldukça	1	pek çok	1
oluk	1	pekmez	1
on beş bin	1	pırasa	1
onuncu	1	pide	1

orak	1	popüler	1
ordu müfettişi	1	posta güvercini	1
otogar	1	profesyonel	1
oturma odası	1	pul	1
oyun	1	radyo	1
oyuncak	1	radyo yayını	1
rahat	1	sakin	1
rahatlık	1	saksı	1
randevu	1	salı	1
Rasattepe	1	salya	1
reçel	1	saman yatak	1
reklamcı	1	saniye	1
rengarenk	1	santral	1
rıhtım	1	sapasağlam	1
rüştiye	1	savaşçı	1
saatlerce	1	sayfa	1
saatli ayakkabı	1	sayfa (web)	1
sabahları erken	1	sedef	1
sabahleyin	1	semafor	1
sabır	1	semafor sistemi	1
sabun	1	sevimli	1
sac	1	sevinç	1
saç	1	sıcacık	1
sağ	1	sıkı sıkıya	1
sağlam	1	sıkıntı	1

saha	1	sımsıcak	1
sahil	1	silah	1
sakal	1	simge	1
Sakarya	1	sinirli	1
sakız	1	sis	1
site	1	şura	1
soba	1	şükran	1
sofra	1	tabak	1
soğuk	1	tabiat	1
sol	1	tablo	1
sol taraf	1	tahıl	1
sonbahar	1	tarihçi	1
sonraki	1	tarihi hazine	1
sözcük	1	Taşlıca	1
stadyum	1	tatlı	1
stratejik	1	tekerlek	1
subay	1	tekerlekli	1
subay üniforması	1	teleskop	1
surat	1	televizyon	1
Sümerler	1	telgraf	1
şair	1	telgraf sistemi	1
şanslı	1	temiz	1
şaşkın şaşkın	1	tepsi	1
şaşkınlık	1	tezgah	1
şeftali suyu	1	tırtıllı	1

şehir	1	tiyatro	1
şehir şehir	1	tost	1
şimşek	1	tören alanı	1
şirin	1	tramvay	1
tuş	1	web sitesi	1
tuz	1	yaban kazı	1
tüm sınıf	1	yabancı	1
Türk	1	yağ	1
Türk beyi	1	yağmur	1
tüy	1	yağmur damlası	1
tv yayını	1	yakın	1
uçak	1	yakınlık	1
uçsuz bucaksız	1	yakışıklı	1
ulus	1	yalnızlık	1
usulca	1	yanak	1
uyuşuk	1	yanlış	1
uzay aracı	1	yanlışlık	1
uzman	1	yapı	1
uzun	1	yara	1
uzun ara	1	yarım ağızla	1
uzunca	1	yarımada	1
üçer	1	yarın	1
üniversite	1	yarıyıl tatili	1
üstün yetenekli	1	yastık	1
üzgün üzgün	1	yatma zamanı	1

Van gölü	1	yavaşça	1
vişneli pasta	1	yavru (çocuk)	1
vitrin	1	yavru (kuş)	1
yay	1	yirmi yedi	1
yayık	1	yiyecek	1
yaz tatili	1	yol	1
yazışma	1	yolcu	1
yedi	1	yorgan	1
yeğen	1	yorgunluk	1
yelek cebi	1	yukarı	1
yelkovan	1	yüksek	1
yemek kültürü	1	yükses sesle	1
yemek masası	1	yürek burkucu	1
yemek vakti	1	yüzük oyunu	1
yetenekli	1	zafer	1
yeteri kadar	1	zekâ	1
yetişkinler	1	ziyaretçi	1
yıllar önce	1	zorlayıcı	1

Ek 2: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Kelime Sıklığı

çok	75	aslan	22
çocuk	57	bütün	22
sonra	46	fare	22
daha	41	fil	22
gün	35	hayvan	22
en	33	iki	22
göz	31	iyi	22
bir	29	biri	21
dayı	29	içi	21
hiç	29	orman	21
leylek	29	şimdi	21
tilki	29	yan	21
öğretmen	27	zaman	21
anne	26	akıl	20
baba	26	denizaltı	20
büyük	26	hep	20
ora	25	önce	19
yaş	25	ülke	19
yer	25	el	18
ev	24	küçük	18
söz	24	Yeşilyurt (köy)	18
ses	23	güzel	17
ara	22	yemek	17
şarkı	22	ağaç	16

arkadaş	16	kimse	11
dostluk	16	yeni	11
kuş	16	yıl	11
toprak	16	bazen	10
yüz	16	Boztepe (köy)	10
bahçe	15	çiçek	10
camii	15	Hatay	10
düğün	15	karşı	10
dünya	15	koro	10
son	15	köy	10
adam	14	minare	10
gece	14	altın	9
kitap	14	deniz	9
su	14	genç	9
üzeri	14	gökyüzü	9
beyin	13	haber	9
harf	13	herkes	9
padişah	13	ip	9
şair	13	kötü	9
tüm	13	ön	9
dost	12	sinema	9
iş	12	üstü	9
şiir	12	aydınlık	9
yol	12	tepe	9
ilk	11	üstü	9

bir an	8	sözcük	7
boğaz	8	uzak	7
çorba	8	yatak	7
dağ	8	ak sakallı	6
fazla	8	Anadolu	6
ilgi	8	arka	6
kalp	8	ayak	6
mimar	8	bilim insanı	6
ressam	8	bitki	6
sabah	8	böcek	6
tek	8	bura	6
tiyatro	8	davet	6
yağmur	8	dede	6
avcı	7	dürüst	6
az	7	Edirne	6
baş	7	gök	6
biraz	7	hemen	6
bölge	7	her gün	6
dışarı	7	lise	6
eskici	7	okul	6
geri	7	orta	6
güneş	7	saat	6
hava	7	sıra	6
masal	7	uzun	6
sokak	7	yaşam	6

yıldız	6	sıcak	5
adliye müfettişi	5	sinir sistemi	5
ağız	5	sivrisinek	5
akşam	5	sonsuz	5
altı	5	Süleymaniye (cami)	5
ateş	5	tam	5
başı	5	tepe	5
bugün	5	yaşlı	5
büyükler	5	abi	4
hâlâ	5	ağ	4
hayat	5	arı	4
Hepsi	5	aşağı	4
hikâye	5	Avrupa	4
kapı	5	başarı	4
kar	5	bir anda	4
kocaman	5	birden	4
kurabiye	5	birkaç	4
kuş çocuk	5	bulut	4
mahkeme	5	can	4
oğul (erkek çocuk)	5	çevre	4
öykü	5	dil	4
para	5	doğru	4
parmak	5	dört	4
pek çok	5	ertesi gün	4
sevgi	5	eski	4

eşya	4	sert	4
hasta	4	sessiz	4
henüz	4	sevinç	4
hepiniz	4	sofra	4
hiçbir zaman	4	şehir	4
ilaç	4	tıpa	4
karga	4	uranyum taşı	4
karın	4	ünlü	4
kent	4	vakit	4
kız	4	yakın	4
komutan	4	yeşil	4
köşe	4	yürek	4
kulak	4	abla	3
laboratuvar	4	ağır	3
mutfak	4	alfabe	3
nokta (yer)	4	asker	3
ova	4	ayçiçeği	3
öğrenci	4	ayna	3
önemli	4	bahçeli ev	3
paket	4	bahçıvan	3
periskop	4	balina	3
peynir	4	bayram	3
renk	4	bazıları	3
Samsun	4	beş	3
Selimiye (cami)	4	beşer	3

Bingöl	3	görkemli	3
bir süre	3	gövde	3
birçok	3	güler yüzle	3
birinci	3	hediye	3
boz	3	her zaman	3
Boztepe köyü	3	ileri	3
buz	3	insan aklı	3
cırcır böceği	3	iyice	3
cümle	3	Kanuni	3
çocukluk	3	kap	3
dönem	3	karanlık	3
daha da	3	kat	3
davet günü	3	kaynak	3
dil	3	kedi	3
diz	3	kelebek	3
doktor	3	kırmızı	3
en çok	3	kış	3
en güzel	3	kıyı	3
eser (kitap)	3	kız çocuk	3
evren	3	komşu	3
gelecek	3	kurbağa	3
geniş	3	mavi	3
gökkuşağı	3	mesaj	3
göl	3	meyve	3
gölge	3	mide	3

mimarbaşı	3	yamaç	3
mutluluk	3	yaramazlık	3
neşe	3	yararlı	3
onbaşı	3	yaş	3
organ	3	yaşlı adam (erkek)	3
oyun hamuru	3	yeryüzü	3
öte	3	yoksul	3
para babası	3	yukarı	3
paşa	3	yüz	3
pek	3	yüzey (su yüzeyi)	3
resim	3	zengin	3
saksı	3	zeytin	3
sel	3	zor	3
sırt	3	zorluk	3
soğuk	3	1000 yıl	2
su yüzü	3	30 Ağustos	2
tez	3	acı acı	2
top	3	acil	2
ulus	3	aile	2
üç	3	Akdeniz	2
üçüncü	3	dalga	2
vazo	3	altı	2
vücut	3	amca	2
yamaç	3	Amik ovası	2
yaramazlık	3	anı	2

anında	2	boya	2
Ankara	2	bölüm	2
anneanne kurabiyeleri	2	börek	2
Antakya	2	bu sırada	2
araba	2	buğday	2
asık suratlı	2	cam	2
asla	2	cesaret	2
Atatürk Orman Çiftliği	2	ceviz ağacı	2
ateş böceği	2	ciğer	2
ay	2	çabuk	2
azimli	2	çarşı	2
acak	2	çatı	2
bağır	2	çocukken	2
balıkçı	2	çocukluk	2
başarılı	2	çoğu zaman	2
baştan	2	çok az	2
beden	2	davul	2
beyaz	2	deprem	2
bilgisizlik	2	dış kapı	2
bin	2	dikkatle	2
bin bir	2	din	2
bir gün	2	donanma	2
bir zamanlar	2	duyu	2
bol bol	2	düğme	2
boru	2	düzenli	2

ekin	2	hızlı	2
ekmek	2	ırmak	2
erik	2	iğde ağacı	2
erkek	2	ikinci	2
erkenden	2	ilçe	2
eş	2	ilkbahar	2
film	2	imdat	2
Fransız	2	inanç	2
geç (zaman)	2	işçi	2
geçmiş	2	kahkahalarla	2
geyik	2	kalpak	2
gezgin	2	kara	2
gizlice	2	karasinek	2
göçmen kuşları	2	kardeş	2
gönül	2	karı	2
gözyaşı	2	karınca	2
güler yüzlü	2	kaval	2
gündüz	2	keçi	2
güney	2	kır	2
güzelce	2	kızıl	2
hafıza	2	kimi zaman	2
hamam	2	klavye	2
havuz	2	Koca	2
her yer	2	koğuş	2
hızla	2	kol	2

köprü	2	öbürleri	2
kucak	2	öğrenme isteği	2
kulübe	2	ömür	2
kurnaz	2	öteki	2
kuşku	2	özgürlük	2
kutu	2	Paris	2
küçük (çocuk)	2	Pazar	2
lala	2	Pazartesi	2
lise müdürü	2	pencere	2
lunapark	2	polanyum	2
Magosa	2	Polonya	2
Marmara (bölge)	2	puz	2
martı	2	rol	2
masmavi	2	rüzgar	2
mektup	2	saat	2
merak	2	saka	2
meslek	2	sanatçı	2
mevsim	2	sandalye	2
meyve ağacı	2	saray	2
muhteşem	2	sayı	2
mutlu	2	sazlık	2
mutlulukla	2	sel suyu	2
nehir	2	sevinçli	2
oda	2	sinema	2
oyuncu (futbolcu)	2	sinir hücreleri	2

siper	2	yağ	2
Sivas	2	yavaş	2
soğan	2	yazı	2
sohbet	2	yazları	2
Şehzade cami	2	yel	2
şişman	2	yiyecek	2
şövale	2	yolculuk	2
tablo	2	yüzlerce yıl	2
tatlı	2	ziyafet	2
tatsız	2	40000 yıl	2
temiz	2	ABD	1
teyze	2	açık oturum	1
tiyatro gösterisi	2	açıkça	1
toz	2	ada	1
tuval	2	Afrika	1
uçak	2	Afyon	1
ulu	2	ağ (internet)	1
umutsuz	2	ağacın tepesi	1
usta	2	ağaçsız	1
uykulu	2	Almanya	1
uzay	2	Alp dağları	1
üniversite	2	alüminyum kutu	1
üzüntü	2	Amanos dağları	1
vatan caddesi	2	Amasya	1
verimli	2	aniden	1

anma günleri	1	ayak sesi	1
Antakya Arkeoloji Müzesi	1	ayakkabı	1
Antakya evleri	1	ay dede	1
apartman	1	ayı	1
arada	1	aynı sıralarda	1
arada bir	1	az çok	1
araştırmacı	1	azıcık	1
ardı ardına	1	babaanne	1
ardıç	1	bağ	1
arka arkaya	1	bahçe duvarı	1
arkadaşlık	1	bakımsız	1
arkasından (sonra)	1	bakırcı	1
asık suratla	1	balık	1
Asi nehri	1	Balıkesir	1
askeri lojman	1	balkon	1
asla	1	balkonlu	1
aş	1	bando	1
aşevi	1	bando takımı	1
aşırı	1	baraj	1
ata	1	baraka	1
atlı	1	baraka laboratuvar	1
Avicenna	1	basit	1
avlu	1	başak	1
avuç	1	başkomutan	1
ay	1	başlangıç	1

batarya	1	burun	1
bayrak	1	buzlu şerbet	1
bebek	1	büsbütün	1
bebek (oyuncak)	1	camii alanı	1
bereketli	1	ceket	1
berrak	1	Cenâb-ı hak	1
beyin hücreleri	1	ceviz içi	1
bilgece	1	cezasız	1
bilgin	1	cılız	1
bilgisayar ekranı	1	cıvıl cıvıl	1
bilgisizce	1	cıvıltı	1
bilim tarihi	1	ciddi	1
bilinç	1	cimri	1
bina	1	coşku	1
bir ara	1	çabucak	1
bir daha	1	çağ	1
bir kere	1	çağıl çağıl	1
bir kez	1	çağrı	1
birazcık	1	çam	1
birkaç kez	1	çamur	1
bodrum kat	1	Çanakkale	1
bol	1	çatık kaşla	1
buğday pazarı	1	çay bahçesi	1
buğday tarlası	1	çayır	1
buket	1	çekmece	1

çelenk	1	destan	1
çeşit çeşit	1	devamlı	1
çeşme	1	devlet büyükleri	1
çiraklık dönemi	1	dilek	1
çiçek tozları	1	dilsiz	1
çiftlik	1	dinozorlar çağı	1
çilek	1	diş	1
çiy	1	doğa sevgisi	1
çizgi film	1	doğaçlama	1
çizgi roman	1	dolap	1
çocuk tiyatrosu	1	dolma	1
çocukluk arkadaşı	1	dolu dolu	1
çoğu kez	1	dönme dolap	1
çok şey	1	dördüncü	1
çoktan (zaman)	1	dört beş yaş	1
dakika	1	duman	1
damla	1	duman	1
defne yaprağı	1	Dumlupınar	1
değirmen odası	1	dut ağacı	1
deha	1	duvar	1
demirci	1	düğün günü	1
deney kitapları	1	düğün programı	1
deprem bölgesi	1	düğün şarkıları	1
derin	1	dümdüz	1
derin derin	1	düş gücü	1

düş kırıklığı	1	etraf	1
düşünceli	1	ev eti	1
Edremit	1	ev ışığı	1
eğitim yaşamı	1	evcil hayvan	1
eğri	1	evvel	1
eğrilik	1	eyalet	1
eksik	1	fabrika (bina)	1
el ele	1	Fatih	1
eldiven	1	fırın yolu	1
elektrik ampülü	1	fırıncı	1
elektrik ışığı	1	fiyonk	1
elli	1	fotoğraf	1
elmas	1	fotoğraf makinesi	1
elverişli	1	galaksi	1
emekle	1	garip	1
en az	1	garip garip	1
endüstri bitkileri	1	gazeteci	1
er	1	gazi	1
Erzurum	1	geçen	1
eski zamanlar	1	geçenlerde	1
eskiler (insan)	1	gelişigüzel	1
esnada	1	gemi	1
et	1	genç kız	1
et yemekleri	1	gezegen	1
etkili bir şekilde	1	gırtlak	1

girintili çıkıntılı	1	Habibi Neccar cami	1
giyecek	1	hafif	1
gizemlerle	1	haksızlık	1
gizli	1	halay	1
göğüs	1	halk	1
görevli	1	han	1
görkemiyle	1	hastalık	1
görmüşlük	1	hastane	1
güç	1	havuzlu ev	1
güçlük	1	Havza	1
güçlkle	1	hayatları boyunca	1
gül	1	haydi	1
gül ağacı	1	hayranlık	1
gün boyu	1	hayret	1
günden güne	1	hayvan sevgisi	1
güneşli	1	hepsi	1
günümüz	1	her an	1
günün ilk saatleri	1	her geçen gün	1
güpegündüz	1	her hafta	1
gürge	1	her şey	1
güröl güröl	1	heves	1
güven	1	hırs	1
güvercin	1	hiçbir	1
güzellikle	1	homurtu	1
haberleşme ağı	1	horon	1

horoz	1	iri	1
hoş	1	istek	1
hudut	1	istihbarat	1
huysuz	1	iştahla	1
huzurlu	1	iyi bir biçimde	1
hüzün	1	iyimser	1
ıhlamur ağacı	1	kadın	1
ırgat	1	kafatası	1
ıslık	1	kâğıt	1
ışık	1	kağrı	1
ışılıtlı	1	kalabalık	1
iç çatışma	1	kalfalık dönemi	1
içecek	1	kalın	1
iğne	1	kamyon	1
iki yüz kırk	1	kan	1
il	1	kandil	1
iletişim	1	kapı	1
İlyada ve Odessia	1	kapkaranlık	1
in	1	kara	1
incecik	1	karakter	1
incir	1	karanfil	1
insanlık	1	kargı	1
internet	1	karlı	1
internet ağı	1	kasaba	1
ipek böceği	1	kasabalılar	1

kasımpatı	1	kıyafet	1
kaş	1	kıymetli	1
kaşarlı tost	1	kız kardeş	1
kayak	1	kibar	1
kaygı	1	kibirli	1
kayın ağacı	1	kibirli kibirli	1
kaynak (kitap)	1	kiler	1
keçi sütü	1	kimya laboratuvarı	1
keder	1	kir	1
kemer	1	kiremit	1
kenar	1	kiriş	1
kerpiç	1	kirli	1
kerpiç ev	1	Kişi	1
kervansaray	1	koca	1
kesme taş	1	Kocatepe	1
kestane	1	kol kasları	1
Keşan	1	konser	1
kırıntı	1	korku	1
kırk	1	koskaca	1
kısa aralıklar	1	koyun	1
kısa zaman	1	kök nar	1
kısaca	1	köpek	1
kısık gözleriyle	1	köpük	1
kış mevsimi	1	kör	1
kıta	1	köşk	1

kötülük	1	makine	1
köy meydanı	1	mantık	1
köylü kızı	1	market	1
kucak kucak	1	Marmara denizi	1
kukla	1	marul	1
kumaş dokumacılığı	1	masa	1
kurabiye hamuru	1	mavi göl	1
kuru yiyecekler	1	mavi mavi	1
kuş dili	1	maviş	1
kuş sesi	1	maymun	1
kuzey	1	mayo	1
kuzu	1	medrese	1
küçükken	1	melek	1
künefeci	1	mendil	1
kütüphane	1	menekşe	1
lahana	1	meraklı meraklı	1
lamba	1	merdiven	1
laubali	1	merdiven şiiri	1
levha	1	Meriç	1
leylek yuvası	1	mescit	1
liman	1	meşe	1
lokma	1	metin	1
Lübnan	1	Milan	1
mahalle	1	millet sevgisi	1
mahallenin çocukları	1	milyarlarca	1

minik	1	olağanüstü	1
misina	1	olgun	1
mutfak camı	1	olta	1
müdür	1	olumsuzluk	1
müfettiş	1	on	1
müze	1	on bir	1
müzik	1	on dokuz	1
müzisyen	1	on iki	1
Nara burnu	1	on sekiz	1
nazlı	1	on yedi	1
nefes	1	onar	1
nehir	1	onlarca kez	1
nehir kıyısı	1	onur	1
Neptün	1	orak	1
nergis	1	Orman Haftası	1
ney	1	Orta Çağ Avrupası	1
nice	1	ortaokul yılları	1
Nisan	1	Osmanlı ülkesi	1
Ohio	1	otlak	1
oksijen	1	otomobil	1
okul binası	1	otuz	1
okul levhası	1	otuz beş	1
okul yaşamı	1	otuz sene	1
okuma isteği	1	oyuncak	1
okyanus	1	oyuncak bebek	1

oyuncu	1	rahatça	1
öğrenme arzusu	1	reçel	1
öğrenme hevesi	1	reçel kavanozu	1
öğrenme tutkusu	1	renk renk	1
öksüz	1	saatlerce	1
ölmek zamanı	1	saatli	1
önceki	1	sabaha karşı	1
önemli ölçüde	1	sabahın erken saati	1
örümcek	1	sabır	1
övünç	1	sabun	1
özenle	1	saç	1
özürlü	1	saçak	1
palanga	1	saçlı bebek	1
palyaço	1	sadrazam	1
pasta	1	sağ	1
peçete	1	sahil	1
pek çoğu	1	sakin	1
pilav	1	saksağan	1
pinpon topu	1	salata	1
pire	1	salıncak	1
plastik	1	salyangoz	1
portre	1	Samanoğulları ülkesi	1
prefabrik ev	1	samanyolu	1
radyum	1	sandık	1
raf	1	saniye	1

sarı	1	sinek	1
sarımsak	1	sirk	1
saygı	1	sis	1
saygılı	1	sisli	1
saygınlık	1	sistem (sinir hücreleri)	1
saz	1	sistem (sinir sistemi)	1
sazlar	1	siyah	1
sebze	1	slogan	1
sebze yemekleri	1	soğuk soğuk	1
sekiz	1	sol	1
selam	1	soluk	1
semerci	1	sonbahar	1
sene	1	sondan	1
sepetçi	1	sonraki gün	1
sessizlik	1	sonsuz kadar	1
sevecenlik	1	sonsuzluk	1
sevimli	1	söğüt	1
sığır	1	su boruları	1
sıkça	1	su buharı	1
sıkıca	1	su kuşu	1
sıkıntılı anlarında	1	subay	1
sınıf	1	suçlu	1
sınırsızca	1	sultan	1
sırada	1	surat	1
Siirt	1	sümbül	1

sünger	1	tahta sandalye	1
süre	1	tanık	1
süreç	1	tanıklık	1
sürekli	1	tarafsız	1
süt	1	tarla	1
süt dili	1	taşıt	1
süt mavisi	1	taşıt	1
süt ürünleri	1	tatlı söz	1
şairler ülkesi	1	tatsızlık	1
şakacı	1	tek tek	1
şaşkın şaşkın	1	tekerlek	1
şaşkınlık	1	telaş	1
şen	1	telaşsız	1
şenlik	1	telefon	1
şerbet	1	ter	1
şerefe	1	terzi	1
şikâyet	1	tıkır tıkır	1
şimdiye dek	1	tiyatrocu	1
şimşek	1	top	1
şoför	1	topaç	1
şölen boyunca	1	topçu batarya	1
şu an	1	torpil	1
tabya	1	tren	1
tahmin	1	turşu	1
taht	1	tutarlı	1

tuz	1	vatan sevgisi	1
Türk	1	Vatan yahut Silistre	1
Türk filmleri	1	Venüs	1
tüy	1	yağlı lokma	1
uç	1	yağlı tohumlar	1
ufuk	1	yağmur ormanı	1
uğur böceği	1	yağmur suyu	1
umut	1	yakın arkadaş	1
Uranüs	1	yakın zaman	1
us	1	yaklaşık	1
ustalık	1	yalnızlık duygusu	1
ustalık dönemi	1	yaman	1
usulca	1	yan taraf	1
uyarı	1	yan yana	1
uzay gemisi	1	yanak	1
uzun çarşı	1	yanı başı	1
uzun zaman	1	yapı	1
üç ay	1	yaprak	1
üçer	1	yaramaz	1
ümit	1	yardımcı	1
ünlü	1	yarımada	1
vakitsiz	1	yarısı	1
vakitsizce	1	yarış atı	1
vaktiyle	1	yaşam coşkusu	1
Varşova	1	yaşama sevinci	1

yatak odası	1	yüksek sesle	1
yavaşça	1	yüz göz	1
yay	1	yüz yüze	1
ayla	1	yüzde altmış beş	1
yaz	1	yüzde beş	1
yedi	1	yüzde bir	1
yedinci	1	yüzde doksan beş	1
yemek kitabı	1	yüzde doksan dokuz	1
yemek kültürü	1	yüzde on	1
yemyeşil	1	yüzde yüz	1
yenilik	1	yüzlerce	1
yerli yersiz	1	yüzyıllar boyunca	1
yetmiş	1	Zafer bayramı	1
yıl sonu	1	zaman zaman	1
yılan	1	zekâ	1
yıllar önce	1	zeki	1
yıllarca	1	zenginlik	1
Yirmi	1	zevk	1
yol yol	1	zeybek oyunu	1
yonca	1	zihin	1
yular	1	zindan	1
yumuşak	1	zorunlu	1
yunus	1		
yuva	1		
yüce	1		

Özgeçmiş**Doğum Yeri ve Yılı :****Öğr. Gördüğü Kurumlar : Başlangıç Bitiş Kurum****Lise : 2007 2011 Yukarı Göklü Lisesi****Lisans : 2014 2017 Dicle Üniversitesi****Yüksek Lisans : 2018 2021 Bursa Uludağ Üniversitesi****Bildiği Yabancı Diller****ve Düzeyi : İngilizce - Orta**

05/10/2021
Müslüm SÖNMEZ